

INTERNATIONAL MAGAZINE

RNI No. 61816/95

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਅਗਸਤ 2019

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ
ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਿਤੀ 16 ਅਗਸਤ 1604 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਰਵਾਏ। ਥਾਠਾ ਖੁੰਚਾ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕਰਕੇ
ਰਾਮਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹੋਏ, ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚੌਰ
ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ।

ਕੈਨੇਡਾ - ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ

30 ਅਗਸਤ ਤੋਂ 25 ਸਤੰਬਰ 2019 ਤੱਕ

ਵੱਲੋਂ : ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
(ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖੀ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ)

-: ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ :-

SURREY (BC)

30th August to 9th September

Date : 31 Aug & 1 Sep
Place : Guru Nanak Sikh Gurdwara Sahib
7050 120 st.,
Surrey BC.
Contact : Manmohan Singh
236 883 6322
Kulwinder Singh
604 723 2800

Date : 4 Sep to 8 Sep
Place : Gurdwara Dukh Nirvaran Sahib
15255 68 Ave, Surrey BC
Contact : Manmohan Singh
236 883 6322
Kulwinder Singh
604 723 2800

EDMONTON

Date : 10TH to 11& 12 Sep
Place : Ramghariya Gursikh Society Gurdwara
2606 Millwood Road
East Edmonton, AB
Contact : Gurjit Singh Deogan
780 782 1825

CALGARY

13TH Sep to 15th Sep
Date : 13TH Sep to 15th Sep
Place : Shri Gurdwara Dashmesh
Culture Centre
135 Martindale Blvd NE Calgary, AB
Contact : Didar Singh
403 508 9245

ਸੰਚੱਡਵਾਸੀ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

TORONTO

18TH Sep to 25th Sep

Date : 18TH Sep to 22th Sep
Place : Shri Guru Singh Sabha
Malotn, 7280 Alrort Rd.
Mississauga, ONT
Contact : Devinder Singh
416 671 6509

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਪੱਚੀਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ - ਅਗਸਤ, 2019
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ
ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391,
94172-14379,
Email :atammarg1@yahoo.co.in

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :

'ATAM MARG' MAGAZINE
Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. S.A.S
Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।
ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼,
905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ
ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,
ਭਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ
- ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ
ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -
www.ratwarasahib.in } (Every sunday)
www.ratwarasahib.org

Email :sratwarasahib.in@gmail.com

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਭਾਈ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ
001-408-263-1844
ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ
001-604-433-0408
ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
001-604-862-9525
ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ
001-604-589-9189
ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ
ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ
0044-121-200-2818
ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)
0044-7968734058
ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :
0061-406619858

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ)
9417214391, 84378-12900, 9417214379,
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (CBSE)
0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ : 96461-01996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ (P.B.)
95920-55581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ : 92176-93845
6. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਸਕੂਲ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ
94172-14382
7. ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ
94172-14382
8. ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ : 98157-28220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009
ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900
ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385
98555-28517
ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ ਨੈਟਵਰਕ - 94172-14385

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ
98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ	7
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
3.	ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ	11
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	19
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ	23
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥.....॥	32
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
7.	ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ - 13	37
	(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
8.	ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ	39
9.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਜੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	41
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
10.	ਈਸ਼ਰ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ	44
	ਕ੍ਰਿਤ-ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ	
11.	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨ ਕਲਾ	46
	ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ	
12.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ ਭੰਡਾਰ	49
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'	
13.	ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ	51
	ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ	
14.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	53
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
15.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ, ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ, ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੂਚੀ	55

ਸੰਪਾਦਕੀ

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

'ਬਾਣੀ ਬਿਰਲਉ ਬੀਚਾਰਸੀ ਜੇ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੫

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਭਾਵ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਅਥਾਹ ਨਹੀਂ। 'ਤੂ ਬੇਅੰਤੁ ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਜਾਣੈ ॥' (ਅੰਗ-562) ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 'ਕੇਵਡੁ ਵਡਾ ਡੀਠਾ ਹੋਇ ॥' (ਅੰਗ-9) ਦੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਜਵਾਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੱਸੀਏ ਤਾਂ ਜੇਕਰ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ ਪਰ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਰੱਖੇ ਹਨ। 'ਏਵਡੁ ਉਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ ॥ ਤਿਸੁ ਉਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ ॥' (ਅੰਗ-5) 'ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਤੇਵਡ ਤੇਰੀ ਦਾਤਿ ॥ ਜਿਨਿ ਦਿਨੁ ਕਰਿ ਕੈ ਕੀਤੀ ਰਾਤਿ ॥' (ਅੰਗ-10) ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਰਚੀ ਗਈ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਉਹ ਆਪ ਹੈ ਉਤਨੀ ਹੀ ਵੱਡੀ ਉਸ ਦੀ ਦਾਤ ਭਾਵ ਰਚਨਾ ਹੈ-

ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੇ ਠਾਕੁਰੁ ਸੁਆਮੀ

ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਾ ਦਾਤਾ ਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੨

ਉਹ ਤਾਂ ਕੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਆਪ ਹੈ। ਕੋੜਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਹੈ। ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਤੇਰਾਂ-ਤੇਰਾਂ ਤੋਲਣ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਪਰ ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਨਣਾ ਤਾਂ ਨਾ-ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੇ ਆਪ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਭ ਸਿਸਟਿ ਕਾ ਕਰਤਾ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੩

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ 'ਆਦਿ ਸਚ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥' ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ।

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥

ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੩

ਉਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। "ਇਕ

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਹੈ, (There is But one God)" ਭਾਵ 'ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਇਕ ਹੈ' ਦਾ ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਉਚੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਝਲਕਾਰੇ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਬਚਨ ਸਨ - 'ਅਲਹੁ ਅਲ ਕਯੁਮ' ਭਾਵ ਇਥੇ ਅੱਲਾ ਹੀ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੀ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਦਾਇਮ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ 'ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ ਸਾਧੁ ਰਹਿਓ ਰਹਿਓ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥' (ਅੰਗ-1429) ਅਤੇ 'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਸਿਧਾਂਤ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥' (ਅੰਗ-273) ਅਤੇ 'ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥' (ਅੰਗ-749) ਭਾਵ ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਦਾ ਲਈ ਅਮਰ ਹਨ। ਇਤਨੇ ਵੱਡੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਸੌਖੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ। 'ਏਵਡੁ ਉਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ ॥ ਤਿਸੁ ਉਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ ॥' (ਅੰਗ-5)। ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ। 'ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਜੀਆ ਕੇ ਭਵਜਲ ਤਾਰਣਹਾਰ ॥ ਸਭ ਤੇ ਉਚੇ ਜਾਣੀਅਹਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਪਿਆਰ ॥' (ਅੰਗ-929) ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਜਨ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇ ਹਨ। ਤਮਾਮ ਜੂਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਸਰਬੋਤਮ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਤ ਜਨ, ਭਗਤ ਜਨ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਉਹ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਈ ਏਕ ਹੈ,

ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹਿ॥

ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ

ਜਲ ਹੀ ਬਿਧੈ ਸਮਾਹਿ॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਦੀ ਉਚਤਮ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।

ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਪਸਾਰੇ ਦੀ ਸੋਝੀ ਭਾਵ ਲੋਕ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੀ ਸੋਝੀ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਰ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੋਲ ਹਨ। ਬਾਣੀ, ਗੁਰੂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ - 'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥' (ਅੰਗ--982) ਜਿਥੇ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਥੇ ਸੁਚੱਜੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ, ਲੋਕ ਤੇ

ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੀ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮਹਾਨ-ਮਹਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਉਧਾਰ ਤੇ ਸੁਚੱਜੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਵੀ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਢਾਲੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਲੋਕ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੋਨੋਂ ਸੁਹੇਲੇ ਹੋਣਗੇ। ਲੋੜ ਹੈ ਵੀਚਾਰ ਦੀ -

ਬਾਲ ਵਿਚਿ ਤਿੰਨਿ ਵਸਤੁ ਪਈਓ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਵੀਚਾਰੋ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਪਇਓ ਜਿਸ ਕਾ ਸਭਸੁ ਅਧਾਰੋ ॥
ਜੇ ਕੋ ਖਾਵੈ ਜੇ ਕੋ ਭੁੰਚੈ ਤਿਸ ਕਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰੋ ॥
ਏਹ ਵਸਤੁ ਤਜੀ ਨਹ ਜਾਈ ਨਿਤ ਨਿਤ ਰਖੁ ਉਰਿ ਧਾਰੋ ॥
ਤਮ ਸੰਸਾਰੁ ਚਰਨ ਲਗਿ ਤਰੀਐ ਸਭੁ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰੋ ॥
ਅੰਗ- ੧੪੨੯

ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੁਚੱਜਾ ਜੀਵਨ ਕਿਵੇਂ ਬਸਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਹਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਜੀਵਾਂ/ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਣਾ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤ-ਵਰਤਾਉ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸੇਧ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਯੁਨੀਵਰਸਲ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਗਲੋਬਲ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਵੀਚਾਰ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਹੀ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਮੰਨਣ ਤੇ ਕਮਾਉਣ ਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣ ਦੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਹਥਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ) ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਰਚਿਤ ਲੇਖ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 31 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਰਪੁਰਬ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਲੇਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਲਾ ਵੀ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਜਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਸੁਚੱਜੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣਗੇ। ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਤ ਹੈ ਕਿ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ (ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਹ ਦਿਹਾੜਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ

ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਰਦਿਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੀ। ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹਥਲੇ ਅੰਕ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲੜੀਵਾਰ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਛਾਪਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਜਨ ਇਹਨਾਂ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਥਾਇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ 19 ਜੂਨ ਤੋਂ 7 ਅਗਸਤ ਤਕ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਖੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਸਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖੀ ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਸ ਭਿੰਨੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਉਹ ਅਗਸਤ ਤੇ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਗੇ। ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹਥਲੇ ਅੰਕ ਦੇ ਰੰਗੀਨ ਟਾਇਟਲ ਪੇਜ ਤੇ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦਿਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀਆਂ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ। ਕਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਾਠਕ ਜਨ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ/ਮਿਤਰਾਂ ਤੇ ਸਾਕ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕਨੇਡਾ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੀ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਲਾਹੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ। ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਮਾਇਆਵੀ ਚਕਾਚੌਂਧ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭਰਮਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਹੀ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਆਪ ਜੀ ਸਭ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਦਾਰਾ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਤੇ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਦਾ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੀ।

ਭਾਦੁਇ

ਭਾਦੁਇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ - 17 ਅਗਸਤ, ਸ਼ਨੀਵਾਰ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਭਾਦੁਇ	ਭਰਮਿ	ਭੁਲਾਣੀਆ	ਦੂਜੈ	ਲਗਾ	ਹੇਤੁ ॥
ਲਖ	ਸੀਗਾਰ	ਬਣਾਇਆ	ਕਾਰਜਿ	ਨਾਹੀ	ਕੇਤੁ ॥
ਜਿਤੁ	ਦਿਨਿ	ਦੇਹ	ਬਿਨਸਸੀ	ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ	ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥
ਪਕੜਿ	ਚਲਾਇਨਿ	ਦੂਤ	ਜਮ	ਕਿਸੈ ਨ	ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥
ਛਡਿ	ਖੜੋਤੇ	ਖਿਨੈ	ਮਾਹਿ	ਜਿਨ ਸਿਉ	ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
ਹਥ	ਮਰੋੜੈ	ਤਨੁ	ਕਪੇ	ਸਿਆਹਹੁ	ਹੋਆ ਸੇਤੁ ॥
ਜੇਹਾ	ਬੀਜੈ	ਸੁ	ਲੁਣੈ	ਕਰਮਾ	ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥
ਨਾਨਕ	ਪ੍ਰਭ	ਸਰਣਾਗਤੀ	ਚਰਣ	ਬੋਹਿਥ	ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ ॥
ਸੇ	ਭਾਦੁਇ	ਨਰਕਿ	ਨ	ਪਾਈਅਹਿ	ਗੁਰੁ ਰਖਣਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - 134

ਸਾਵਣ ਝੜੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ, ਠੰਢਾਂ ਵੰਡਦਾ, ਰਸ, ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਪਿਆ, ਆਪਣਾ ਦਿਸ਼ ਦਿਖਾ ਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੜਦੇ ਓਹਲੇ ਛੁਪ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਵਾਰੀ ਆਈ - ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੁੱਸੜ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਮ ਘੁਟਦਾ ਹੈ, ਚਲਦੇ ਰਾਹੀ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਹਵਾ ਦੀ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕ ਜੀਵ - ਸੱਪ, ਬਿੱਛੂ, ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੁੱਸੜ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਠੰਢਕ ਦੀ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਮੀਂਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ - ਛਰਾਟਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ; ਹਵਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੱਟ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਮੀਂਹ ਦੀ ਠੰਢਕ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਸਾਵਣ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਵੀ ਰੁਮਕਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਦਰਲਾ ਗਿਆਨ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਪ੍ਰਮ ਤੱਤ ਤੋਂ ਅਸੂਝ ਹੋ ਗਿਆ। ਭੇਦ ਭਰਮ ਨੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਅਖੰਡ ਜੋਤ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਖਰਾ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ, ਚੰਦਰਮਾ, ਗਗਨ ਵਿਚ ਚਮਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਬਿੰਬ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ, ਬਿੰਬ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਹਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਛਾਵੇਂ ਦਾ ਚੰਦਰਮਾ

ਤੇ ਸੂਰਜ ਵੀ ਹਿਲਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਅਡੋਲ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਲਹਿਰਾਓ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਹਿਲ-ਜੁਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਵਿਚ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮ ਚੇਤਨ ਜੋਤ ਆਪਣਾ ਖੇਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਅਸਾਡੇ ਅੰਤਸਕਰਣ ਵਿਚ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਦੀ ਵਲਗਣ ਵਿਚ ਇਕ ਵਖਰੀ ਹੋਸ਼ ਅਸਾਡੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਭੋਲਿਆ ਹਉਮੈ ਸੁਰਤਿ ਵਿਸਾਰਿ॥

ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਬੀਚਾਰਿ ਮਨ ਗੁਣ ਵਿਚਿ

ਗੁਣ ਲੈ ਸਾਰਿ॥

ਅੰਗ - ੧੧੬੮

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰਤੱਤਵ ਕਰਮ ਦਾ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ। ਦੁਖ-ਸੁਖ, ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ, ਆਪਣਾ-ਪਰਾਇਆ, ਜਾਤ-ਜਨਮ, ਦੇਸ-ਪ੍ਰਦੇਸ, ਆਪਣੇ-ਬੇਗਾਨੇ ਉਸ ਸੁਰਤ ਵਿਚੋਂ ਦਿਸਣ ਲਗ ਗਏ ਅਤੇ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪਿਆ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਗਿਰ ਕੇ ਬੇ-ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਰੋਂਦਾ ਕੁਰਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਜੋਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਜੋਗ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਵਿਛੁੜ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਦੂ ਦਾ ਜਾਲ, ਜਾਦੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਿਤ ਤੇ ਅਹਿਤ ਪੈਦਾ ਕਰ

ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਦੂਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸੰਗ ਸਹਾਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀਆਂ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ -

**ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ ਸੁ ਆਵੈ ਨ ਚੀਤਿ॥
ਜੋ ਬੈਰਾਈ ਤਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ॥**

ਅੰਗ - ੨੬੭

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਭੁੱਲੜ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚ ਗਿਆ ਹੈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਿਭਣਾ। ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਉਹ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਦਾ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ -

**ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ
ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ॥**

ਅੰਗ - ੭੨੨

ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਚੋਲੇ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬਦਬੂਦਾਰ ਕੋਹੜੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਦੱਸ, ਐਨੀ ਬਦਬੂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੌਣ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸੱਚੇ ਕੰਤ ਨੂੰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਆਸਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਅੰਦੇਸਾ, ਡਰ, ਬੇ-ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦੇ ਭੱਦੇ ਅਤੇ ਬਦਬੂਦਾਰ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਚੋਲਾ ਕਿਵੇਂ ਭਾਵੇ?

**ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ
ਲੀਤੜਾ ਲਭਿ ਰੰਗਾਏ॥**

ਮੇਰੈ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ

ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ॥ ਅੰਗ - ੭੨੧

ਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਦਾ ਹੈ - ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪਾਊਡਰ ਆਦਿ ਵਰਤ ਕੇ, ਸੋਹਣੇ ਤੋਂ ਸੋਹਣੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨ ਕੇ, ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਲਾ ਕੇ, ਪਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਨੂੰ ਨਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਨਾ ਕੀਤਾ; ਉਸਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਸਾਬਣ ਲਾ ਕੇ ਸਾਫ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਦੱਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਦਬੂਦਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਾ! ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ ਦੇਹ ਨੇ ਇਕ ਰਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਰੰਗ ਅਵੱਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਹਨ -

ਬਾਲ ਜੁਆਨੀ ਅਰੁ ਬਿਰਧਿ ਫੁਨਿ

ਤੀਨਿ ਅਵਸਥਾ ਜਾਨਿ॥ ਅੰਗ - ੧੪੨੮

ਤੇ ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ ਇਸ ਦੇ ਬਿਨਸਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਨਸਿਆ ਹੋਇਆ ਬਡਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਤ

ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਗੁਪਤ ਤਾਕਤਾਂ, ਅਵਿਅਕਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਇਸ ਭੁੱਲੜ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਸ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੋਂਦਾ-ਕੁਰਲਾਂਦਾ ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਬਾਰਿ ਵਿਡਾਨੜੈ ਹੁੰਮਸ ਧੁੰਮਸ
ਕੁਕਾ ਪਈਆ ਰਾਹੀ॥**

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਪਰਚਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਹਲਤ ਸਵਾਰਨਾ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਕੋਠੀਆਂ, ਦੁਕਾਨਾਂ, ਇੰਡਸਟਰੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਇਆ, ਪਾਪਾਂ ਬਾਝਰੁ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਸੋ ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਕੇ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਹਲਤ ਵਿਚ ਪਰਚਿਆ ਰਿਹਾ, ਹਲਤ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਲਵਾਂ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਵਸਣਾ ਹੈ। ਮੂਰਖ ਹੋ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਰਿਹਾ ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਵਰਗੀ ਭਿਆਨਕ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਡਰ ਨਾ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਰਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਇਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਬਲਿਕ ਨੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਭੀ ਰਾਜਾ ਵੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਖਤ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦਾ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਉਸਨੂੰ ਤਖਤ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਕੇ ਦੂਜਾ ਰਾਜਾ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਥਾਪ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ, ਜਿਸਨੇ ਰਾਜ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਫਿਕੇ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਰਿਹਾ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਵਿਚ ਰੁਲਿਆ ਰਿਹਾ; ਹੁਣ ਜਦ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਜਨ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਲਈ ship (ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼) ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਂਦਾ-ਕੁਰਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਨਿਰਜਨ ਵਣ ਹੈ, ਕੁਝ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਫੁਲ ਵਿਹੂਣੇ ਬਿਛ ਹਨ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਬੈਠਾਂਗਾ, ਕਿਥੇ ਸੌਂਵਾਂਗਾ: ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਐਥੇ ਤਾਂ body guard (ਅੰਗ ਰਖਸ਼ਕ) ਕਰਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ, ਕੋਈ ਸ਼ਸਤਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ; ਉਥੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਿੰਦੇ। ਹਾਇ! ਮੇਰੇ ਮੰਦੇ ਭਾਗ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸੋਚਿਆ। ਜੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਦਾ, ਕੁਝ ਸੋਚਦਾ, ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਦਾ, ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਅੰਤਲੀ ਘੜੀ ਤਕ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਂਦੇ-ਕੁਰਲਾਂਦੇ ਨੂੰ ਉਸ ਨਿਰਜਨ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਤੜਫ-

ਤੜਫ ਕੇ, ਭੁੱਖਾ, ਪਿਆਸਾ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਸਰਾ ਰਾਜਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਇਕ ਰਾਜਾ ਜਦੋਂ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਜਿਥੇ ਤਖਤ ਤੋਂ ਲਹਿ ਕੇ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਵਾਕਫੀਅਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਲਾਇਕ ਇੰਜਨੀਅਰ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨਿਰਜਨ ਵਣ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਯਾਤਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ। ਭਵਨਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੋਹਣੇ ਪਾਰਕ, ਕਿਤੇ ਠੰਢ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਫੁਹਾਰੇ, ਕਿਤੇ ਫਲ ਦੇਣਹਾਰੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬ੍ਰਿਛ ਲਗਵਾ ਦਿਤੇ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਪੱਧਰ ਕਰਾ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਿਤਰਾਂ, ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ, ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕੋਠੀਆਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰੇ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਰਜਨ ਵਣ ਵਿਚ ਵਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਆਕਰਸ਼ਕ ਟਾਪੂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਦਿਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਮੋਹਿਤ ਹੁੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਬੈਕੁੰਠ ਪੁਰੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ। ਖਰਚਾਂ ਲਈ ਮਾਇਆ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾ ਦਿਤੀ, ਬੈਂਕ ਭਰ ਦਿਤੇ - ਕਿਤੇ ਤੋਟਾ ਨਾ ਆਵੇ। ਜਦੋਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਜਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇਵੋ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਰਾਜਾ ਚੁਣ ਲਵੋ।

ਪਬਲਿਕ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਆਪ ਨੂੰ ਤਖਤ ਛੱਡਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਰਾਜਾ ਅਸਾਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ, ਤੁਸੀਂ ਏਥੇ ਹੀ ਰਹੋ। ਪਰ ਉਹ ਰਾਜਾ ਉਥੇ ਜਾਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਸੋਚੋ ਕਿ ਉਸ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣਾ-ਵਸਣਾ ਸੀ, ਸੰਵਾਰ ਲਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਰਲੋਕ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਗਤ ਛੱਡਣ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਸਗੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸਦੀਆਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦੇ, ਉਸਦੀਆਂ ਬਰਸੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਯਾਦਾਂ

ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਮਾਰਗ ਢੂੰਡਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਥੇ ਭੀ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਜਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ -

**ਕਬੀਰ ਜਿਸੁ ਮਰਨੇ ਤੇ ਜਗੁ ਡਰੈ
ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਨੰਦੁ॥
ਮਰਨੇ ਹੀ ਤੇ ਪਾਈਐ ਪੂਰਨੁ ਪਰਮਾਨੰਦੁ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

**ਕਬੀਰ ਜਾ ਤੂੰ ਜਨਮਿਆ ਜਗ ਮਹਿ
ਜਗ ਹਸੈ ਤੂੰ ਰੋਇ॥
ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਚਲਉ ਪਿਆਰੇ
ਤੂੰ ਹਸੈ ਜਗ ਰੋਇ॥**

ਸੋ ਇਹ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹੈ - ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਲੀਭਾਂਤ ਸਮਝ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਜੋ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੋਏ ਪੱਖ ਹਨ। ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦ ਭਾਗੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ 'ਆਹ ਜਗ ਮਿੱਠਾ ਅਗਲਾ ਕਿਨ ਡਿੱਠਾ' ਦੇ ਪੁੰਧਲੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮ ਮਨੋਰਥ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੀ -

**ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ॥
ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੫੯

**ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥**

ਅੰਗ - ੧੨

ਪਰ ਇਸਦੀ ਥਾਂ, ਭਰਮ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਹੇਤ ਲਾ ਲਿਆ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਦੁਖ ਹੀ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁਖ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਰੇਤੇ ਵਿਚੋਂ ਤੇਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਇਵੇਂ ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ।

ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ॥

ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ॥
ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ
ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਰਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ॥
ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ॥
ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ॥
ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਸੋ ਇਹ ਜੀਵ ਐਨਾ ਭੁੱਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ, ਅਟੱਲ ਨਿਯਮ ਨੂੰ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਇਹ ਤਾਂ ਆਮ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਿੱਕਰਾਂ ਬੀਜੀਏ ਤੇ ਕਿੱਕਰਾਂ ਤੋਂ ਅੰਗੂਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖੀਏ। ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਉੱਨ ਦੀ ਕਤਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਲੋਚਾ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਰੇਸ਼ਮ ਪਹਿਨਾਂਗੇ; ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਫਰੀਦਾ ਲੋੜੈ ਦਾਖ ਬਿਜਉਗੀਆ
ਕਿਕਰਿ ਬੀਜੈ ਜਟੁ॥

ਹੰਦੈ ਉੱਨ ਕਤਾਇਦਾ ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਇਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਜੋ ਬੀਜੇਂਗਾ, ਉਹੀ ਫਲ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏਗਾ। ਅੱਕ ਬੀਜ ਕੇ, ਅੱਕ ਦੀਆਂ ਡੋਡੀਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਅੰਬ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਅੰਬ ਖਾਣ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਉਹ ਅੰਬ ਬੀਜਣੇ ਪੈਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਸ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁੱਦਾ ਅੰਦਰ, ਅਨੰਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜ ਕੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾਮ ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਿਗੁਰੇ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਭਵਜਲ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡਾ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਨਰਕਾਂ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦਾ।

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭ
ਦੇਤੁ॥ ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ
ਗੁਰੁ ਰਖਣਵਾਲਾ ਹੇਤੁ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਰੈ ਨ ਕੋਉ॥

ਆਉ ਬੈਠੁ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਉ॥ ਅੰਗ - ੨੫੨

ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ। ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ॥

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ॥

ਲਾਦਿ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ॥

ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲੁ॥

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਕਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਪਰ ਇਮਾਨ ਲਿਆਓ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਤਿ-ਸਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਨੋ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਾਓ। ਬਾਣੀ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਭੋਜਦੀ ਹੈ- ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਸਦੀ ਹੋਈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ॥

ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਦੂਰਿ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਰਹੀ ਭਰਪੂਰਿ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਾ ਨਾਹੀ ਅੰਤ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਦਾ ਬੇਅੰਤ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਉਚ ਤੇ ਉਚੀ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਮੂਚ ਤੇ ਮੂਚੀ॥

ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਾਧ ਬਨਿ ਆਈ॥

ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥

ਅੰਗ - ੨੭੨

ਪਰ ਅਫਸੋਸ, ਇਹ ਨਾਮ ਵਪਾਰ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਲਿਹਾਰ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਨਾਮ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਹਨ; ਆਪ ਤਰਦੇ ਹਨ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਹਨ।

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-22)

ਸਿਮਰਨੁ ਭਜਨੁ ਦਇਆ ਨਹੀ ਕੀਨੀ

ਤਉ ਮੁਖਿ ਚੋਟਾ ਖਾਹਿਗਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੬

ਸ਼ਬਦ ਸਮਝ ਲਿਆ। ਸਿਮਰਨ, ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਫੇਰ ਹੋਏਗਾ ਕੀ? -

ਧਰਮ ਰਾਇ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਗੈ ਕਿਆ ਮੁਖੁ ਲੈ ਕੈ ਜਾਹਿਗਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੬

ਜਦੋਂ ਲੇਖਾ ਹੋਣੈ। ਉਥੇ ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ? ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਹੈ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਦੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵਹੀ ਲੇਖਾ ਮੰਗਿਆ,
ਫੇਰ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਂਗਾ।

ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰੇ ਮਨਾ ਸੁਣੀਐ ਸਿਖ ਸਹੀ ॥

ਲੇਖਾ ਰਬੁ ਮੰਗੋਸੀਆ ਬੈਠਾ ਕਢਿ ਵਹੀ ॥

ਤਲਬਾ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆ ਬਾਕੀ ਜਿਨਾ ਰਹੀ ॥

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਈ ॥

ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨ ਸੁਝਈ ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ ॥

ਕੂੜ ਨਿਖੁਟੇ ਨਾਨਕਾ ਓੜਕਿ ਸਚਿ ਰਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੩

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਫੇਰ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਵੇਂਗਾ -

ਧਰਮ ਰਾਇ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਗੈ ਕਿਆ ਮੁਖੁ ਲੈ ਕੈ ਜਾਹਿਗਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੬

ਕੀ ਮੁੱਖ ਲੈ ਕੇ ਜਾਏਂਗਾ? ਫੇਰ ਤਾਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਪੈਣੈ -

ਕਬੀਰ ਲੇਖਾ ਦੇਨਾ ਸੁਹੇਲਾ ਜਉ ਦਿਲ ਸੁਚੀ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੫

ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਛਲ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕਪਟ ਨਹੀਂ; ਤਾਂ, ਤਾਂ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਸੌਖਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਲੇਖਾ ਮੰਗਦੇ ਨੇ -

ਲੇਖਾ ਲੀਜੈ ਤਿਲ ਜਿਉ ਪੀੜੀ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੨੮

ਜਿਵੇਂ ਤਿਲ ਨੂੰ ਪੀੜਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦੇ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ। ਸਾਰੇ ਡਰਦੇ ਨੇ ਲੇਖਾ ਦੇਣ ਤੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਕੀ ਲੇਖਾ ਦੇਵੇਂਗਾ?

ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ) ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਇਕ ਮਜਿਸਟਰੇਟ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਨਿਰਦੋਸ਼ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ

ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੰਦਾ ਬਹੁਤ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਦਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਜਨ ਕਰੀ ਜਾਹ, ਕਰਦਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਹ, ਆਪੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਨਗੇ ਤੇਰੀ ਮਦਦ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਐਸੇ ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਨੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੰਕਟ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 42 ਦਿਨ ਪਾਠ ਕਰ ਲਓ। 42ਵੇਂ ਦਿਨ ਹੀ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਕਹਿਣਗੇ ਜੀ ਬੱਸ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਜੀ। ਪਾਠ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਓਸੇ ਵੇਲੇ। ਬਹੁਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ ਐਨੇ ਤਾਂ ਹੋ ਗਏ ਜੀ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁਣ। ਅਸੀਂ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਐਸਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਫਸੇ ਹੋਏ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, 'ਨੈਂ ਲੰਘੀਂ ਖੁਆਜਾ ਵਿਸਰਿਆ।' ਤੇ ਜੇ ਭਜਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡਾ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ 'ਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਆਪ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨੈਂ। ਉਹ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਏ, ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ ਕਰਨ। ਅਖੀਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚੰਗਾ, ਜੁਗਤ ਅਸੀਂ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਉੱਠ ਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰੀ ਜਾਇਆ ਕਰੇ, ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਕਰੀ ਜਾਣ, ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਜਾਇਆ ਕਰਨ, ਜਿਹਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਉਹਦੇ ਨਮਿੱਤ। ਅੱਠ ਸਾਲ, ਕੱਚੀ ਕੈਦ, ਸਟੇਟਾਂ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅੱਠ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ। ਅੱਠੀਂ ਸਾਲੀਂ ਉਹਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਆਇਆ। ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਲੈ ਬਈ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ, ਜਵਾਬ ਲੈਣਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਉਧਰੋਂ ਫਾਈਲ ਉਹਦੀ ਨਿਕਲ ਆਈ, ਪੇਸ਼ੀ ਹੋਈ ਤੇ ਪੇਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ।

ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਟਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਸੋ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾ ਫਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ, ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰੀ

ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਰਿਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰਿਹੈ। ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਰੜੀ, ਸਜ਼ਾਏ ਮੌਤ ਦੇ ਰਿਹੈ ਤੇ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ? ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ। ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚੋਂ ਪੜਦਾ ਲਾਹ ਦਿਤਾ। ਜਦ ਫੈਸਲਾ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦੇ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਕ ਬੰਦਾ ਖੜ੍ਹੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਦੀ ਆ ਗਿਆ। ਚਿਟਕਣੀ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਚਿਟਕਣੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਅੱਜ ਤੈਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਦਿਤਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਗੁਪਤ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ, ਚਿੱਤਰਗੁਪਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਜੋ ਕੁਛ ਤੂੰ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਫਿਲਮ ਬਣੀ ਪਈ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਦੀਵਾਰਾਂ ਵਗੈਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਦਿਸ ਰਿਹਾਂ, ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਦਿਸਣ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਵੈ। ਉਹ ਹਟ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈ ਕੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਫਸਾ ਰਿਹੈ। ਉਹਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਸੁਣੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹਦਾ ਤੈਨੂੰ ਫਲ ਮਿਲੇਗਾ, ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਜਾਏਂਗਾ, ਦੁਖੀ ਹੋਏਂਗਾ। ਤੂੰ ਅੱਜ ਤਕ ਨੇਕ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਮਾੜੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰੇ ਨੇ। ਦੋ ਕਾਪੀਆਂ ਸੀ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੇਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਨੇ। ਕਾਲੀ ਕਾਪੀ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈ, ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਢੇ 1100 ਪਾਪ ਤੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ। ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਕੋਈ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ-

ਓਥੈ ਹਥੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੁਕ ਨ ਸੁਣੀਐ ਪੁਕਾਰ ॥

ਓਥੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ ਅੰਤੀ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੮੧

ਉਥੇ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਫਲ ਭੋਗਣਾ ਪੈਣੈ ਤੇ ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ

ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿੰਦੇ ਰੋਵੇਂਗੀ ਤੇ ਰੋ-ਰੋ ਪਛੋਤਾਵੇਂਗੀ,
ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਬਣੇ।

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਤਿ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ ॥

ਫੜਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ ॥

ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ ॥

ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੂਆਇਆ ॥

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੪

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦਰ! ਤੂੰ ਇਥੇ ਹੀ ਅਫਸਰ ਹੈਂ, ਜਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਘੜੀਸੀਂ ਲਿਜਾਣਗੇ ਇਥੋਂ। ਰੋਵੇਂਗਾ, ਪਛੋਤਾਵੇਂਗਾ, ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਬਣਨਾ ਤੈਨੂੰ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਤੂੰ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ -

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥

ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥

ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੁਲੇ ਕਪਟ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ ॥

ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੬੫੬

ਲੇਖਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ। ਫੇਰ ਰੋਵੇਂਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ, ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ। ਤੇਰਾ ਹੀ ਹਾਲ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਬਣਨੀਂ ਹੈ। ਡਰ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈਆਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਹੋਣੈਂ।

ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪਾਪ ਕਰੇ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ 1150 ਪਾਪ ਕਰੇ ਨੇ। ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਵਾਂ? ਦੋ ਚਾਰ ਪੜ੍ਹੋ -

ਕਹਿੰਦਾ, ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਯਕੀਨ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕੀ ਹੁਣ ਛੁਟ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੇਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣੈ। ਬੜੀਆਂ ਭਾਰੀਆ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਕਮਾਇਐ, ਸਾਰਾ ਵੰਡ ਦੇ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ, ਉਥੋਂ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਲੈ ਲੈ। ਉਸ ਨਾਮ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰ, ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਪਾਪ ਮਿਟ ਜਾਏਗਾ।

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਉਣ ਲਗ ਗਏ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਠੀ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂ। ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਪਾਪ ਦੇ ਧਨ ਨਾਲ, ਉਹ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂ।

ਉਹ ਲਿਖਣ ਲਗ ਗਿਆ ਦੂਸਰੀ ਕਾਪੀ 'ਤੇ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਕੀ ਕਰਦੈਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਸੁਭ ਖਿਆਲ ਚਲਦੇ ਨੇ ਮੈਂ ਉਹ ਨੋਟ ਕਰ ਰਿਹਾਂ। ਮਾੜੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਦਾ ਮਨ ਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਅੰਦਰ ਸਤਿ ਦੀ ਬਾਤ ਆਉਣੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਸੁਭ ਸੋਚ ਰਿਹੈਂ, ਹੁਣ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਾਨਾਂ। ਤੂੰ ਸਹੀ ਇਨਸਾਫ ਕਰ।

ਉਹਨੇ ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਜਿਥੇ ਕੁ ਤਕ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਧਨ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਮਾਫੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ 'ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚ ਦਿਤੀ। ਸਾਰੀ ਵੰਡ ਦਿਤੀ। ਚੋਲਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਸਾਧੂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਕਿਸਮਤ ਚੰਗੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਿਲ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਚਾਰੋਂ ਦਰਜਿਆਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘਾ ਦਿਤਾ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਉਹ।

ਸੋ ਇਹ ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਸਧਨੇ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਹੋਇਆ -

ਧਰਮ ਰਾਇ ਜਬ ਲੇਖਾ ਮਾਗੈ ਕਿਆ ਮੁਖੁ ਲੈ ਕੈ ਜਾਹਿਗਾ ॥

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਤਰਿ ਜਾਹਿਗਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੬

ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ। ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਐਨੀ ਚੋਟ ਲੱਗੀ ਉਸ ਦੇ, ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਗਿਰ ਗਿਆ ਉਸ ਦਾ ਟੋਕਰਾ। ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋਇਆ ਪਿਆ, ਦੰਦਲ ਪੈ ਗਈ। ਇੱਲ੍ਹਾਂ ਜੋ ਉਤੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਸੀ, ਜਾ ਕੇ ਮਾਸ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆਈਆਂ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਹੁਣ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਗਿਰ ਗਿਆ ਲਗਦੈ।

ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ। ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਬੰਦਾ ਗਿਰਿਆ ਪਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਲੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਰਤ 'ਚ ਆਇਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਓ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਮਾਸ ਕੱਟਦੇ ਦਾ, ਮਾਸ ਵੇਚਦੇ, ਜਾਨਵਰ ਮਾਰਦੇ ਦਾ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦੈ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਏ। ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਕੌਣ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ। ਕੋਈ ਸੰਸਕਾਰ ਐਸਾ ਮਾੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਇਹਨੂੰ ਕਸਾਈ ਦਾ ਜਾਮਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਹੀ

ਪੈਣੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਭਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਸਮਝਾ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਭਜਨ ਕੋਈ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਓ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਉਣੇ ਹੀ ਆਉਣੇ ਨੇ। ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਓ, ਪੈਸਾ ਵੀ ਆਉਂਦੈ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਭਜਨ ਕਰੇ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਭੇਜਣਾ ਹੀ ਭੇਜਣਾ ਹੈ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ

ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੧੦

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਭਜਨ ਕੀਤਾ, ਨਾਮ ਜਪਦੈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਮ ਜਪੀ ਜਾਂਦੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਜੁਗਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਉਹ ਹਟਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਕਰੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਜੋਸ਼ ਮੱਠਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੁੰਦਾ-ਹੁੰਦਾ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਉਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੈ ਜਿਥੋਂ ਕੱਢਿਆ ਸੀ। ਆਮ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਵੈਰਾਗੀ ਹੋਵੇ, ਉਹਦੀ ਦਸ਼ਾ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ। ਸਧਨੇ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਸਤਿਸੰਗ ਵਾਲੇ ਆਉਣ ਲਗ ਗਏ ਤੇ ਅਖੀਰ ਬਿਰਤੀ ਉਹਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ-ਚੜ੍ਹਦੀ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਬਿਰਤੀ ਜਦੋਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਿਆਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ, ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਆਪੇ ਹੀ ਅੰਦਰੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਕਰਦੈ, ਬਚਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤਾਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਇਹਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ ਹੈ, ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਜੁੜ ਗਈ, ਪਰ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਰੱਬ ਤਾਂ ਮਿਲਿਆ ਨਾ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਣੀ ਨਹੀਂ ਅਜੇ। ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇ ਤਾਂ ਗੱਲ ਬਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦੈ ਤੇ ਅੱਜ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ ਜਗਨਨਾਥ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਤੇ ਮੈਂ ਉਥੇ ਟਿਕ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਾਂ। ਹੋ ਸਕਦੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਦਇਆਲੂ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਧੰਨ ਹੈ ਇਹ ਪੁਰਸ਼, ਇਹੋ ਜਿਹੀ

ਮਾੜੀ ਕਿਰਤ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਦੈ, ਨਾਮ ਜਪਦੈ, ਆਸਾ ਰਖਦੈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸਧਨਾ। ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਕਮਾਈ ਕਰੀ ਹੈ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਉਹ ਕਮਾਈ ਐਨਾ ਉੱਚਾ ਲੈ ਗਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਅੱਜ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ, ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਵਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਘਰ 'ਚੋਂ ਤੁਰ ਪੈਂਦੈ ਤੇ ਤੁਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਾਉ ਹੈ ਤੇ ਐਸੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ।

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਆਸਾ,
ਮੇਰੇ ਮਨ ਹਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਆਸਾ।

ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਭਰੀ ਲੇ ਉਸਾਸਾ ॥
ਉਰ ਨਾ ਭੀਜੈ ਪਗੁ ਨ ਖਿਸੈ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥
ਉਡਹੁ ਨ ਕਾਗਾ ਕਾਰੇ ॥

ਬੇਗਿ ਮਿਲੀਜੈ ਅਪੁਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ ਅੰਗ- ੩੩੮

ਸੋ ਐਸੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦਾ, ਭਜਨ ਗਾਉਂਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦੈ ਤੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਵਿਘਨ ਪੈ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਪਿਛਲਾ ਕਰਮ ਜਾਗ ਪਿਆ। ਲੇਖਾ ਪੱਤਾ ਕਰਨ ਦਾ, ਹੋਣ ਦਾ, ਦਿਨ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਉਥੇ ਇਕ ਸੋਹਣਾ ਥਾਂ ਦੇਖਿਆ ਦਰਖਤ ਦੇ ਥੱਲੇ, ਸਫਾਈ ਕੀਤੀ, ਚੌਂਤਰਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜੋ ਘਰ ਸੀ, ਬੀਬੀ ਜਵਾਨ ਸੀ। ਇਧਰ ਜੋ ਸਧਨਾ ਸੀ ਬੜਾ ਹੀ ਸੋਹਣਾ, ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਸਰੀਰ, ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ, ਦਗ-ਦਗ ਕਰੇ ਭਜਨ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ। ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਸ ਹੈ। ਉੱਚੇ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਝਾਕਦੈ। ਕਿਸੇ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਨਹੀਂ, ਭਜਨ ਦੇ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਐ।

ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦੇ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਜਾ ਕੇ ਦਿਤਾ ਉਸ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਜਵਾਨ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਐਵੇਂ ਹੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਲੈ ਚੱਲ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹਾਂ, ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰੂੰਗੀ ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ।

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੀਬੀ! ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਛੱਟੜ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਾਸਨਾ ਨਹੀਂ। ਬੀਬਾ! ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪੁੱਠੇ ਖਿਆਲ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹਦਾ ਪਤੈ ਕਿ ਇਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦੈ। ਬੜੀ

ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਵਲ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਵਸਿਸ਼ਟ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਹੇ ਰਾਮ ਜੀ! ਜਿਹੜਾ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜੋ ਹੈ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸਪਾਤ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇਜ਼ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਨਾਲ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਜੀਵ, ਹੇ ਰਾਮ ਜੀ! ਮੂੜ੍ਹ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਮਹਾਂਅਰਧ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਫਸ ਕੇ, ਪਰਮ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਦਾ ਮੰਡਲ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਂਦੈ। ਧਿਆਨ ਉਹਦਾ ਅਛਾਦਨ ਹੋ ਜਾਂਦੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਬੱਦਲਾਂ ਥੱਲੇ ਆ ਕੇ ਅਛਾਦਨ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਜੋ ਗਿਆਨ ਬੜੀਆਂ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਿਐ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਖੜਗ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਗਲ ਵੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਸ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਬਚੋ, ਉੱਚੇ ਨਿਕਲੋ। ਰਹਿਤਨਾਮੇ 'ਚ ਆਉਂਦੇ -

ਮਾਂਇ ਭੈਣ ਜੋ ਆਵੈ ਸੰਗਤਿ,
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬੁਰੀ ਦੇਖੇ ਤਿਸ ਪੰਗਤਿ।

ਮਾੜੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਦੇਖਦੈ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆਈ ਹੋਈ ਬੀਬੀ ਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਜੋ ਕਰੇ ਕਰੋਧ,
ਕੰਨਿਆ ਮੁਲ ਨ ਦੇਵੈ ਸੋਧ।

ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਾਮ ਵੀ ਕ੍ਰੋਧ ਵੀ। ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਜੇ ਕੋਈ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਦੈ।

ਧੀਅ ਭੈਣ ਕਾ ਪੈਸਾ ਖਾਇ,
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਧੱਕੇ ਯਮ ਲਾਇ।
ਪਰਨਾਰੀ, ਜੁਆ, ਅਸੱਤ, ਚੋਰੀ, ਮਦਿਰਾ ਜਾਨ,
ਪਾਂਚ ਐਬ ਯੋ ਜਗਤ ਮੋ ਤਜੈ ਸੁ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ।

(ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ)

ਪਰ ਨਾਰੀ, ਜੁਆ ਖੇਡਣਾ ਤੇ ਇਕ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ। ਇਕ ਚੋਰੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਸਿੰਘ ਪੰਜੋ ਐਬ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ ਸੰਤ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੀ। ਛੇ ਫੁੱਟ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਕੱਦ ਸੀ ਸਵਾ ਛੇ

ਫੁੱਟ। ਜਵਾਨ ਸੀ ਭਰਵਾਂ। ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਚੁਣਿਆ ਜਵਾਨ ਸੀ। ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਪਹਿਰਾ ਲਗਦੇ। ਵਾਰੀ 'ਤੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਉਪਰੋਂ ਖਿੜਕੀ 'ਚੋਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਦੀ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕਰਨੀ। ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਤਕ ਗੱਲ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਅਖੀਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰੋਕਿਆ। ਜਦੋਂ ਨਾ ਰੁਕੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਜਵਾਨ ਫੌਜ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਗਰੀਬ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਗਵਰਨਰੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਸੂਬਾ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਬੇਅੰਤ ਜਾਇਦਾਦ ਜਗੀਰਾਂ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਆਪੇ ਅਮੀਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਠੀਕ ਹੈ।

ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੋ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ, ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਬਾਹਰ ਵਧਾਈਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਸੰਤ ਰਾਮ! ਬਈ ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸੂਬਾ ਲਗ ਜਾਣੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਤੈਨੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਗੱਲ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸੀ ਅੱਜ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਧਰਮ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ 'ਚ ਫਸਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹਰਜ਼ ਹੁੰਦੇ, ਵਿਆਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਰਾਉਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਕੀ ਮਾੜੇ? ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾ ਲੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਚੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਭਗੌੜਾ ਹੈ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਲਾਹੌਰ ਲਿਆ ਕੇ ਫੇਰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਉਸਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਥਾਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਦੇਖ ਲਵੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਲਿਆਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੁਮਾਲ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਢਕਿਆ ਹੋਇਐ। ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਸਿਰ ਪਿਐ ਉਹਦਾ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਸਿਰ ਇਕ ਦਮ ਉੱਚਾ ਉਠ ਗਿਆ। ਉਹਦੇ ਕੱਦ ਤੋਂ ਸਵਾ ਗਿੱਠ ਹੋਰ ਉੱਚਾ ਉੱਠ ਗਿਆ। ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚ ਲਿਖਿਐ ਕਿ -

ਸਵਾ ਗਲਿਸ਼ਠ ਸਿਰ ਉਠਿਐ ਤਬ ਨ ਕਬੁਲੀ ਨਾਰ।

ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਪਰਾਈ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਕਬੂਲਿਆ ਨਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਧਨ ਘਰ 'ਚ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੈ। ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਆਗਿਆਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਮਿੱਠਾ

ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਪਤਨੀ ਹੋਵੇ, ਧਨ ਪੱਲੇ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਵਰਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ ਉਹ ਘਰ।

ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇ, ਅਰ ਮਿੱਠ ਬੋਲੜੀ ਨਾਰ।
ਧਨ ਆਪਣਾ ਸੰਤੋਖ ਹੋਵੇ, ਚਾਰ ਸਵਰਗ ਸੰਸਾਰ।

ਇਹ ਚਾਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਵਰਗ ਨੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ-
ਕਿੱਕਰ ਘਰ, ਕਪੂਤ ਘਰ, ਘਰ ਕਲਿਹਣੀ ਨਾਰ।
ਤ੍ਰਿਅ ਅੱਗੈ ਚਲਣਾ ਚਾਰੋ ਨਰਕ ਸੰਸਾਰ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਐ, ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸੰਗ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਇਹ ਤਾਂ ਵਿਹੁ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੰਦਲਾਂ,
ਖੰਡ 'ਚ ਲਬੋੜ ਰੱਖੀਆਂ।

ਫਰੀਦਾ ਏ ਵਿਸੁ ਗੰਦਲਾ ਧਰੀਆਂ ਖੰਡੁ ਲਿਵਾੜਿ ॥
ਇਕਿ ਰਾਹੇਦੇ ਰਹਿ ਗਏ ਇਕਿ ਰਾਧੀ ਗਏ ਉਜਾੜਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੯

ਚਾਹੇ ਮਾੜਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਮਾੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖੋ, ਕੀ ਐ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਓ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ, ਬੀਬੀ ਦਾ ਸਰੀਰ। ਵਾਸ਼ਨਾ ਮਾੜੀਆਂ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹੋ! ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ -

ਬਿਸਟਾ ਅਸਤ ਰਕਤੁ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ ॥

ਇਸੁ ਉਪਰਿ ਲੇ ਰਾਖਿਓ ਗੁਮਾਨ ॥ ਅੰਗ- ੩੭੪

ਬਿਸਟਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਮਾਸ ਪਿਐ, ਖੂਨ ਪਿਐ, ਮੈਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਕੱਪੜੇ ਵਗੈਰਾ ਪਾ ਕੇ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ ਪੜਦੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖ ਪਿਆਰਿਆ, ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਨਸ਼ਟ ਨਾ ਕਰ। ਸੋ ਸਧਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬਾ! ਦੇਖ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਾ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਰਾਹ ਮਿਲਿਐ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਸਾਈ ਸੀ, ਜਾਨਵਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮਾਰੇ ਨੇ। ਲੇਖਾ ਪੱਤਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਦੇਣਾ ਪੈਣੈ। ਤੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਪਾਪ ਮੇਰੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੈਂ। ਜਾਹ, ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰ।

ਸੁਖੀ ਵਸ, ਬੀਬਾ! ਸਾਧਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੰਗ ਕਰੀਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਈ ਅੰਦਰ, ਹੋਰ ਹੀ ਕੁਛ ਸਮਝੀ ਕਿ ਡਰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਤੋਂ। ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਪਤੀ, ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਫੁਰਾ ਲਿਆ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਸਿਰ ਕੱਟ ਲਿਆ। ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਥਾਲ ਦੇ ਵਿਚ, ਲਿਆ ਕੇ ਸਧਨੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦੀ ਲੈ ਸੰਤ ਜੀ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਡਰ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਮੈਂ ਤੇਰਾ। ਆਹ ਤੂੰ ਦੇਖ ਲੈ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਮੈਂ ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਚੱਲ, ਜਿੱਥੇ ਤੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੀਬਾ! ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੀ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨੇ ਤਾਂ ਛੱਡਦੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੌਲਾ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਮੈਂ ਲੁੱਟੀ ਗਈ, ਮੈਂ ਮਾਰੀ ਗਈ, ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਸਾਧ ਨੇ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਆਹ ਦੇਖੋ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਸਿਰ ਪਿਆ।

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ, ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਰੋਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿਤੀ ਸਧਨੇ ਨੂੰ ਕਿ ਰਾਜਾ ਜੋ ਕਿਲ੍ਹਾ ਚਿਣਵਾ ਰਿਹੈ ਉਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਦੀ ਬਲੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਵੈਸੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਨਵਾਂ-ਨਵਾਂ ਭਗਤ ਪੈਦਾ ਹੋਇਐ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸਧਨਾ ਹੈ।

ਰਹਿ ਕਾ ਭਗਤ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੫

ਕਾਜ਼ੀ ਵੀ ਖਿੜਦੇ ਸੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਖਿੜਦੇ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹੀ ਸਧਨਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਇਹਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਵਾ ਦੇਈਏ ਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੀ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਚਿਣਾ ਦੇਈਏ। ਉਹ ਕੰਧ ਰਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਧਨੇ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੈ ਬਈ ਸਧਨਿਆ! ਤੇਰੀ ਸਜ਼ਾ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ ਵਿਚ ਚਿਣ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਕੰਧ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਰਾਜ ਆ ਗਏ, ਰਾਜ ਆ ਕੇ ਇੱਟਾਂ ਲਾਉਣ ਲਗ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਧਨੇ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਿਆ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੜਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈਂ, ਮੰਨਿਆ ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਹਾਂ, ਕਸਾਈ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੯੫

ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਬੰਦਾ ਬਣ ਗਿਆ ਪ੍ਰਭੂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਮਾੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹੈਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਵੇਂ ਭੇਖ ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ,
ਇਵੇਂ ਮੇਰੀ ਰੱਖ ਲੱਜਿਆ।

ਨਿਪ ਕੰਨਿਆ ਕੇ ਕਾਰਨੈ ਇਕੁ ਭਇਆ ਭੇਖਧਾਰੀ ॥

ਕਾਮਾਰਥੀ ਸੁਆਰਥੀ ਵਾ ਕੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ ॥ ਅੰਗ- ੮੫੮

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਪਿੱਛੇ, ਇਕ ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ, ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਤੂੰ ਲੱਜਿਆ ਰੱਖੀ।

ਇਕ ਲੜਕੀ ਸੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਭਗਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ, ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਬਿਨਾਂ ਭਗਤੀ ਭੈ-ਗਤੀ ਕਹਿੰਦੇ

ਨੇ। ਪਿਆਰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ ਨਿਰਾ ਭਗਤੀ। ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਇਹਦਾ ਫਲ ਹੋਇਐ ਕਰਦੈ। ਉਹ ਐਨੀ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਈ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤਾ! ਮੈਂ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣੀ, ਜੇ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨਾਲ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬੇਟਾ! ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਐਨੇ ਮੰਦ ਹੋ ਗਏ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸੋ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੋਣੀ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਚਾਹੇ ਮੈਂ ਕੁਆਰੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰਹਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਸ਼ਾਦੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨਾਲ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਹੀ ਇਕ ਤਰਖਾਣ ਦਾ ਲੜਕਾ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਛਲ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾ ਲਵਾਂ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਬਣਾਂ। ਉਹਦਾ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਸੀ ਟੈਕਨੀਕਲ ਬੰਦਾ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੈਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿ ਚੁੱਪ ਕਾਹਦਾ ਰਹਿਨਾਂ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਕਰਿਐ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ ਤੇ ਉਪਾਅ ਕੋਈ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਹੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਰ ਦੂੰ।

ਇਕ ਬਨਾਵਟੀ ਗਰੁੜ ਹੈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ, ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਦੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੈਂ ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਹੋਰ ਲਾ ਦੂੰ। ਪੂਰਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾ ਦੁੱਗਾ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੂੰ ਹੁਣ ਉਹਦੇ ਮਹਿਲਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਤਰ ਜਾ। ਉਥੇ ਉਤਰਿਆ, ਖੜਕਾ ਹੋਇਆ, ਲੜਕੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਸੀ। ਉਤੇ ਆਈ, ਆ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਲੜਕੀ! ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਭਗਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆਂ ਹਾਂ। ਜਾਹ, ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲੈ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲਏ ਆ ਕੇ ਉਹ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਹੱਥ ਜੋੜੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਰਾਜਨ! ਤੇਰੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਰੂਪ 'ਚ ਇਥੇ ਰਿਹਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਦੇਵ ਰੂਪ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ। ਸੋ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਨਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਮਨੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਵਾਂਗਾ। ਗਰੁੜ ਉੜਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਹੋਇਆ, ਫੇਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਬਨਾਵਟੀ ਬੰਦੇ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾ ਲਈ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਫੌਜਾਂ ਹਟਾ ਦਿਤੀਆਂ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਹਦਾ ਰਾਜ ਮੈਂ ਖੋਹ ਲਵਾਂ। ਫੌਜਾਂ ਚਾੜ੍ਹ

ਦਿਤੀਆਂ। ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਫਲਾਣੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਫੌਜ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਹੈਗੇ। ਜਮਾਤਰਾ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਕਾਹਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ, ਆਪੇ ਰਾਖੀ ਕਰਨਗੇ।

ਉਹ ਰਾਜਾ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਤਸੀਲ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਭੰਨ ਰਿਹੈ।

ਰਾਜਾ, ਫਿਕਰ ਹੀ ਨਾ ਕਰੋ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਆਪੇ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਲੜਕਾ ਸੀ ਤਰਖਾਣ ਦਾ ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਰਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਫੇਰ ਵੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਆਪੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਵਾਂ। ਛੱਤ ਨਾਲ ਰੱਸਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ, ਜਦੋਂ ਗਲ 'ਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗਿਆ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਮਰਦੈਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਏਂਗਾ, ਮੇਰੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਏਗੀ ਸਾਰੇ। ਤੂੰ ਜਾਹ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦਾ, ਇਕ ਗਰੁੜ ਦਿੰਨਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਲੜਾਈ ਕਰ ਤੂੰ। ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਏ।

ਰਾਜਾ ਆਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਤੋੜਨ ਲੱਗੇ ਨੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਫਿਕਰ ਹੀ ਨਾ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਜਾਨਾਂ। ਗਰੁੜ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਸੀ ਇਸਨੂੰ। ਇਹ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਫੌਜਾਂ ਨੱਠ ਜਾਣ, ਜਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਵੇ ਨੱਠ ਜਾਣ। ਦੂਸਰੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚੀਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਆ ਗਏ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਧਨਾ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਐਨਾ ਦਇਆਲੂ ਹੈਂ ਕਿ ਭੇਖਧਾਰੀ ਦੀ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੀ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਵੀ ਕਰ। ਇੱਟਾਂ ਚਿਣੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ?

ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਧਨਿਆਂ! ਪਿਆਰਿਆ! ਇਹ ਤਾਂ ਕਰਮ ਨੇ, ਤੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਹੀ ਕਰਮ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਭੋਗਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਵੀਂ,
ਦੋਸ਼ ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ।

ਦਦੈ ਦੋਸ਼ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸ਼ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸ਼ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੪੩੩

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਐਸਾ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ, ਦੇਖ, ਦਿੱਬਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੀ।

ਕੀ ਦੇਖਦੈ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੋਨੀ ਸੰਤ ਸੀ, ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਤਪ ਕਰ ਰਿਹੈ ਤੇ ਕਸਾਈ ਗਊ ਲਈਂ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਗਊ ਛੁਟ ਕੇ ਨੱਠ ਆਈ ਇਹਦੇ ਪਿਛੇ, ਡੂੰਘਾ ਥਾਂ ਸੀ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਛੁਪ ਗਈ। ਕਸਾਈ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ! ਇਥੇ ਗਊ ਆਈ ਹੈ? ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਛੁਰਾ ਵੀ ਇਹਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਐ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੋਲਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਸਾਈ ਨੇ ਗਊ ਫੜੀ ਤੇ ਫੜ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤੀ।

ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ੇਰ ਆਇਆ, ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਸਾਈ ਮਾਰ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਵੀ ਮਰਿਆ ਪਿਐ, ਉਹ ਵੀ ਮਰੀ ਪਈ ਤੇ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਸ਼ਰਮ ਸੀ। ਉਥੇ ਸਾਧੂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਇਕ ਕੁੰਡ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੀ, ਬਰਸਾਤ ਹੋਈ, ਗੰਗਾ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਛਲੀ ਜਾਂਦੈ ਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਜਿਥੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਏ ਸੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘ ਗਿਆ ਪਾਣੀ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਧੂੜੀ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮਾ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਧਨਿਆਂ! ਦੇਖ ਹੁਣ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਔਰਤ ਸੀ ਤੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਪਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਓਹੀ ਗਊ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਕਸਾਈ ਹੈ ਉਹ ਇਹਦਾ ਪਤੀ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਓਹੀ ਸਾਧੂ ਹੈਂ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਸਾਧੂ ਹੈਂ। ਕਰਮ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਕਰਮ ਆਪਣੀ ਕਿਰਿਆ 'ਚ ਆ ਗਿਐ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਣੈ। ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਦੀਵਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹੈ।

ਸਧਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ, ਗਿੱਦੜ ਆ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਦਬਾਉਣ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈ।

ਤਵ ਗੁਨ ਕਹਾ ਜਗਤ ਗੁਰਾ ਜਉ ਕਰਮੁ ਨ ਨਾਸੈ ॥

ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਕਤ ਜਾਈਐ ਜਉ ਜੰਬੁਕ ਗ੍ਰਾਸੈ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੮

ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ। ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਵੀ ਗਿੱਦੜਾਂ ਦਾ ਡਰ ਹੈ। ਕਰਮ ਫੇਰ ਵੀ ਭੋਗਣਾ ਪੈਣੈ। ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਕੋਈ ਆਈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਿਹੜੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸੀ ਉਹ ਗੋਡਿਆਂ ਤੋਂ ਉਤੇ ਚਿਣੀ ਗਈ। ਫੇਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਧਨਿਆਂ! ਕੁਛ ਦਮ ਰੱਖ। ਕੁਛ ਸਬਰ 'ਚ ਆ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਤਾਂ

ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨੇ। ਲੱਕ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਦੀਵਾਰ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਹੋਰ ਦੇ ਇੱਟਾਂ ਲੱਗਣੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪੇਟ ਘੁੱਟਿਆ ਜਾਣੈ। ਸਾਹ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਲਵਾਂਗਾ? ਫੇਰ ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ? ਇਕ ਬੂੰਦ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਪਪੀਹਾ ਪ੍ਰਿਹੁ-ਪ੍ਰਿਹੁ ਕਰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਚਾਹੇ ਸਮੁੰਦਰ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਉਹਦੇ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਆਏਗਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਾਣ ਗਿਆਂ 'ਤੇ ਸਾਗਰ ਮਿਲ ਜਾਏ,
ਫੇਰ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਆਵਣਾ।

ਏਕ ਬੂੰਦ ਜਲ ਕਾਰਨੇ ਚਾੜ੍ਹਕ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ ॥
ਪ੍ਰਾਨ ਗਏ ਸਾਗਰੁ ਮਿਲੈ ਫੁਨਿ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੫੮

ਐਨੇ ਨੂੰ ਇੱਟਾਂ ਹੋਰ ਲਗ ਗਈਆਂ। ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਹੁ ਕਾਹਿ ਚਢਾਵਉ ਜੀ,
ਬੁਡਿ ਮੁਏ ਨਉਕਾ ਮਿਲੈ।

ਪ੍ਰਾਨ ਜੁ ਥਾਕੇ ਥਿਰੁ ਨਹੀ ਕੈਸੇ ਬਿਰਮਾਵਉ ॥
ਬੁਡਿ ਮੁਏ ਨਉਕਾ ਮਿਲੈ ਕਹੁ ਕਾਹਿ ਚਢਾਵਉ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੮

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਪ੍ਰਾਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਉਹ ਥਿਰੁ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰੂੰਗਾ। ਜੇ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਕਿਸਤੀ ਲਈ ਫਿਰਿਓ, ਫੇਰ ਕੀ ਫਾਇਦਾ।

ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਸਧਨਿਆਂ! ਇਹ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਕਤ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੂੰ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਭਗਤਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੋਝੀ ਪਈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਜਾਣ ਕੇ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਲੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਅਉਸਰੁ ਮੇਰੀ ਰੱਖ ਲੱਜਿਆ,
ਪਿਆਰੇ ਮੈਂ ਸਧਨਾ ਜਨ ਤੇਰਾ।

ਮੈ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਹਉ ਨਹੀ ਕਿਛੁ ਆਹਿ ਨ ਮੇਰਾ ॥
ਅਉਸਰ ਲਜਾ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਸਧਨਾ ਜਨੁ ਤੇਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੮

ਜਦ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਜਿਹੜੀ ਚਿਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਹੀ ਦੀਵਾਰ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀ। ਜਿਹੜੇ ਦੇਖੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਖੱਲੇ ਆ ਕੇ ਮਰ ਗਏ।

ਰਾਜਾ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਬੀਬੀ ਸੀ, ਦੌੜੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਗਲ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ,

ਕਹਿੰਦੀ ਮਾਰੇ ਨਾ ਇਹਨੂੰ, ਮਾਰੇ ਨਾ। ਮੈਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਲੱਜਾ ਰਹਿ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ

ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੧

ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਆਉਂਦੇ,
ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੇ।

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਯਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੪੦੩

ਰਾਜਾ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ, ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਬੜਾ ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਦਿਤੀ, ਇਸ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪੜਵਾਵਾਂਗਾ।

ਸਧਨਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਦਵੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਕੁਛ ਨਾ ਕਹਿ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੱਡੀ ਭਗਤੀ ਕੀਤੀ ਇਕ ਕਸਾਈ ਨੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਇਕੋ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਨੇ ਸਾਰੇ।

ਸੋ ਕਿਸ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ, ਕਿਹੜੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਉੱਠੇ, ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪ ਲਓ। ਅਜੇ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਕਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਝਪਟਾ ਮਾਰੇ। ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਏਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਵੇਖੀਂ ਵਾਰੀ ਨਾ ਗਵਾਂ ਲਈਂ,
ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਅਮੋਲ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਭਾਈ, ਜੇ ਸਧਨਾ ਕਸਾਈ ਲੰਘ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਹੋ। ਨਾ ਐਨੇ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰੇ ਨੇ। ਜੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਦਇਆ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੁ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-22)

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਮਾਇਆ ਬਹੁਤ ਮੋਹਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮਾਇਆ ਐਸੀ ਮੋਹਣੀ ਭਾਈ॥

ਜੇਤੇ ਜੀਅ ਤੇਤੇ ਡਹਕਾਈ॥ ਅੰਗ - 1160

ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਚੌਥੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਹੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

ਮੁੰਢਹੁ ਭੁਲੀ ਨਾਨਕਾ

ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮਿ ਮੁਈਆਸੁ॥

ਕਸਤੂਰੀ ਕੈ ਭੋਲੜੈ ਗੰਦੇ ਡੁੰਮਿ ਪਈਆਸੁ॥

ਅੰਗ - 89

ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆਤਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿਰਨ ਦੇ ਨੇਢੇ ਵਿਚ ਕਸਤੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਝਾੜਾਂ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾ ਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਾਇਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਹੁ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵਿਹੁ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ

ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ

ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਜਿ ਬਿਖੁ ਸੰਗ੍ਰਹੈ

ਕਰਤੈ ਆਪਿ ਖੁਆਇਆ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਰਲੇ ਸੋਝੀ ਪਈ

ਤਿਨਾ ਅੰਦਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਦਿਖਾਇਆ॥

ਤਨੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਇਆ

ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਸਾਦੁ ਆਇਆ॥

ਸਬਦੇ ਹੀ ਨਾਉ ਉਪਜੈ

ਸਬਦੇ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇਆ॥

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ

ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਏਕੋ ਸਬਦੁ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ॥ ਅੰਗ - 644

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਵਿਚ ਜੀਵ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਕਥਾ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਗਡਰੀਆ ਆਪਣੇ ਇਜੜ ਲੈ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਦਾ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਬੱਚਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਭੇਡਾਂ ਦਾ ਦੁਧ ਪਿਲਾ-ਪਿਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਭੇਡਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਡਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਭੇਡ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਸ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸ਼ੇਰ ਗਰਜਦਾ ਹੋਇਆ ਭੇਡਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਸਾਰੀਆਂ ਭੇਡਾਂ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜ ਗਈਆਂ। ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਬੱਚਾ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੌੜਦਾ-ਦੌੜਦਾ ਇਕ ਤਲਾਅ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਤਾਂ ਉਸ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਇਹ ਭੇਡਾਂ ਨੱਠ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਭੇਡ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਗਰਜਨਾ ਕਰ, ਉਸ ਨੇ ਗਰਜਨਾ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਭੇਡਾਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਖਾਜਾ ਹਨ, ਅਸਾਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਬੜਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਨਾਲ ਗਰਜਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਭੇਡ ਨਹੀਂ, ਸ਼ੇਰ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਕਾਲੇ, ਗੋਰੇ, ਅਮੀਰ, ਗਰੀਬ, ਹਿੰਦੂ, ਤੁਰਕ, ਉਚ, ਨੀਚ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਖਾਹ-ਮ-ਖਾਹ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਪੰਜ ਤੱਤ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇਕ ਸੰਸਾਰਕ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਸ਼ੀਨ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਭਰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜੀਵ ਹਾਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਜਾ ਕੇ ਪੱਕੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਿੱਖ

ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪੁੰਨੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਹਾਂ; ਇਹ ਭਰਮ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਾਧਨਾ ਸਪੰਨ ਕਰਾ ਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦਾ। ਇਹ ਭਰਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਟੁਟਿਆ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਜਾਣ, ਤੂੰ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈਂ, ਜੀਵ ਭਾਵ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਸਰ ਕਰਕੇ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਜੀਵ ਭਾਵ ਛੱਡ ਕੇ ਐਸਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਕਿ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ-ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ-ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ; ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਇਹ ਜੀਵ ਭਾਵ ਅਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਸਾਂ।

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਕਰਮ ਉਪਾਸਨ ਕੀਨੇ ਭਾਰੀ।
 ਔਰ ਅਧਿਕ ਜਗ ਫਾਸੀ ਭਾਰੀ।
 ਆਪ ਉਪਾਯ ਕਹੋ ਗੁਰਦੇਵਾ।
 ਹੋਵੈ ਜਾਤੇ ਭਵਦੁਖ ਛੇਵਾ।।
 ਪੁਨ ਚਾਹਤ ਹਮ ਪਰਮਾਨੰਦਾ।
 ਤਾਕੋ ਕਹੋ ਉਪਾਯ ਸੁਛੰਦਾ॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਵਾਚ॥
 ਪਰਮਾਨੰਦ ਮਿਲਾਪ ਤੂੰ ਜੋ ਸ਼ਿਸ਼ ਚਹੇ ਸੁਜਾਨ।
 ਜਨਮਾਦਿਕ ਦੁਖ ਨਾਸ਼
 ਪੁਨ ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਜਨਯ ਤਹਿ ਮਾਨ।
 ਪਰਮਾਨੰਦ ਸਰੂਪ ਤੂੰ ਨਹ ਤੋਮੇਂ ਦੁਖ ਲੇਸ਼।
 ਅਜ ਅਥਿਨਾਸ਼ੀ ਬ੍ਰਹਮ ਚਿਤ
 ਜਿਨ ਆਨੇ ਹੀਏ ਕਲੇਸ਼। ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ**

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼! ਤੈਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ਦੀ ਇਛਾ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਚੁਕਿਆ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਪ੍ਰਮ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਦੁਖ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

**ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ॥
 ਅੰਗ - 441**

ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ -

**ਜੈਸੇ ਕੁਰੰਕ ਨਹੀ ਪਾਇਓ ਭੇਦੁ॥
 ਤਨਿ ਸੁਗੰਧ ਢੂਢੈ ਪ੍ਰਦੇਸੁ॥
 ਅਪ ਤਨ ਕਾ ਜੋ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ॥
 ਤਿਸੁ ਨਹੀ ਜਮ ਕੰਕਰੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੁ॥**

ਅੰਗ - 1196

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਢੱਕੀ ਵਿਚ ਘੋਰ ਤਪਸਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਅਤੇ 18 ਦੇ ਕਰੀਬ ਪ੍ਰੇਮੀ ਛੇ ਸਾਲ ਮੋਨ ਵਰਤ ਧਾਰ ਕੇ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੂੰ ਹੈ॥
 ਸਭੁ ਜਗੁ ਦੇਖਿਆ ਮਾਇਆ ਛਾਇਆ॥
 ਨਾਨਕ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ॥**

ਅੰਗ - 354

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਦੇਖੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਇਹ ਮਾਇਆ ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਰ ਮਾਇਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ। ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਸੁਪਨਾ ਆਉਣ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਥਲਾਪੁਰੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਇਹ ਸੱਚਾ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚਾ' ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਮਿਥਲਾਪੁਰੀ ਵਿਚ ਆਏ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸਦਾ ਸਹੀ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਠ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਇਕ ਅਸ਼ਟਾਬਕ ਨਾਮ ਦਾ ਬਾਲ ਯੋਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਪਾਸ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤੋਂ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮਿਥਲਾਪੁਰੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅੱਠ ਵਲ੍ਹ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਲ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਆਖਦੇ ਸਨ। ਅਸ਼ਟਾਵਕਰ ਨੇ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਮਿਥਲਾਪੁਰੀ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦਰਬਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 'ਇਹ ਸੱਚਾ ਜਾਂ ਉਹ ਸੱਚਾ' ਦਾ ਉਤਰ ਲੈਣ ਲਈ ਇਸ ਬਾਲ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਇਕ ਐਸਾ ਸੁਪਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪੂਰੀ ਵਾਰਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ -

ਮਿਥਲਾਪੁਰੀ ਵਿਚ 12 ਵਜੇ ਦਿਨ ਦੇ, ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਗਰਮੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਗਰਮ ਹਵਾ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਮਹੱਲ ਨੂੰ ਠੰਢੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਠੰਢਾ ਕਰ

ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅਤੇ ਖਿੜਕੀ ਉਤੇ ਖਸ ਦੇ ਪੜਦੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ਗੁਲਾਬ ਛਿੜਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਖਸਬੂਆਂ ਕਿਓੜੇ ਆਦਿ ਦੇ ਫੁਹਾਰੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਭੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਸਵਰਨ ਪਲੰਘ ਤੇ ਅਰਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀਆਂ ਚੰਦਨ ਵਗੈਰਾ ਲਗਾ ਕੇ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬਚਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਲੰਘ ਤੇ ਲੇਟੇ ਹੋਏ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦੀ ਅੱਖ ਲੱਗ ਗਈ ਅਤੇ ਇਕ ਅਦਭੁੱਤ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਕਿਸੀ ਜਨਮ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਲ ਬੀਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕਈ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਗੰਦੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ, ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੁਖ ਸੁਖ ਵੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਜਾ ਉਸ ਪਾਪ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਘ੍ਰਿਣਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਉਤਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਜਾ ਪੜੋਸੀ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਗਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪਾਪੀ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਕਰੋ। ਉਸ ਨੇ ਪਰਜਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਆਕਰਮਣ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਬਹੁਤ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਉਸ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਇਕ ਵਸਤਰ ਦੇ ਕੇ ਕਰੜੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ, ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜੋ ਇਸ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਅੰਨ, ਜਲ, ਵਸਤਰ, ਜੁੱਤੀ, ਛੱਤਰੀ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੁਲਾਏਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰੇਗਾ, ਜੁੱਤੀਆਂ ਮਾਰੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੰਢੇਰਾ ਸਾਰੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਫਿਰਾ ਦਿਤਾ। ਸਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਧਿਰਕਾਰ-ਧਿਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਟਾਂ-ਵੱਟੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਠੰਢੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਰੋਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ, ਭੁੱਖਾ ਪਿਆਸਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਮਦਰਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨੀ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਉਸ ਤੇ ਦਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸਿਪਾਹੀ ਬਹੁਤ ਕਰੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧੱਕੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਨਾ ਸਹਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਸਿਪਾਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਹੋਸ਼

ਆਈ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹਾਂ। ਉਹ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਕੰਕਰਾਂ, ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਂਦਾ ਦਰਖਤ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤੂ ਦੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਾ ਆਈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਨਗਰ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਥੇ ਕੁੱਤੇ ਮਗਰ ਪੈ ਗਏ ਅਤੇ ਕੁਤਿਆਂ ਨੇ ਵੱਟੜ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ ਕਿ ਇਕ ਵੀ ਬੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਡਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਗਲ-ਪਾਗਲ ਕਰਦੇ ਇੱਟਾਂ-ਵੱਟੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਫੇਰ ਫੜ ਲਿਆ ਫੇਰ ਤੱਤੇ ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਿਆਕੁਲ ਸੀ ਅਤੇ ਭਗਵਾਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕਿਹੜਾ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਬਦਲੇ ਮੇਰੀ ਇਹ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਦੁਸ਼ਟ-ਦੁਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਂਦਾ ਭਗਵਾਨ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ, ਧੱਕੇ ਖਾਂਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੰਗ ਉਸ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖਾਣ ਲਈ ਮੰਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ ਕੋਡੀ ਦਾਨ ਵਜੋਂ ਦਿਤੀ। 19 ਕੋਡੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਰਾਜਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੋਡੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਾਰੋ-ਜ਼ਾਰ ਰੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀ ਲੀਲਾ ਕੈਸੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤਾਂ ਨਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਭਰੇ ਪਏ, ਕੀ ਮੈਂ ਓਹੀ ਹਾਂ? ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਅੱਜ ਇਕ ਪੈਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਮੈਂ ਚਣੇ ਲੈ ਕੇ ਖਾ ਲਵਾਂ। 19 ਕੋਡੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਭੁੱਖਾ ਹਾਂ, ਕਿਤੇ ਸਦਾ ਵਰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੋ। ਦੂਸਰੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਇਕ ਸੱਜਣ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਓਸ ਥਾਂ ਸਦਾ ਵਰਤ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ ਤਾਂ ਵਰਤਾਵੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਇਥੇ ਤਾਂ ਖਿਚੜੀ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਬਰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਬਰਤਨ ਲੈ ਕੇ ਆ ਕਿਉਂਕਿ ਖਿਚੜੀ ਗਰਮ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਇਕ ਘੁਮਿਆਰ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ 19 ਕੋਡੀਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇਕ ਠੀਕਰਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਭੀੜ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਈ ਇਹ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਰਾਜਾ ਠੀਕਰਾ ਲੈ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਖਿਚੜੀ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ

ਮੈਨੂੰ ਬਰਤਨ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਬਰਤਨ ਲੈ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਥੋੜੀ ਖਿਚੜੀ ਦੇ ਦੇਵੋ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਖਿੱਚੜੀ ਤਾਂ ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਖੁਰਚਣ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਠੀਕਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਤੋਲਾ ਘੀ ਲੈ ਲੈ। ਉਥੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਸਰੀਰ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਕੰਬ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ, ਖਿੱਚੜੀ ਵਾਲਾ ਠੀਕਰਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹਿਲਦਾ ਸੀ, ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਲਦੀ-ਜਲਦੀ ਘੀ ਪਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿਣ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਘੀ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੰਗਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੰਗਣ ਦੀ ਜਾਚ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਹ ਕੀ ਬਣ ਗਿਆ? ਅੱਛਾ, ਤੇਰਾ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਖਿੱਚੜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਹੋ ਗਏ, ਜੇ ਨਾ ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਖਿੱਚੜੀ ਖਾਣੀ ਮੇਰੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਵੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਲੀਲਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਹੈ, ਕੀ ਪਤਾ ਇਕ ਛਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਧਾਤਾ ਕੀ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਮਸਤ ਸਾਂਢ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਿੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਹਟਦੇ-ਹਟਦੇ ਉਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਥੇ ਇਹ ਖਿੱਚੜੀ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਸਾਂਢ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਲੱਗਿਆ, ਇਹਦਾ ਠੀਕਰਾ ਵੀ ਫੁੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬੁਰਕੀ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਗਿਰ ਗਈ। ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਗਈ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਬੁਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਜੋ ਇਸ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠੰਢੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਪਲੰਘ ਤੇ ਪਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾਗਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਛੜੀਦਾਰ ਨੇ ਜੈ ਬੁਲਾਈ, ਪੱਖੇ ਵਾਲੇ ਪੱਖੇ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਅਤੇ ਚਉਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਉਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਪਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੁਛ ਵੀ ਅੱਛਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਪਨੇ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਠੰਢੇ ਮਹਿਲ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਉਹ ਇਹ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਸਵਰਨ ਪਲੰਘਾਂ ਉਪਰ ਪਿਆ ਹਾਂ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਹੈ? ਦਿਮਾਗ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੁਪਨੇ ਦਾ। ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਇੱਟਾਂ ਵੱਟੇ ਮਾਰੇ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਓਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੁਪਨੇ

ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦੀ ਹਾਲਤ ਪਾਗਲਾਂ ਵਰਗੀ ਹੋ ਗਈ, ਦਿਲ ਹਿੱਲ ਗਿਆ, ਦਿਮਾਗ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੱਲ ਸਮਝਾਏ ਤੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਪਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇਖਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੇ ਬੈਠਿਆ ਸੀ, ਇੱਟਾਂ-ਵੱਟੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਸਭ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਏ ਹਨ, ਇਥੇ ਕੋਠੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸੀ, ਇਥੇ ਖਿਚੜੀ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਇਥੇ ਸਾਂਢ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਟਕਰਾਇਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੈ। 'ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਸੁਪਨਾ ਹੈ' ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਾ ਆਇਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਾਂ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ। ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ

1. ਰਿਨੂਅਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਰਿਨੂਅਲ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਾ ਰਿਨੂਅਲ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੈ।
2. ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਚੰਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪੁਜਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ।
3. 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੈਂਗਜ਼ੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਂਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-32)

ਸੋ ਭਰਮਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਇਕ ਸੁੰਨੀ ਥਾਂ ਹੈ, ਕਦੀ ਕੋਈ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਨਗਰ ਹੁਣ ਉਜੜਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਦਰਖਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਨੇ, ਜੜੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ ਘਾਹ ਨੇ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸਥਾਨ। ਉਥੇ ਰੁਕ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਭਾਵ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕੀਤੀ, ਇਕ ਥਾਂ ਦੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਪਾਰਬਤੀ ਜੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮੱਠ ਹੈ, ਨਾ ਦੇਹੁਰਾ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਚਿੰਨ੍ਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ, ਉਜੜਿਆ ਹੋਇਆ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਕੀ ਗੱਲ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਰਹੇ ਹੋ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਰਬਤੀ! ਦੇਖ ਕਿਸੇ ਭਾਂਡੇ ਦੇ ਵਿਚ ਘਿਉ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਠੀਕਰੀਆਂ ਖਿੰਡੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹੋਣ। ਜਦੋਂ ਧੁੱਪ ਚਮਕੇਗੀ, ਉਹਦੇ ਰੋਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਘਿਉ ਸਿਮਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਜੋ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਧੁੱਪ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਠੀਕਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਘਿਉ ਰਚਿਆ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਬੈਠ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਥਾਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਮਨ ਖਿੰਚਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਉਥੇ ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਕਿ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀਏ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿੱਡੀ ਪਵਿੱਤਰ ਥਾਂ ਹੈ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪਾਰਬਤੀ! ਇਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਉਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ। ਦੇਵਤਾ ਲੋਕ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਆ ਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਭਜਨ ਕਰਨੈ। ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹੋਂ ਉਹ ਥਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਉਥੇ ਓਰਾ ਕਾਇਮ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ। ਇਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, 10-15 ਦਿਨ ਹੋਏ ਬੈਠਿਆ ਨਹੀਂ। ਕੁੱਤਾ ਲਿਆਓ, ਉਹਨੂੰ ਸੁੰਘਾ ਦਿਓ, ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਫੜ ਲਏਗਾ। ਉਥੇ ਸੈਂਟ ਕਾਇਮ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਅਜੇ। ਜੇ ਸੈਂਟ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ -

ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਅੰਗ- ੪੫੦

ਤਾਂ ਹੀ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪਏ ਨੇ। ਇਹ ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਥਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੀ ਰਹੇ। ਸੋ ਭਜਨ ਜਿੱਥੇ ਹੁੰਦੈ, ਰੋਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹੋਂ। ਉਹ ਥਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਆ ਕੇ ਬੈਠੋਗੇ, ਇਕ ਦਮ ਸੁਰਤ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏਗੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਸਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਚੌਥਾ ਹੋਇਐ ਕਰਦੈ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਦੌੜਦੈ। ਮਨ ਦਾ ਘੋੜਾ ਪ੍ਰਾਣ ਨੇ। ਸਵਾਸ ਰੋਕ ਲਓ, ਮਨ ਰੁਕ ਜਾਏਗਾ। ਸਵਾਸ ਦਾ ਤੇ ਮਨ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਰੁਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਜੁਗਤ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇ। ਮਨ ਰੁਕ ਜਾਏਗਾ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਕੁ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਅਸੀਂ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਹ ਦੀ ਇਕ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਨੀਂ ਕੁ ਅਨੁਭਵੀ ਸੰਤ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਨਾ ਤੂੰ ਕਹਿ ਲੈ, ਐਨਾ ਰੇਚਕ 'ਚ ਕਰ ਲੈ, ਐਨਾ ਪੂਰਕ 'ਚ ਕਰ ਲੈ, ਐਨਾ ਕੁੰਭਕ ਕਰ ਲੈ। ਮਨ ਰੁਕ ਜਾਏਗਾ। ਜਦੋਂ ਮਨ ਰੁਕ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਸ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ 'ਤੇ ਸੁਰਤ ਲੈ ਜਾ। ਪਹਿਰਾ ਲਾ ਦੇ,

ਨਾਸਿਕਾ ਦੇ ਅੱਗੇ। ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਹਿ ਦੇ, ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਕਹਿ ਦੇ। ਜਾਂ 'ਵਾਹਿ' ਕਹਿ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਜਾਣ ਦੇ, ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ 'ਗੁਰੂ' ਕਹਿ ਦੇ। ਪਹਿਰਾ ਦੇ, ਖਾਲੀ ਨਾ ਸਵਾਸ ਜਾਣ ਦੇ। ਸੋ ਇਹ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਹਿ ਦੇ, ਛੇ ਵਾਰੀ ਰੋਕ ਕੇ ਕਹਿ, ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਕਹਿ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੰਦਰਲੀ ਸਾਇੰਸ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵੇ, ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਹਾਇਕ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ, ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਣਜਾਣ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਖਾਤੇ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੈ। ਪਾਗਲ ਬਣਾ ਦੂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਕੁੰਭਕ ਹੈ, ਚੌਰਾਸੀ ਹੁੰਦੈ। 42 ਇਹਦਾ ਪੂਰਕ ਹੈ, 42 ਇਹਦਾ ਰੇਚਕ ਹੈ। $84+84=168$ ਵਾਰੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣਾ, ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਰਮੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਦਾ ਸਿਰ ਘੁੰਮਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਣਜਾਣ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈ ਗਿਆ। ਜਾਣਕਾਰ ਜਾਣਦੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੈ। ਐਵੇਂ ਨਾ ਮਸਤਾਨਾ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਏ, ਘਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਊ, ਓਧਰ ਵੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦੈ।

ਪੰਜਵਾਂ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ - ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੌੜਿਆ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਲਾ ਦਿਤਾ -

ਮਨ ਲੋਚੈ ਬੁਰਿਆਈਆ, ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਇਹ ਮਨ ਹੋੜੀਏ।

ਫੇਰ ਨੱਠ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਾਉਣਾ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ 12 ਸੈਕਿੰਡ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਇਕ ਧਾਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ। 12 ਸੈਕਿੰਡ ਟਿਕੇ। ਇਹਨੂੰ 12 ਵਾਰੀ ਟਿਕਾਓ। 144 ਸਕਿੰਟ ਹੋ ਗਏ। ਦੋ ਮਿੰਟ ਚੌਵੀ ਸੈਕਿੰਡ ਜਾਂ 30 ਸਕਿੰਡ, ਢਾਈ ਮਿੰਟ ਜੇ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਇਕ ਧਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ 12 ਧਿਆਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਓ, ਢਾਈ ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਮਨ, ਫੇਰ ਢਾਈ ਮਿੰਟ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ, ਫੇਰ ਢਾਈ ਮਿੰਟ;

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰਕੇ ਅਖੀਰ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਆ ਜਾਂਦੈ ਕਿ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲਣ ਦੇਣਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਜਾਏ ਇਹਨੂੰ ਇਕ 'ਧਿਆਨ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਨਾ ਹਿੱਲਣ ਦੇਵੇ ਉਹਨੂੰ 'ਸਮਾਧੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਿੰਨੀ ਜੀਅ ਕਰਦੈ, ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਕਿਤੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਰਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੈ। ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਨੂੰ 'ਸਾ ਵਿਕਲਪ' ਸਮਾਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ, ਧੇਅ ਦੀ। ਦੂਸਰੇ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਹ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ 'ਧਿਆਨ' ਹੁੰਦੈ, ਨਾ ਮੈਂ ਹੁੰਦੈ, ਨਾ ਧੇਅ ਹੁੰਦੈ। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਸਮਾਧੀ ਹੈ, ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਸੰਪਰਗਿਆਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਮੇਧ ਸਮਾਧੀ ਲੰਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਫਤੇ-ਹਫਤੇ ਦੀ, ਦੋ-ਦੋ ਹਫਤੇ ਦੀ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਨ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਚ ਆਉਂਦੈ, ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ 'ਚ ਆਉਂਦੈ, ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੈ। ਉਹ ਰਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੈ, ਰਸ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੈ। ਇਥੇ ਐਨਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ਸਾਡਾ, ਇਥੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹਾਂ। ਪਾਤੰਜਲ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਐਵੇਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਪਾਤੰਜਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੈ, ਫਲਾਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੈ, ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੈ ਉਹ। ਲੇਕਿਨ ਅਗਲਾ ਰਸਤਾ ਦੋ ਤਿੰਨ ਡੰਡਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਉਹ ਹੈ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ। ਉਹ ਹੈ ਗਿਆਨ। ਗਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਅੱਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਐਸਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ-
ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨਾਂ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਵੇ,
ਪੁਛੋ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੇ ਨੂੰ।

ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਪੁਛਹੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੈ ਬੇਦ ਬਿਆਸੈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ- ੫੯

ਪੁੱਛ ਲਓ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ। ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਤਾਂ

ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰ ਨੁਕਸ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਘਾਟਾ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦਿੰਨਾਂ।

ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਦਾ ਜੋ ਕਰਤਾ ਹੈ ਪਾਤੰਜਲ ਰਿਸ਼ੀ, ਉਹਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਿੰਨ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਹੈ ਮਾਇਆ, ਇਕ ਹੈ ਜੀਵ, ਇਕ ਹੈ ਈਸ਼ਵਰ। ਜਿਹੜਾ ਈਸ਼ਵਰ ਹੈ ਉਹ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਸੱਤਾ ਦਿੰਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਚਮਕ ਪੱਥਰ ਲਾ ਦੇਈਏ ਨਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ, ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚ, ਜਿੱਥੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਟਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਚਮਕ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਦਿਓ। ਸਾਰੇ ਉਹਦੇ ਜਿੰਨੇ ਟੁਕੜੇ ਨੇ ਉਹ ਹਿੱਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ 'ਤੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਿੰਨੋਂ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ, ਰਜੋ ਗੁਣ, ਤਮੋ ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਉਥੱਲ-ਪੁਥੱਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੀਵ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਬੇਕਸੂਰ ਵਿਚਾਰਾ ਜੀਵ, ਆ ਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ। ਅਰਬਾਂ-ਖਰਬਾਂ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ -

ਕਬੀਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ ਲੀਨੀ ਭੂਮਿ ਮਿਲਾਇ ॥
ਅਨਿਕ ਸਿਆਨੇ ਪਚਿ ਗਏ ਨਾ ਨਿਰਵਾਰੀ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੫

ਹੁਣ ਉਹ ਜੀਵ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ। ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਉਪਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ। ਰਾਜਮੇਧ ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਸ ਦਾ ਉਤੇ ਕੋਈ ਵਾਲੀ ਵਾਰਿਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਥੇ ਤੱਕ ਤਾਂ, ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਤਕ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ ਇਕੱਠੇ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਸਾਡਾ ਰਸਤਾ ਅੱਡ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਐਨਾ ਟਿਕਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜੀਵ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਹਸਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ। ਪਰਛਾਵਾਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪਾਣੀ 'ਚ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹਦਾ ਵਜੂਦ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਭੁਲੇਖਾ ਪਿਆ ਹੋਇਐ, ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਭੇਦ ਭਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਮਾਲੂਮ ਦਿੰਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮਰ ਗਿਆ, ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ। ਆਪ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਜਿਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜਿਆ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ

ਜਾ ਕੇ ਸਮਾਅ ਗਿਆ -

ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥

ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥

ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸੁਆਮ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ ॥

ਅੰਗ- ੨੭੮

ਉਸ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਜੋ ਰਹਿ ਜਾਈਏ ਇਕ ਮੰਜ਼ਿਲ, ਨਾ ਚੜ੍ਹੇ ਇਕ ਮੰਜ਼ਿਲ ਉਤੇ, ਹੇਠਾਂ ਰਹਿ ਜਾਓ, ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਉਹ ਹੈਗੀ -

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੁ ॥

ਅੰਗ- ੮

ਉਹ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ-ਕਰ ਦੇਖਦੇ। ਉਥੇ ਬੇਅੰਤ ਜੀਵ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਲੋਆਂ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਸਰਗੁਨ ਦਾ ਮੰਡਲ ਹੈ ਉਹ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਅਬ ਤਉ ਜਾਇ ਚਢੇ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਮਿਲੇ ਹੈ ਸਾਰਿੰਗਪਾਨੀ ॥

ਰਾਮ ਕਬੀਰਾ ਏਕ ਭਏ ਹੈ ਕੋਇ ਨ ਸਕੈ ਪਛਾਨੀ ॥

ਅੰਗ- ੯੬੯

ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹੁਣ ਕੋਈ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਹੈ, ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਅਲੱਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਧੇਅ ਕੋਈ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਕੜਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਧੇਅ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਵਗੇਰਾ ਉਥੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਉਹਦਾ ਕੋਤਕ ਹੈ। ਉਹ ਐਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜੀ ਰਹੇ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪਾਤੰਜਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਇਹ ਮਾਇਆ ਤਕੜੀ ਹੈ, ਇਹ ਮਰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਰੱਬ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਮਾਇਆ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਦੋ ਤੱਤ ਨੇ ਤੇ ਜੀਵ ਵਿਚਾਰਾ ਗਰੀਬ ਤੱਤ ਹੈ। ਉਹ ਜੀਵ ਫਸ ਜਾਂਦੇ, ਜਦੋਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੇਲ ਹੁੰਦੇ। ਸੋ ਆਗ ਸਾਡਾ ਫਰਕ ਹੈ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੁਜਾਨ ਰਾਇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਮੈਂ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਵੀ ਕੀਤੇ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਧੀਆਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੇ ਮੇਰੀ ਤੂੰ ਬਾਤ ਮੰਨਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ

ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਹ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਜੋ ਟੈਕਨੀਕ ਹੈ ਭਗਤ ਯੋਗ ਦੀ, ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਦੀ ਹੈ। ਇਕੱਲਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਆਈ-

ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗ ਨ ਫੂਟਸਿ ਮਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੩੨੯

ਆਦਮੀ ਢਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਕਸਰਤ, (exercise) ਕਰੀ, ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਪਰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ,
ਜੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਭਗਵੰਤ।

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥
ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੩

'ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ' ਇਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੰਜ ਆਖਰੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸੋਹਣਾ, 'ਕੁਲੀਨ' ਉਚੀ ਕੁਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, 'ਚਤੁਰ' ਉਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਵੱਡੀ ਚਤੁਰਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕੇ। 'ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ' ਮੂੰਹ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਹੋਵੇ, ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। 'ਧਨਵੰਤ' ਪੈਸਾ ਉਹਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਗਜ਼ ਨਾਲ ਨਾਪਿਆ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਰੂਹਾਨੀ ਗਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਪਦੇ ਹਾਂ, rejected ਹੁੰਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਨਾਪਣ ਲੱਗ ਗਏ। **'ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥'** ਜੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਰੇ ਹੋਏ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਦੀ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਹਾਲੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਹੈਗੀ। ਹਾਥੀ ਦੀ ਹੈ, ਪਸ਼ੂ ਮਰ ਜਾਵੇ, ਜੋੜੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅਟੈਚੀ ਕੇਸ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਸ਼ਕਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸੀ ਪਹਿਲਾਂ -

ਨਰੁ ਮਰੈ ਨਰੁ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਪਸੁ ਮਰੈ ਦਸ ਕਾਜ ਸਵਾਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੮੨੦

ਸੋ ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਲਗਾਏ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਖੁਰਦ ਬੁਰਦ ਕਰਦੇ ਨੂੰ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ।

ਜਿਹੜਾ ਮਰਿਆ ਹੋਇਐ, ਜੇ ਜਜ਼ਬਾ ਪਿਆਰ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗਿਣਿਆ, ਮਰਿਆਂ 'ਚ ਗਿਣਿਐ।

ਸੋ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸਾਧਨ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕਿੱਥੇ ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਹੈ ਪੂਰੇ ਹੀ, ਅਸੀਂ reject ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਨੇ। ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਘਾਟ ਇਹ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵੈਰਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਗੁਣ ਦੱਸੇ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਗੁਣ ਨੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਰਹਿਤਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰਲੀਆਂ, ਵੈਰਾਗ ਕਿਥੇ ਹੈ ਉਥੇ, ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਥਾਉਂ। ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗੁਨਾਹ ਕਰੇ ਨੇ, ਗਲਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ, ਤਿਲਕ-ਤਿਲਕ ਗਿਰੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਭਾਵ ਚਾਹੀਦੈ ਜਿਥੇ ਰੋ ਵੀ ਲਈਏ, ਪਛਤਾ ਵੀ ਲਈਏ। ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੋਣਾ ਸੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਅਸੀਂ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਸੁਣਿਐ। ਤੈਨੂੰ ਸੁਣਿਐ ਕਿ-

ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ॥

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੫

ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਸਦਾ ਦਇਆਲੂ ਹੈ। ਕਦੇ ਵੀ ਔਗੁਣ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਦਾ। ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੈ -

ਪਿਛਲੇ ਅਉਗੁਣ ਬਖਸਿ ਲਏ ਪ੍ਰਭ ਆਗੈ ਮਾਰਗਿ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੪

ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਪਾ ਦਿੰਦੈ। ਸੋ ਇਹ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਔਗੁਣ ਛੁਪੇ ਪਏ ਨੇ। ਜੇ ਬਖਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਇਹ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ, ਅੰਦਰਲੀ ਕਸਰਤ ਕਰਕੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਸੁਰਤੀ ਵੀ ਲਗ ਗਈ, ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਠੋਰ ਦਾ ਕਠੋਰ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਢਲਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਭਗਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਭਗਤੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਪਿਛੋਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੋਂ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬਾਤ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਪਿਆਰਓ! ਘਿਉ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਆਹਾਰ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਤਕੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਸੈਂਕੜੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦੈ। ਪਰ ਜੇ ਖੰਘ ਹੋਏ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖਿਲਾ ਦਿਓ ਘਿਉ, ਕਹਿੰਦੇ ਖਈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਬੁਖਾਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਘਿਉ ਕੜਫੀ ਭਰ ਕੇ ਪਿਲਾ ਦਿਓ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੁਲਾਬ ਲਗ ਜਾਣਗੇ ਉਹਨੂੰ। ਜੇ ਮਿਹਦਾ ਖਰਾਬ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਘਿਉ ਖਵਾ ਦਿਓ, ਕਹਿੰਦੇ

ਉਲਟੀਆਂ ਲਗ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਜੇ ਇਸੇ ਘਿਉ ਦੇ ਵਿਚ ਬੂਰਾ ਪਾ ਕੇ ਖਾ ਲਓ, ਸ਼ੱਕਰ ਪਾ ਕੇ ਖਾ ਲਓ ਫੇਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ, ਹਜ਼ਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਕੱਲੇ ਦੇ ਡਕਾਰ ਆਉਣਗੇ, ਸ਼ੱਕਰ ਘਿਉ ਖਾ ਲਓ, ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਡਕਾਰ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਇਕੱਲਾ ਜਿਹੜਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਜੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਵੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਪਾਪ ਲਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਸਾਰਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਵੀ, ਨਿਸੰਗ ਭੋਗ ਲਛਮੀ।

ਪਾਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਨਾਸਤਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਗਤੀ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਸਾਡੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਵਰਤਣ ਵੈਰਾਗ, ਮੁਖ ਭਗਤੀ, ਨਿਹਚੇ ਗਿਆਨ। ਗਿਆਨ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਨੇ ਹਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਪੱਕ ਜਾਂਦੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਇਕੱਲਾ ਅਸਟਾਂਗ ਯੋਗ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਹੈ, ਔਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਔਗੁਣ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਹੈਗੇ। ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ। ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ 'ਚ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ -

ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਧਾਨਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ ॥

ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੇ

ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਪਤਿ ਸਿਉ ਜਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੭੬

ਸਰਵਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸਰਵਣ ਭਗਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਹਦਾ ਮਹਾਨ ਮਹਾਤਮ ਹੈ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੫੪੬

ਜਿਹੜੇ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਤੇ ਫੇਰ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਕਰੋੜ ਜਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਹੈ ਭਗਤੀ ਸਰਵਣ ਭਗਤੀ, ਸਿਮਰਨ ਭਗਤੀ, ਬੈਠ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਡੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ। ਇਕੱਲੇ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਮਾਲਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਰਸਨਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਸਵਾਸ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ 'ਚ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਦਸਵੇਂ ਦਵਾਰ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਨਾਮ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਫਲ ਹੈ ਬੇਅੰਤ-ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਫਲ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਾਦ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਦ ਸੇਵਨ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਰਚਨ ਹੈ, ਚੀਜ਼ ਲਿਆ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਾਂ। ਯਥਾ ਸ਼ਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਗ ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ, ਕੋਈ ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ, ਕੋਈ ਮਾਇਆ ਭੇਟਾ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਸਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਬਰਤਨ ਮਾਂਜ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੱਖਾ ਝੱਲ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਖਾਪੁਣ ਹੈ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗਣ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬੰਦਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਿ ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰਾ ਹੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਛ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਤੇਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਮੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜੀ,

ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ, ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਭ ਕਿਛੁ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਸੋ ਦੂਸਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਟਾਂਗ ਯੋਗ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਗਤੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਯਮ ਨੇ, ਨਿਯਮ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਬੜੇ ਸੁਖਾਲੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਯਮ, ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਕਿ ਅੰਦਰ ਨਿਰਮਾਨਤਾ ਰੱਖਣੀ-

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੪

ਨਿਰਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ। ਆਪਾ ਨਹੀਂ ਜਨਾਉਣਾ। ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ, ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਮੂਹਰੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਯਮ ਕਹਾਉਂਦੇ।

ਦੂਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਨੇਮ। ਨੇਮ ਹੈ ਨਿਤਨੇਮ ਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਰਹਿਣਾ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੧

ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਵਸਣਾ। ਇਕਾਂਤ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸੋ ਇਕਾਂਤੀ ਜਿਸੁ ਰਿਦਾ ਥਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੮੦

ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਣਾ। ਕੋਈ ਵਾਸਨਾ ਉਤਪੰਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣੀ। ਇਹ ਇਕਾਂਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ 'ਆਸਣ'। ਆਸਣ ਜਿੱਥੇ ਜੀਅ ਕਰਦੇ, ਸੋਹਣਾ ਥਾਂ ਦੇਖ ਕੇ, ਮੌਸਮ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਭਜਨ ਕਰਨਾ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਕ ਹੁੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਜੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈ -

ਜਿਸੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥

ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ, ਨ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਇਹਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ਇਹਨੂੰ ਪੂਰਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। 'ਕੁੰਭਕ' ਹੁੰਦੇ ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ 'ਚੋਂ ਤੱਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਨਾ ਮੈਂ ਪੰਜਾਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹਾਂ। ਨਾ ਮੈਂ ਪੰਜਾਂ ਕਰਮ ਇੰਦਰੀਆਂ 'ਚੋਂ ਹਾਂ, ਨਾ ਮੈਂ ਪੰਜਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਣ ਹਾਂ, ਨਾ ਮੈਂ ਮਨ ਹਾਂ, ਨਾ ਬੁੱਧ ਹਾਂ, ਨਾ ਮੈਂ ਚਿੱਤ ਹਾਂ, ਨਾ ਮੈਂ ਅਹੰਭਾਵ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ 'ਆਤਮਾ' ਹਾਂ। ਜੀਵ ਭਾਵ ਮੈਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗ ਗਿਆ। ਸੋ ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ 'ਕੁੰਭਕ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। 'ਰੇਚਕ' ਹੁੰਦੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਨੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ, ਈਰਖਾ ਕਰਨੀ, ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਸਮਝਣਾ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਸਾਹ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇਣੀਆਂ। 'ਧਾਰਨਾ' ਹੁੰਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ। 'ਧਿਆਨ' ਹੁੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣਾ। 'ਸਮਾਧੀ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ, ਆਪਣੀ 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਕੇ, ਪੰਜੇ ਭਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਥਾਪਨ ਕਰਨਾ। ਇਹ 'ਸਮਾਧੀ' ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਜੋ ਭਰਮ ਨੇ ਇਹ ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗਿਣੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਿਟੇ ਨਾ ਭਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ਜੀ,

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੇ।

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੇ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੮੪

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ, ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ, ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਪਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ। ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਭਰਮ ਪੈ ਜਾਂਦੈ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ) ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਦੀਵਾਨਾਂ 'ਚ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਾਲੀ ਨਹਿਰ ਨਿਕਲੀ। ਤਾਂ ਪੁਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਤੇ ਗੱਡਿਆਂ ਵਗੈਰਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲੱਕੜਾਂ ਗੱਡ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਕ ਨਹਿਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ 8-10 ਮੀਲ 'ਤੇ, ਸ਼ਹਿਰ

ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰ ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ ਬੜੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਨੇ। ਉਹ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੀ ਤੁਰ ਪਏ ਕਿ ਸਾੜੇ-ਸਾੜੇ ਨਿਕਲ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਸਵਾਰੀਆਂ ਕੋਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਆਏ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੰਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਲੁੱਟ ਲੈਣਗੇ, ਆਪਾਂ ਸੌਦਾ ਲੈਣ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ 'ਚ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਲਓ ਬਈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਜਜਮਾਨੋ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਹੈਗੇ ਮਾੜੇ। ਤੁਸੀਂ ਚੱਲੋ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਜਾਊਂਗਾ। ਦੂਸਰਾ ਬਾਣੀਆਂ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਸਿਆਣਾ ਸੀ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਰਾਸ ਖੋਹ ਲੈਣਗੇ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਹੋਰ ਸੀ ਨਾਲ, ਇਕ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਨ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਖੋਹ ਵੀ ਲੈਣਗੇ, ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦੈ, ਮੁੜ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਹੋਰ ਲਿਆਵਾਂਗੇ। ਉਹਨੇ ਪੱਲਾ ਭਰ ਲਿਆ ਇੱਟਾਂ ਦਾ, ਰੋੜੇ ਭਰ ਲਏ, ਕਿ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਬੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਨੱਠੇ ਮੈਂ ਨੱਠ ਜਾਊਂਗਾ, ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਬਾਕੀ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਵਰਜਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਰਹਿਨ ਦੇ, ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਵੀ ਬਿਪਤਾ ਲਿਆਵੇਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਆਪਾਂ ਕਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਹਾਂ, ਆਪਾਂ ਚਾਰ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਹੱਥੋਂ ਹੱਥੀ ਪੈ ਜਾਵਾਂਗੇ ਆਪਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ-ਨਾ ਇਹ ਨਾ ਗੱਲ ਕਰ। ਉਹ ਹਟਿਆ ਨਾ, ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਇੱਟਾਂ ਮਾਰੀ ਗਿਆ। ਉਧਰਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਜਵਾਬ ਨਾ ਆਵੇ। ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੋਲਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਬੜੇ ਖਚਰੇ ਨੇ। ਨੇੜੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਇੱਟ ਮਾਰੀ, ਉਹ ਖੜਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਆਹ ਤਾਂ ਲੱਕੜ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਐਵੇਂ ਡਰੀ ਗਏ। ਲੱਕੜ ਤੋਂ ਹੀ ਡਰੀ ਗਏ।

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ, ਉਹ ਆਉਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹੋਣੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਫਿਰ ਆਇਆ, ਹੇਠਾਂ ਵੀ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਰਮ ਦੇ ਚੋਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ਭਰਮ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੇਲੁ ਰਚੀ ਹੈ ਇਹ ਸੰਸਾਰ -

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੇ ਫਿਰ ਏਕ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਉਹਨੇ ਖੇਲੁ ਰਚੀ ਕੀ? ਵਿਚ ਭਰਮ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਭਰਮ ਪੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਰੱਬ ਹੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ

ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜੀਵ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਪੰਜ ਭਰਮ ਪੈ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੈਗਾ ਤਾਂ ਰੱਬ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ-

ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨ ਜਾਈ ॥

ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੋਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ ॥ ੧ ॥

ਰਹਾਉ ॥

ਪੁਰਖ ਮਹਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥

ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ ਘਟ ਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ ॥ ੧ ॥

ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ ਇਹੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬਤਾਈ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੬੮੪

ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਭਰਮ ਦੀ ਕਾਈ ਪੈ ਗਈ, ਉਹ ਆਪਾ ਚੀਨੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੁਣ ਮਿਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸੋ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ, ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭਰਮ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲਾ ਭਰਮ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਭੇਦ ਭਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਭੇਦ ਭਰਮ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬਰਤਨ ਪਏ ਨੇ। ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਪੈ ਰਿਹੈ। ਉਹ ਪਾਣੀ ਹਿੱਲ ਰਿਹੈ ਤੇ ਲਗਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਰਮਾ ਹਿੱਲ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦੈ। ਉਹ ਉਪਾਧੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਰਕੇ ਉਹਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਵੱਖਰਾ ਚੰਦ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਉਪਰਲਾ ਟਿਕਿਆ ਖੜ੍ਹੇ, ਹੇਠਾ ਹਿਲਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਭੇਦ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ। ਭੇਦ ਭਰਮ ਪੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੀਵ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਸੀਗਾ-

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਰਾਮ ਕੀ ਅੰਸੁ ॥ ਅੰਗ- ੮੭੧

ਬੱਲੇ ਗਿਰ ਗਿਆ ਉਸ ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੀਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਸਮਝਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਜਿਉ ਪ੍ਰਤਿਬੰਬੁ ਬਿੰਬ ਕਉ ਮਿਲੀ ਹੈ

ਉਦਕ ਕੁੰਭੁ ਬਿਗਰਾਨਾ ॥

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਐਸਾ ਗੁਣ ਭ੍ਰਮੁ ਭਾਗਾ

ਤਉ ਮਨੁ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਨਾਂ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥ ਅੰਗ- ੪੭੬

ਜਦੋਂ ਭਰਮ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿਤਾ, ਉਥੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੂਜਾ ਰਿਹਾ ਹੀ ਨਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਪਏ ਹੋਏ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਟੁੱਟ ਗਏ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹਨੂੰ ਭੇਦ ਭਰਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਜੀਵ ਬਣ ਗਿਆ। ਦੁਖ-ਸੁਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਦੁਖ-ਸੁਖ ਹੈਗਾ ਧਰਮ ਚਿੱਤ ਦਾ। ਚਿੱਤ ਧਰਮ ਦਾ ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਉਤੇ

ਲੈ ਲਿਆ। ਮਾਣ ਤੇ ਅਪਮਾਨ, ਹਾਣ ਤੇ ਲਾਭ, ਨਿੰਦਿਆ ਤੇ ਉਸਤਤ ਆਪਣਾ ਭਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ, ਆਤਮਾ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੱਤ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਕਲਪਨਾ ਸਾਰੀ। ਇਹਨੇ ਭੇਦ ਪਾ ਕੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ।

ਦੂਜਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ 'ਕਰਤੱਤੂ ਭਰਮ'। ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸਮੀਪਤਾ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਲੌਰ ਹੋਵੇ ਉਹ ਲਾਲ ਕੱਪੜੇ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਲੱਗਣ ਜਾਂਦੈ, ਪਰ ਰੰਗ ਉਹਦਾ ਚਿੱਟਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਜਦੋਂ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਸਮੀਪਤਾ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੈ। ਮੈਂ-ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਭੋਗਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਲੇਖੇ ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ; ਐਸੀ ਬੁੱਧੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਭਰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ 'ਸੰਗ ਭਰਮ'। ਇਹ ਮਾਇਆ, ਦੇਹ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪਾਧੀ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਵਿਚ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਆਤਮਾ ਨਿਆਰੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਹਿੰਦੂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਈਸਾਈ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬੋਧੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਾਲਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗੋਰਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਹਾਂ, ਅਮੀਰ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਭੇਦ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਸਹਸ ਘਟਾ ਮਹਿ ਏਕੁ ਆਕਾਸੁ ॥

ਘਟ ਫੂਟੇ ਤੇ ਓਹੀ ਪ੍ਰਾਸੁ ॥

ਅੰਗ- ੭੩੬

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਘੜੇ ਦਾ ਆਕਾਸ਼ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਹੀ, ਘੜਾ ਭੰਨ ਦਿਓ, ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਆਕਾਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਐ। ਮਕਾਨ ਦਾ ਮਠਾ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ, ਮਕਾਨ ਸੁੱਟ ਦਿਓ, ਆਕਾਸ਼, ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਐ। ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮੇਘਾ ਆਕਾਸ਼, ਬੱਦਲ ਦੂਰ ਹੋਣ ਜਾਣ, ਵੱਡਾ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ, ਮਹਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਕਾਸ਼ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਆਧੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸੰਗ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਇਹਦੇ 'ਚ। ਚੌਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ 'ਵਿਕਾਰ ਭਰਮ'। ਉਹ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ, ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਰੱਬ ਹੋਰ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਰੱਬ ਹੋਰ ਨਹੀਂ -

ਏ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ
 ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥
 ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
 ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੨

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਹਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਕਾਰ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਗਤ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਲੱਗਣ ਲਗ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੇ ਵਿਚ ਰੱਸੀ ਪਈ ਸੱਪ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੁੰਦੈ, ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਸੱਪ ਤਾਂ ਰੱਸੀ 'ਚ ਬਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਕਿੱਧਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਉਹ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਰਮ ਦਾ ਸੱਪ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਜਗਤ ਦਾ ਭਰਮ ਹੈ। ਬਣੀ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਇਹ ਸਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ। ਰੱਬ ਸਤਿ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਤਿ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਤਾਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਾਂਗਣ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੁਠਾਲੀ 'ਚ ਪਾ ਦਿਓਗੇ ਮੁੜ ਕੇ ਇਹ ਸੋਨਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਇਹ ਪੰਜ ਬਰਮ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਲ ਤਰੰਗ ਹੈ, ਤਰੰਗ ਉਠਦੀ ਹੈ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ, ਅੱਡ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੈ ਸਮੁੰਦਰ, ਤਰੰਗ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂਤ ਹੈ, ਮਾਲਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਬਣ ਕੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਹੈਗਾ ਇਕੋ ਹੀ ਸੂਤ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਇਹ ਕਾਈ ਨਹੀਂ ਨਾ ਮਿਟਦੀ, ਜਦੋਂ ਆਪਾ ਚੀਨਦੈ ਫੇਰ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਲੇਕਿਨ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਸੁਰਤ ਹੈ ਉਹ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਗਈ ਸਰੀਰ ਦੇ। ਭੁੱਲ ਕੇ ਇਹਨੂੰ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ, ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੇ, ਗਲਤ ਇਹਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨੇ, ਇਹ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਭੁੱਲ ਗਈ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਮਹਿਲ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪੰਛੀ ਰਹਿੰਦੈ, ਵਿਚਕਾਰ, ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਕਮਰਾ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਛ ਆਰਾਮ ਹੈ, ਚੋਗਾ ਵੀ ਉਥੇ ਪਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਬਾਹਰ ਨੇ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਉਹ ਕਦੇ ਇਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚ ਵੜਦੈ, ਦੂਜੇ ਥਾਈਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੈ, ਦੂਜੇ 'ਚ ਵੜਦੈ ਤੀਜੇ ਥਾਈਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੈ ਤੇ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਐਸਾ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨ ਭੁਲੀ,
 ਬਸਤੁ ਅਨੁਪ ਨਾ ਪਾਈ।

ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੁਲੀ ਬਸਤੁ ਅਨੁਪ ਨ ਪਾਈ ॥
 ਅੰਗ- ੩੩੯

ਇਹ ਜੋ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਸੀ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਭੁੱਲ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੪

ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਫਿਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰਲਾ ਰਸਤਾ ਭੁੱਲ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਪਈ ਹੈ ਅਨੁਪ ਵਸਤੁ -

ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰੁ ਗੜੁ ਅੰਦਰਿ ॥

ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ ॥

ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ

ਆਪੇ ਆਪੁ ਉਪਾਇਦਾ ॥ ੧ ॥

ਅੰਦਰਿ ਕੋਟੁ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ ॥

ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ ਜਾਣੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਬਜਰ ਕਪਾਟ, ਆਸਾ ਤੇ ਅੰਦੇਸਾ ਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ।

ਭੀਤਰਿ ਕੋਟੁ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ ॥

ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੩੩

ਜਿਹੜੇ ਨੌਂ ਘਰ ਸੀ ਇਹ ਹੁਣ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਇਹ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹ ਰਹੇ, ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਣ ਲਗ ਗਏ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਨੇ। ਅੱਖਾਂ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੀਆਂ ਨੇ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀਆਂ, ਕੰਨ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ, ਮੂੰਹ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੈ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦਾ। ਨਾਸਕਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀ। ਸਪਰਸ਼ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦੀ। ਅੰਦਰਲੀ ਸਪਰਸ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਡਬਲ ਹੈ ਸਿਸਟਮ, ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਹੈਗੇ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲੇ। ਇਕ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਉਹਦਾ ਸਾਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੰਦਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਕਦੇ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਹੀ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹਨੂੰ ਮਾਰ ਲਓ, ਇਹਨੂੰ ਫੜ ਲਓ, ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਿਆ ਤੂੰ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਜੇ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਉਪਰਲੀਆਂ-ਉਪਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰਲੇ ਦੀ ਤਾਂ ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
 ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥
 ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥
 ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥
 ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੪

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੯੪੭

ਭੁੱਲ ਗਈ ਇਹ ਕੰਮ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ
 ਇਹਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ -

ਖਟ ਨੇਮ ਕਰਿ ਕੋਠੜੀ ਬਾਂਧੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪੁ ਬੀਚ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੩੩੯

ਉਪਮਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਆਤਮ ਵਸਤੂ, ਨਾਮ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਛੇ ਨੇਮ ਕਰਕੇ ਬੰਨ੍ਹੀ। ਉਥੇ ਜਿਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਛੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਲਾ ਦਿਤੇ, ਬੜੇ ਹੀ ਸਖਤ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਜਿਹੜੇ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਹੈ ਗੱਲ ਇਕੋ ਹੀ। ਪਹੁੰਚਣਾ ਦੋਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਕੋ ਥਾਂ ਹੈ। ਇਕ ਨੇ ਸੁਖਾਲਾ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣੈ, ਇਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਪਹੁੰਚਣਾ ਪੈਂਦੈ। ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਭੰਨਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੀ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੀ ਸਿਖਰ ਹੈ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਨਾੜੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ, ਸੱਪ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਰਗੀ, ਉਹਨੂੰ ਭੁਜੰਗਾ ਨਾੜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਕੇ, ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ, ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਕ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਤੇ ਉਹ ਨਰਮ ਹੋ ਕੇ, ਮੂੰਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੈ ਉਹਦਾ। ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕੁੰਡਲਨੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਉਸ ਪੁਆਇੰਟ 'ਤੇ ਹੈ ਸਾਰੀ। ਉਹ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਨੂੰ ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਏ, ਅਧਰੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਜਿਹੜੀ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਕਰੰਟ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਉਹ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਹ ਕੁੰਡਲਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਕੁੰਡਲਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਠਾਉਂਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਖਟ ਨੇਮ ਕਰੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਛੇ ਨੇਮ ਕਰੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲਾ ਚੱਕਰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਮੂਲਧਾਰ ਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਸੇਕ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਸੇਕ ਦੇ ਕੇ ਉਹ ਮਾਸ ਪਿਘਲ ਜਾਂਦੈ। ਸਵਾਸ ਉਪਰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੈ, ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ। ਦੂਸਰਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਵਾਧਿਸ਼ਠਾਨ ਚੱਕਰ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹੜਾ ਉਤੇ ਹੁੰਦੈ। ਉਪਸਥਿਤ ਇੰਦਰੇ ਦੇ ਜੜ੍ਹਾਂ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਜੋ ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦੈ ਨਾਭੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮਣੀਪੂਰਕ ਚੱਕਰ, ਚੌਥਾ ਆ ਜਾਂਦੈ ਅਨਾਹਤ ਚੱਕਰ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਠੀ ਹੈ ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਪੰਜਵਾਂ ਵਿਸ਼ੁਧ ਚੱਕਰ, ਉਹ

ਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ, ਕੰਠ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਛੇਵਾਂ ਆ ਜਾਂਦੈ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਨੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਉਸ ਪੁਆਇੰਟ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਚੱਕਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸੇਧ ਦੇ ਵਿਚ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਹੈ ਇਹ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ - 'ਖਟ ਨੇਮ ਕਰਿ ਕੋਠੜੀ ਬਾਂਧੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪੁ ਬੀਚ ਪਾਈ ॥' ਇਹ ਛੇ ਨੇਮ ਬਣਾ ਕੇ, ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਬੰਨ੍ਹੀ। ਇਹਦੇ ਸਿਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਆਤਮ ਤੱਤ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਸਣ ਲਾ ਲਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕੁੰਡ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਕੁੰਜੀ ਕੁਲਫੁ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਿ ਰਾਖੇ ਕਰਤੇ ਬਾਰ ਨ ਲਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੯

ਇਹ ਨਾਮ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ, ਇਹ ਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਜਿਹੜੇ ਨੇ, ਜਿੰਦਾ ਲਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਰਖ ਦਿਤੇ, ਹੁਣ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੈ, ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੈ, ਜਿਹੜੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਹ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਛੁਡਵਾਇਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਇਹ ਬੰਦ ਨੇ। ਤਾਲਾ ਬੰਦ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋਲ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਦੇਰ ਲਾਉਂਦਾ, ਰਸਤਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਅਬ ਮਨ ਜਾਗਤ ਰਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੯

ਹੁਣ ਤੂੰ ਜਾਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਫਲ ਹੋ ਕੇ ਤੂੰ ਜਨਮ ਗਵਾ ਲਿਆ। ਤੇਰੇ ਇਕ-ਇਕ ਇੰਦਰੇ ਨੇ ਧੋਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਗਾਫਲੁ ਹੋਇ ਕੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਓ ਚੋਰੁ ਮੁਸੈ ਘਰੁ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੯

ਚੋਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਤੂੰ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਲਾਏ ਨੇ -

ਨੈਨਹੁ ਨੀਦ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਵਿਕਾਰ ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਸੋਏ ਸੁਣਿ ਨਿੰਦ ਵੀਚਾਰ ॥

ਰਸਨਾ ਸੋਈ ਲੋਭਿ ਮੀਠੈ ਸਾਦਿ ॥

ਮਨੁ ਸੋਇਆ ਮਾਇਆ ਬਿਸਮਾਦਿ ॥ ੧ ॥

ਇਸੁ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਕੋਈ ਜਾਗਤੁ ਰਹੈ ॥

ਸਾਬਤੁ ਵਸਤੁ ਓਹੁ ਅਪਨੀ ਲਹੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਗਲ ਸਹੇਲੀ ਅਪਨੈ ਰਸ ਮਾਤੀ ॥

ਗ੍ਰਿਹੁ ਅਪੁਨੇ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਜਾਤੀ ॥

ਮੁਸਨਹਾਰ ਪੰਚ ਬਟਵਾਰੇ ॥

ਸੁਨੇ ਨਗਰਿ ਪਰੇ ਠਗਹਾਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੧੮੨

ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਹਨੂੰ ਲੁਟਦੇ ਨੇ -

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 36 'ਤੇ)

ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੇ ਏਕੇ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥
ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੫

ਰਹਿਣੀ ਰਹੈ ਸੋਈ ਸਿਖ ਮੇਰਾ ॥
ਉਹ ਸਾਹਿਬ ਮੈ ਉਸ ਕਾ ਚੇਰਾ ॥

ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੀ ਮੁਝ ਕੇ
ਸਿਖ ਪਿਆਰਾ ਨਾਹਿ ॥

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ, ਸੇ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ।
ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੇ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ।

ਜਬ ਲਗ ਰਹੇ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ ॥
ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਓ ਮੈ ਸਾਰਾ ॥
ਜਬ ਇਹ ਗਹੈ ਬਿਪਰਨ ਕੀ ਰੀਤ ॥
ਮੈਂ ਨ ਕਰੋਂ ਇਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ॥ (ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ)

ਬਾਹਰਿ ਭੇਖ ਅੰਤਰਿ ਮਲੁ ਮਾਇਆ ॥
ਛਪਸਿ ਨਾਹਿ ਕਛੁ ਕਰੈ ਛਪਾਇਆ ॥
ਬਾਹਰਿ ਗਿਆਨ ਪਿਆਨ ਇਸਨਾਨ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਿਆਪੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੭

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੋਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ- ੩੧੯

ਜੇ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੇ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੇ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੫

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ
ਜੀਓ, ਖਿਆਲ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ
ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰੇ ਇਕਾਗਰ। ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ
ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਅੰਗ- ੨੨

ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ?

ਜਿਥੇ ਏਕੇ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥ ਅੰਗ- ੨੨

ਨਾਮ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ
ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ
ਇਹ ਮਿਲਦਾ। ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਨਾਮ ਫਲਾਣੇ ਤੋਂ ਮਿਲ

ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਗੁਰੂ, ਪੀਰ, ਆਚਾਰੀਆ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼,
ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਇਸ ਘਰ
ਦਾ ਮੰਤਰ ਹੈ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ
ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ
ਨੇ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰੁ, ਮੂਲਮੰਤ੍ਰੁ ਹੀ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। 'ਨਾਮ'
ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਬਾਹਰਿ ਭੂਢਨ ਤੇ ਛੂਟਿ ਪਰੇ
ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੦੨
ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ, ਘਰਿ
ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥
ਅੰਗ- ੧੨੯੧
ਅੰਗ- ੯੮੨

ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਵੀ
ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਈ -

ਧਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ ਤਿਨ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ।
ਇਹ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਜੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਵਿਚਰੇ,
ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ
ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਾਢੇ ਉੱਨਤੀ ਸਾਲ ਇਥੇ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ।
ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਵੀ। ਸੋ ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ
ਜੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਬਾਣੀ ਨਾਲ
ਹੀ ਜੋੜਦੇ ਨੇ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ
ਪਾਧਰੁ ਮੁਕਤਿ ਜਨਾਵੈਗੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੦੯

ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਦੇ ਸਰੀਰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ
ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਵੀ ਕੀਤੇ, ਗੁਰੂ, ਪੀਰਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ
ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ।

ਜਿਥੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ
ਸਤਿਸੰਗ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਕੁਸੰਗ
ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ- ੯੫

ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਮੈਲ ਪੈ
ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭੁੱਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਓ,

ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ, ਆਪਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣਾ ਹੈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥
ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੫

ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਚਿੱਤ ਦਾ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਕਿੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ
ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ। ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੈ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ 36 ਯੁੱਗ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆਏ -

ਕਲਜੁਗ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸੁਖਾਲਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਹੋਰ ਮੰਤਰ ਐਨੇ ਸੁਖਾਲੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਆਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਜਾਂਦੇ 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ 'ਗੁਰੂ'। ਜਿੰਨਾਂ ਡੂੰਘਾ ਸਾਹ ਲੈ ਸਕੇ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਇਹਦਾ ਲਾਭ ਹੀ ਲਾਭ ਹੈ। ਡੂੰਘਾ ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਜਿਵੇਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਦੁਖ ਰੋਗ ਕਾ ਡੇਰਾ ਭੰਨਾ ॥ ਅੰਗ- ੬੨੭

ਅੰਦਰੋਂ ਰੋਗ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਪੂਰਾ ਭਰ ਕੇ ਲਓ।

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੇ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੫

ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਜੇ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਬਾਣਾ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਲਗਦੈ। ਪਰ ਅਸਲ ਦੇ ਵਿਚ-ਰਹਿਤ ਪਿਆਰੀ ਮੁਝ ਕੇ ਸਿਖ ਪਿਆਰਾ ਨਾਹੀ।

ਜਿਹੜੀ ਅਸਲ 'ਚ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਉਹ ਰਹਿਤ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਪੰਜ ਰਹਿਤਾਂ ਨੇ, ਚਾਰ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਹਨ। ਇਹ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਣੀ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਦਸਦੀ ਹੈ -

ਪਰ ਤਿਆ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤ੍ਰੁ ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਟਹਲ ਸੰਤਸੰਗਿ ਹੇਤੁ ॥
ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ॥
ਸਭ ਤੇ ਜਾਨੈ ਆਪਸ ਕਉ ਮੰਦਾ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਿਖਿਆ ਪਰਹਰੈ ॥
ਮਨ ਕੀ ਬਾਸਨਾ ਮਨ ਤੇ ਟਰੈ ॥
ਇੰਦ੍ਰੀ ਜਿਤ ਪੰਚ ਦੇਖ ਤੇ ਰਹਤੁ ॥
ਨਾਨਕ ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੇ ਐਸਾ ਅਪਰਸ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੪

ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕੜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਅੰਗ- ੧੪੧੧

ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਿੱਖ

ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੋ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਸੁੱਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਗਾਣੀ ॥
ਅੰਗ- ੯੨੦

ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਈ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ। ਪਿਆਰਿਆ! ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਕਾਲ ਦਾ ਗੁਲੇਲਾ ਵੱਜ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਚੌਰਾਸੀ ਦਾ ਗੇੜ ਜਿਹੜਾ ਗਲੋਂ ਉਤਰਿਆ-

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਸਬਾਈ ॥
ਮਾਣਸ ਕਉ ਪ੍ਰਭਿ ਦੀਈ ਵਡਿਆਈ ॥
ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ
ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੭੫

ਮਨਮੁਖਿ ਆਵੈ ਮਨਮੁਖਿ ਜਾਵੈ ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥
ਜਿਤਨੇ ਨਰਕ ਸੇ ਮਨਮੁਖਿ ਭੋਗੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲੇਪੁ ਨ ਮਾਸਾ ਹੇ ॥
ਅੰਗ- ੧੦੭੩

ਜਿਹਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਗਈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਇਸ ਨੀਂਦ 'ਚ ਸੌਂਦਾ। ਸਰੀਰਕ ਅਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਨੀਂਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਨੀਂਦ 'ਚੋਂ ਜਾਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜੁਗਤੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਧਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ, ਫੇਰ ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ, ਫੇਰ ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ। ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ, ਕੋਈ ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ 'ਚ, ਕੋਈ ਪਸੰਤੀ 'ਚ, ਕੋਈ ਪਰਾ 'ਚ, ਕੋਈ ਬੋਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਅੰਦਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ ॥
ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੫੬

ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤਾਂ ਦਰਸਾਈਆਂ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ -

ਹੈਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ ਭੇਤੁ ਨ ਕਿਸੈ ਦੇਨਿ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੮੪

ਪਰ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਕਿੱਡੇ ਦਿਆਲੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਨੇ।
ਨਾਮੁ ਕਹਤੁ ਗੋਵਿੰਦ ਕਾ ਸੂਚੀ ਭਈ ਰਸਨਾ ॥ ਅੰਗ- ੮੧੧

ਇਹ ਰਸਨਾ ਰਸ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਕੌਠ 'ਚ ਹੋਣਾ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਫਲ ਵਧ ਗਿਆ ਦਸ

ਗੁਣਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਹੋਰ। ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ, ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਹੈ 'ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ'। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ, ਇਹ ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਇਹ ਬਾਤ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 'ਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਇਕ-ਇਕ ਬਚਨ ਸੂਤਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਉਸ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ? ਸਾਨੂੰ ਬਾਹਰ-ਬਾਹਰ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੈ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਚਲੋ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ 'ਚ ਬਾਣੀ ਹੀ ਦਸਦੀ ਹੈ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ
ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੧

ਕੈਸਾ ਉਹ ਭਲਾ ਸੰਜੋਗ, ਸੁਭ ਸਮਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਹ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਸਿਮਰਨ, ਉਹਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਬੈਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੫

ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ। ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਿੰਨਾ ਫਲਦਾਇਕ ਹੈ -

ਰਾਮਦਾਸਿ ਸਰੋਵਰ ਨਾਤੇ ॥

ਸਭ ਲਾਥੇ ਪਾਪ ਕਮਾਤੇ ॥ ਅੰਗ- ੬੨੪

ਪਾਣੀ 'ਚ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਬਦਲ ਗਈ। ਉਹਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਕੋਹੜੀਆਂ ਦੇ ਕੋਹੜ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ, ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਅੰਦਰਲਾ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਦਸ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਅਨੁਭਵ ਰਾਹੀਂ ਦਸਦੇ ਨੇ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਪਿਆ ਹੈ-

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੋ ਸੋਈ ਪਿੰਡੋ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੬੯੫

ਜੋ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਾਹਰ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਅੰਦਰ ਵੀ ਨੇ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੈ - 'ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ'। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਾਈਆਂ

ਕੀਤੀਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਇਸ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' 'ਤੇ ਚੱਲ ਤੇ ਖੋਜ ਕਰ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਚੱਲ।

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੫

ਉਪਦੇਸ਼ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ -

ਅਵਰ ਉਪਦੇਸੈ ਆਪਿ ਨ ਕਰੈ ॥

ਆਵਤ ਜਾਵਤ ਜਨਮੈ ਮਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੯

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕੱਲਾ ਭੇਖ ਹੈ, ਬਾਣਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੈ? -

ਭੇਖ ਦਿਖਾਏ ਜਗਤ ਕੋ ਲੋਗਨ ਕੋ ਬਸਿ ਕੀਨ ॥

ਅੰਤਿ ਕਾਲਿ ਕਾਤੀ ਕਟਿਯੋ

ਬਾਸੁ ਨਰਕ ਮੋ ਲੀਨ ॥੫੬॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਅ. ੬-੫੬ (੨)

ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਅੰਦਰ ਚੱਲ, ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਮਾ। ਇਹ ਜਪ ਅਜਪਾ-ਜਾਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ - ਜਦੋਂ ਮਧਮਾ 'ਚੋਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲਿਆ ਪਸੰਤੀ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਫਲ ਵਧਦਾ-ਵਧਦਾ ਅੱਗੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ, ਜਿਹੜੀ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ, ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਭੁਜ ਇਹ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਆਂਡਿਆਂ ਤੋਂ, ਜੇਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਪਸੀਨੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਉਤਭੁਜ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਅਵਸਥਾ ਕਿੰਨੀ ਉੱਚੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ -

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥

ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ- ੭

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੫

'ਸਿਮਰਨ' ਸਿਮਰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ। ਅਰ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਕਿੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ -

ਉਡੈ ਉਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਛਰਿਆ ॥

ਉਨ ਕਵਨੁ ਖਲਾਵੈ ਕਵਨੁ ਚੁਗਾਵੈ

ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੪੯੫

ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਕੁੰਜਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਬਰਫਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚੋਂ, ਮੈਦਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛੋਂ ਬੱਚੇ ਆਂਡਿਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੇ, ਪਾਲੇ-ਪਲੋਸੇ, ਕਿਸ ਨੇ? ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ, ਧਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲੇ। ਕੱਛੂ ਪਾਣੀ 'ਚ

ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਆਂਡੇ ਬਾਹਰ ਦਿੰਦੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ, ਧਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਆਂਡਿਆਂ 'ਚੋਂ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਵਲ, ਮਤਲਬ ਪਾਣੀ ਵਲ ਖਿਚਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ, ਪਾਣੀ ਵਲ ਨੂੰ ਭੱਜਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਡੀ ਧਿਆਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਦਾ, ਰੋਗ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ-

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਗੁਣ ਗਾਮ ॥ ਅੰਗ- ੨੭੪

ਦਵਾਈ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਪਤਾ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਆਹ ਤਾਂ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਲਿਖਤ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਦਲ ਗਏ। ਹੁਣ -

ਜੋ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸੋ ਰੋਗੀ ॥

ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੪੦

ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿਰੋਗੀ ਹਾਂ। 'ਕੋਈ ਤਨ, ਕੋਈ ਮਨ ਦੁਖੀ, ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਉਦਾਸ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਬਹੁਤੇ ਸਭ ਦੁਖੀ, ਸੁਖੀ ਹਰਿ ਕੇ ਦਾਸ।'

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥

ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੯੫੪

ਸਾਰੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਅਉਖਯੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖ ਨ ਥੀਆ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੯

ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦਵਾਈ ਵਰਤਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮੁਬਾਰਕ ਹੈ ਕਰੋ ਵੀ। ਗੁਰੂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰੋ ਵੀ।

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੫

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਨਿਤਨੇਮ ਕਰੋ, ਜੋ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ, ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ, ਬਿਰਾਜਣ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ।

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ

ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੭

ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਵੇਗੀ -

ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬

ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਨਾਭੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਵਲ ਲੈ ਕੇ। ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਧੁਨ -

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥ ਅੰਗ- ੮੭੯

ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਸੁਰਤ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਾਰਗ। ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਹੈ 'ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ' ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਿਓ, ਵਿਚਾਰਿਓ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ 7 ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਨੇ।

ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲੁ ਨਿਰਾਲਮੁ ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ ॥

ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਭਵ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੇ ॥

ਅੰਗ- ੯੩੮

ਮੁਰਗਾਬੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਨਾਭੀ 'ਤੇ ਸਵਾਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਐਨਾ ਚੁਕੋ ਕਿ ਸਬਦਿ ਦੀ ਧੁਨਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਧੁਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨੂੰ ਇਹਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸਬਦਿ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੯੪੧

ਕਿੱਡੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ-

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਥਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥

ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੇਰੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥ ਅੰਗ- ੧੮੯

ਕਿੱਡਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ -

ਪੀਉ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ॥ ਅੰਗ- ੧੮੯

ਸੋ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਜੇ ਬੋਲ ਲਓ, ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਦੇਹੀ ਕਿਸ ਕੀ ਬਾਪੁਰੀ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਹੋਇਗੇ ਗ੍ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੨੦

ਜਿਹੜੀ ਰਸਨਾ ਨਹੀਂ ਵੀ ਬੋਲੀ ਉਹ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਬੋਲ ਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖੋ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮਨ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਥੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੱਗਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਤਾਂ ਮਨ ਦੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਪਉਣ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਕੇ, ਸਵਾਸ 'ਤੇ। ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਹੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲਓ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ,

ਜਿਵੇਂ-

ਖਾਲਸਾ ਸੇ ਜੋ ਚੜ੍ਹੇ ਤਰੰਗ।
ਖਾਲਸਾ ਸੇ ਜੋ ਕਰੇ ਨਿਤ ਜੰਗ।

ਤਰੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ, ਸਵਾਸ ਰੂਪੀ ਘੋੜਾ।
ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਫੌਜਾਂ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ
ਨੇ। ਪੁਰਾਤਨ ਰਵਾਇਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰ
ਦੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ,
ਪੰਜ ਉਪਾਨ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੇ, ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁਧ,
ਅਹੰਭਾਵ, ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ-ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ।
ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤਾਂਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ
ਹੈ। ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਤੈਨੂੰ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ -

ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਤਉ ਚੇਤ ਲੈ ਨਿਸਿ ਦਿਨਿ ਮੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧਿ ਬਿਗਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ ॥

ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਝੂਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਅਜਹੂ ਕਛੁ ਬਿਗਾਰਿਓ ਨਹੀ ਜੋ ਪੁਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਹ ਭਜਨ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੬

ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਂ 'ਨਾਮ
ਮਾਰਗ' 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਤਾਂ ਇਹੀ ਰਸਤਾ ਹੈ,
ਇਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਨ
ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਸਾਨੂੰ -

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥
ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੫੫੦

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾਵੜੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ ॥
ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੇ ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੬੬

ਅਸੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਆਤਮ ਸਹਿਜਾਦੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਿੱਡੀ
ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂ ਪਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ-

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੪

ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰ
ਸਕਦੇ। ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ, ਉਹ ਜੂਨੀਆਂ
ਨੇ, ਐਸੀਆਂ ਜੂਨੀਆਂ ਨੇ ਕਰਮ ਭੋਗ ਰਹੇ ਨੇ। ਪਰ
ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ।
ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
'ਚ ਪੈ ਗਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੂਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ
ਕੋਇ ਨ ਸੁਣੈ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੦੦

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸੀਗੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ
ਤੈਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇ ਗਏ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ
ਗਏ, ਤੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਛੱਡ ਦਿਤੀ।

ਧਾਰਨਾ - ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ, ਅੱਖੀਆਂ ਵੇਖ ਨਾ ਰੱਜੀਆਂ।

ਅਖੀ ਵੇਖਿ ਨ ਰਜੀਆ ਬਹੁ ਰੰਗ ਤਮਾਸੇ।
ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਕੰਨਿ ਸੁਣਿ ਰੋਣਿ ਤੈ ਹਾਸੇ।
ਸਾਦੀ ਜੀਭ ਨ ਰਜੀਆ ਕਹਿ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸੇ।
ਨਕ ਨ ਰਜਾ ਵਾਸੁ ਲੈ ਦੁਰਗੰਧ ਸੁਵਾਸੇ।
ਰਜਿ ਨ ਕੋਈ ਜੀਵਿਆ ਕੂੜੇ ਭਰਵਾਸੇ।
ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਸਚੀ ਰਹਰਾਸੇ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੭/੯

ਪੰਚ ਪਹਰੂਆ ਦਰ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਤਿਨ ਕਾ ਨਹੀ ਪਤੀਆਰਾ ॥

ਅੰਗ- ੩੩੯

ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ ਕਰੇ, ਇਹ ਤਾਂ
ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਚ ਪੈ ਗਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ
ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ
ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ ॥ ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ ॥
ਅਨ ਰੂਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ॥ ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਹੁ ਭੁਲਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੮੫

ਸਾਡਾ ਜੋ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਣੈ ਉਹ ਨਾਮ ਬੀਜ ਕੇ,
ਨਾਮ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਕੇ -

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ ॥
ਨਾਮੁ ਬੀਜੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਹਾਗਾ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ ॥
ਭਾਉ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜੰਮਸੀ ਸੇ ਘਰ ਭਾਗਨ ਦੇਖੁ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੫੯੫

ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰਨਗੇ।
ਨਾਮ ਦੀ ਖੇਤੀ, ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਾਮ
ਮਾਰਗ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ। ਜਿਹਨੂੰ ਹਰ ਬੰਦਾ
ਕਰ ਸਕਦੈ। ਕੋਈ ਔਖੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।
ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਨੂਰਾਨੀ ਮਿਲਾਪ - 13

(ਡਾ.) ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

(ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ 550 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ)

ਮੈਂ ਮੂਰਖ ਕੀ ਕੇਤਕ ਬਾਤ ਹੈ ਕੋਟਿ ਪਰਾਧੀ ਤਰਿਆ ਰੇ ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਰਿਆ ਰੇ ॥ (ਅੰਗ-612)
ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਦਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਿਰਾ ਰੱਬੀ ਨੂਰ-ਭਾਈਆ ਜੈ ਰਾਮ

ਸੱਚੇ ਸੱਚੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਵਹਾਰ ਨੇ, ਰਾਏ ਬੁਲਾਰ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿੰਤਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਸੀ ਨੂਰ, ਮੇਰੇ ਬਾਲ ਨੂਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ। ਉਹ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਨਾ ਕਰਨ, ਜੋ ਜੀਅ ਚਾਹੇ ਕਰਨ।

ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਾਪਰੇ। 'ਆਗੈ ਸਮਝ ਚਲੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਪਾਛੈ ਜੋ ਬੀਤੀ ਸੇ ਬੀਤੀ।' ਇਸ ਵੀਚਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਾਏ ਜੀ ਹਰ ਵਕਤ ਗਹਿਰੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ।

ਇਸ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਰਾਏ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਅੱਜ ਹਾੜ੍ਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਪਸ ਦਿਨ ਭਰ ਪਈ ਤੇ ਇਕ ਬਦਲੀ ਨੇ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਗਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਵਗਣ ਲੱਗੀ। ਪਲੰਘ ਤੇ ਵਿਛਾਏ ਖੇਸ ਉਤੇ ਰਾਏ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਭਾਈਆ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈਆ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਚੌਂਕੀ 'ਤੇ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋਏ।

ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਅਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਚਲ ਰਹੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਗੁਥਲੀ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਆਰੰਭਤਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ! ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਇਸ ਘਰ, (ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦੇ) ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੀ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ। ਮੇਰੇ ਸਾਂਈ ਬਾਰੇ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ? ਮੇਰੇ ਬਾਲ ਨੂਰ ਦੇ ਨੂਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖੇਦ ਨਾ ਹੋਵੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸਾਂ ਕੀ ਵਾਚਿਆ? ਇਕ ਦੇ ਤਰਸ ਭਰੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਰਾਏ ਜੀ ਦੀ ਧੁਰ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਆਈ ਵੇਦਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਏ। ਰਾਏ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਭਾਈਆ ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਦਸਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ

ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਖੜੀ ਲੋਕ ਹਾਂ, ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਰੁਝਾਨ ਹੋਣਾ ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੀਆਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਸਦਕੇ (ਮੈਨੂੰ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਡਾਹਢੇ ਚਾਨਣੇ ਵਾਲੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਛੱਡ ਕੇ ਆਤਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਣ ਕੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਹਨ। ਨਿਰਾ ਨੂਰ ਹੀ ਨੂਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਪੰਕ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਕੋਈ ਆਮ ਨਹੀਂ ਇਹ ਰੱਬ ਰੂਪ ਰੱਬੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਏ ਜੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਜਿਸ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਭਾਵਨਾ, ਮੇਰੀ ਦਿਲੀ ਇੱਛਾ ਵੀ ਰਲਦੀ ਹੈ। ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ, ਭਲਾ ਹੋਵੇ, ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ! ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਗਲ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਰ ਕੋਈ ਉਪਾਅ, ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖਿਆਈ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਭਾਈਆ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਕੱਢਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਰਾਇ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਰਜਾਇ ਉਵੇਂ ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ। ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਬਚਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ! ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਕੋਈ ਅਗਾਂਹ ਲਈ ਅਵੱਗਿਆ ਨਾ ਕਰਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨੂਰ ਇਲਾਹੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖੇਦ ਪਹੁੰਚੇ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਵਕਤ ਇਹ ਖੇਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਸੱਚੇ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਪਦਰ ਨਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਅਗਾਂਹ ਵਾਲਾ ਖੇਦ ਜਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵਿਉਂਤ ਸੋਚੀ ਹੈ ਕਿ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਕੁਝ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾਂਹ ਕਰਨ, ਚਾਹੇ ਹਰ ਵਕਤ ਰੱਬ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਰਹਿਣ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਦ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈਆ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ 'ਸਤਿ' ਕਿਹਾ।

ਰਾਏ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਸੱਤਿ ਆਖਿਉਸ। ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੇ ਲੈ ਜਾਵਾਂ ਇਹ ਮੇਰੀ ਦਿਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਹੈ ਔਰ ਇਛਿਆ ਵੀ। ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਚਲ ਰਹੀ ਗਹਿਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਨਿਕਲਦਾ ਨਜ਼ਰ ਰਾਏ ਜੀ ਨੂੰ ਆਇਆ ਤੇ ਇਕ ਦਮ ਹੌਂਸਲੇ ਨਾਲ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਇਸੇ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਜਾਵੋ ਨਾਲ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿਣ ਬੱਸ ਇਹੀ ਮੇਰੀ ਵੀ ਦਿਲੀ ਇੱਛਾ ਹੈ।

ਨਾਲੇ ਬੇਟੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਵੀ ਨੂਰਾਂ ਦੇ ਨੂਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਪ ਵੀ ਰੰਗੇ ਰਹੋ ਤੇ ਉਸ ਨੂਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਦੁਨਿਆਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੋਹ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਵੀ ਡਾਹਢਾ ਮੋਹ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਸੌਖੀ ਖੇਡ ਨਹੀਂ। ਰੱਬ ਦੇ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣਾ ਇਹ ਵੀ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਤੋਂ ਬੇਬੇ ਜੀ ਪਛਾਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਦੇਂਦਿਆਂ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਹਾਂ ਰਾਏ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਰਾ ਹੀ ਨੂਰ ਹਨ। ਦੇਖੋ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ! ਇਥੇ ਇਕ ਡੂੰਮ ਹੈ, ਮਿਰਾਸੀ ਜਾਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕਈ ਪੁੱਤਰ ਮੋਏ। ਇਸ ਦੇ ਮੌਤ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਆਪ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣਾ, ਮਰ ਜਾਣਾ ਆਖਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਤ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਆਵੇ। ਜਦੋਂ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 'ਮਰਦਾਨਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਮਰਦਾਂ ਦਾ ਮਰਦ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਰਦ ਤੇ ਹੁਣ ਮਰਦਾ ਨਾ, ਸਦਾ ਦਾ ਅਮਰੀ। ਉਸ ਦੇ ਰਾਗ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸਾਂ ਵੀ ਅਨੰਦਿਤ ਹੋਏ। ਜੋ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਮੁਖਾਰਬੰਦ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਉਹੀ ਤਾੜ ਕੰਠ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਇੰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਕਤ ਸਾਂਈ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਹੀ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਈ ਘਰ ਤਾਂ ਘੱਟ ਹੀ ਰੁਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤੀਸਰੇ ਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਦਰਖਤ, ਬਨਸਪਤੀ ਨੂਰ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਰਾਗ ਅਲਾਪਦੇ ਹਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਰਾਗ ਅਲਾਪਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਡਾਹਢੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਉਸ ਨੂੰ 'ਆਸਾ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਅਲਾਪ ਛੇੜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਚੌਗਿਰਦਾ ਅਨੰਦਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਾਧੂ, ਫਕੀਰ, ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਂਧੇ, ਜੋਤਸ਼ੀ, ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁੱਲਾਂ, ਵੈਦ ਜੋ ਵੀ ਕੁਝ ਸਿਖਾਉਣ ਆਏ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਕੇ ਗਏ। ਖਾਲੀ ਝੋਲੀਆਂ ਆਏ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਕੇ

ਗਏ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੀਸ ਨਿਵਾਂਦੇ ਤੁਰਦੇ। ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਦਾ ਬੂਟਾ ਉਗਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਦਿਲੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚਹੁ ਕੁੰਟੀ ਫੈਲੇ। ਇਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਚੌਗਿਰਦੇ ਨੂੰ ਮਹਿਕਾ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਾਇਆਵੀ ਰੰਗ ਦੀ ਖੇਦ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਾਰੀ ਵੀਚਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਣੇ ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਿਆਂ ਭਾਈਆ ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਵਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਈ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੇ ਕਿਰਤ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਮੇਰੇ ਜਿੰਮੇ। ਜਦੋਂ ਕਿਰਤ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੋਸੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਟੋਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਵਾਬ ਕੋਲ ਕਿਰਤ ਦੀ ਟੋਲ ਕਰਾਂਗਾਂ। ਰਾਏ ਜੀ ਨੇ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਨਿਕਲਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਨਵਾਬ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਵੀ ਦੱਸ ਪਾ ਦੇਵੀਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਵੀ ਦਿਲੀ ਇਹੀ ਇੱਛਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਵੀਚਾਰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਈਆ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਣਾ ਕੀਤਾ। ਸੱਚੇ ਸੱਚੇ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਅਜੇ ਸਜਰਾ ਹੀ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ ਕਿ ਇਹ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ। ਬੱਸ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਵੀਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਵਿਦਾਇਗੀ ਲਈ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਵੀਚਾਰ ਨਵਾਬ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਕਿ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਥਾਂ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਇਕ ਭਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਖ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਕਿ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਰਾਉ ਦਾ ਕਰਦਾਰ ਅਸਾਂ ਡਿੱਠਾ ਤਾਂ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਮੋਦੀ ਰੱਖ ਲਵਾਂਗੇ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਜੈ ਰਾਮ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਤਾਂ ਜੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਆ ਜਾਣ।

ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਗਤ ਦਾਤਾ ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨੂੰ ਤੁਰੇ। ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ (ਸ੍ਰੀ) ਨਾਨਕ ਕਿਰਤ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਿਆਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਨਵਾਬ ਦੇ ਦੌਲਤ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ ਹਨ। ਅਜੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਲਣੀਆਂ ਵੀ ਨੂਰਾਨੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਖੈਰ! ਭਾਈਆਂ ਜੈ ਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਸਨ, ਇਲਾਹੀ ਨਾਦ ਦਾ ਛਿੱਟਾ ਦੇਣ, ਸਭ ਨੂੰ ਸਰਸਾਰ ਕਰਨ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਦੀ ਮਹਿਕਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਗਲੀ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ।

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਗਜ਼ਲਾਂ

ਅਜ਼ ਖੁਦ-ਨਮਾਈਏ ਤੂ ਖੁਦਾ ਹਸਤ ਦੂਰ ਤਰ
ਬੀਨੀ ਦਰੂਨਿ ਖੋਸ਼ ਸਵੀ ਅਜ਼ ਖੁਦੀ ਖ਼ਲਾਸ।

ਤੇਰੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਵਿਖਾਵੇ ਤੋਂ ਰੱਬ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹੈ,
ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੇਂ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਮੁਕਤ
ਹੋ ਜਾਵੇਂ।

ਗੋਯਾ ਤੂ ਦਸਤਿ ਖੁਦਾ ਰਾ ਅਜ਼ ਹਿਰਸ ਕੋਤਾਹ ਕੁਨ
ਤਾ ਅੰਦਰੂਨਿ ਖ਼ਾਨਾ ਬੀਨੀ ਖੁਦਾਇ ਖ਼ਾਸ।

ਹੇ ਗੋਯਾ! ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਹਿਰਸ ਅਤੇ ਲਾਲਚ
ਤੋਂ ਖਿੱਚ ਲੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਸ
ਮਹਾਨ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕੇਂ।

ਜਿ ਫੈਜ਼ਿ ਮਕਦਮਤ ਐ ਨੌ-ਬਹਾਰਿ ਗੁਲਸ਼ਨਿ ਹੁਸਨ
ਜਹਾਂ ਚੂੰ ਬਾਗਿ ਇਰਮ ਕਰਦਾਈ ਜ਼ਹੇ ਫਿਅਜ਼।

ਹੇ ਰੂਪ ਜਮਾਲ ਦੇ ਬਾਗ ਦੀ ਨਵ-ਬਹਾਰ।
ਆਪਣੀ ਆਮਦ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ, ਤੂੰ ਜਹਾਨ ਨੂੰ
ਬਹਿਸ਼ਤ ਦੇ ਬਾਗ ਵਰਗਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਕਿਹਾ ਚੰਗਾ
ਹੈ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

ਚਿਰਾ ਬਹਾਲਤਿ ਗੋਯਾ ਨਜ਼ਰ ਨਮੀ ਫਿਗਨੀ
ਕਿ ਯਕ ਨਿਗਾਹਿ ਤੂ ਹਾਸਿਲਿ ਮੁਰਾਦਿ ਅਹਿਲਿ ਇਗਰਾਜ਼।

ਤੂੰ ਗੋਯਾ ਦੀ ਮੰਦੀ ਹਾਲਤ ਵੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ
ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਕਰਦਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਗਰਜ਼-ਮੰਦ ਲੋਕਾਂ ਲਈ
ਤੇਰੀ ਇਕੋ ਨਿਗਾਹ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਬਸਕਿ ਮਾ ਰਾ ਹਸਤ ਬਾ ਤੇ ਇਰਤਬਾਤ
ਅਜ਼ ਕਦੂਮਿ ਤੁਸਤ ਦਰ ਆਲਮ ਨਿਸ਼ਾਤ।

ਸਾਡਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਸਾਕ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਤੇਰੀ
ਆਮਦ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ
ਹੈ।

ਫ਼ਰਸ਼ ਕਰਦਮ ਦਰ ਕਦੂਮਿ ਰਾਹਿ ਤੂ
ਦੀਦਾ ਓ ਦਿਲ ਰਾ ਕਿ ਬੁਦਾ ਦਰ-ਬਸਾਤ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਖਿੜੇ ਦਿਲ ਅਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਨੈਣਾਂ ਨੂੰ, ਤੇਰੀ
ਆਮਦ ਦੇ ਰਾਹ ਉਤੇ ਵਿਛਾ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਬਰ ਫ਼ਕੀਰਾਨਿ ਖੁਦਾ ਰਹਿਮੇ ਬਕੁਨ
ਤਾ ਦਰੀ ਦੁਨਿਆ ਬ-ਯਾਬੀ ਇੰਬਸਾਤ।

ਤੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਉਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰ, ਤਾਂ ਜੋ

ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇ।

ਨੀਸਤ ਆਸੂਦਾ ਕਸੇ ਦਰ ਜ਼ੋਰਿ ਚਰਖ।

ਬਿਗੁਜ਼ਰ ਐ ਗੋਯਾ ਅਜ਼ੀਂ ਕੁਹਨਾ ਰੁਬਾਤ।

ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਆਸਮਾਨ ਦੇ ਹੇਠ ਸੋਖਾ ਅਤੇ
ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਨਹੀਂ, ਹੇ ਗੋਯਾ, ਤੂੰ ਇਸ ਪੁਰਾਣੀ ਸਰਾਂ ਤੋਂ
ਲੰਘ ਜਾ।

ਯਾਦਿ ਓ ਕੁਨ ਯਾਦਿ ਓ ਗੋਯਾ ਮੁਦਾਮ

ਤਾ ਬਯਾਬੀ ਅਜ਼ ਗਮਿ ਆਲਮ ਫ਼ਰਾਗ।

ਹੇ ਗੋਯਾ, ਤੂੰ ਸਦਾ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ, ਉਸ ਦਾ
ਸਿਮਰਨ ਕਰ। ਤਾਂ ਜੋ ਤੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਗਮਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ
ਹੋ ਜਾਵੇਂ।

ਗਰ ਜਿ ਰਾਹਿ ਸ਼ੋਕ ਸਾਜ਼ੀ ਸੀਨਾ ਸਾਫ਼

ਜ਼ੁਦ ਬੀਨੀ ਖੇਸ਼ਤਨ ਰਾ ਬੇ ਗੁਜ਼ਾਫ਼।

ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮਨ ਸਾਫ਼ ਕਰ
ਲਵੇਂ, ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਤਿਕਥਨੀ ਦੇ ਤੂੰ ਛੇਤੀ ਆਪਣਾ
ਆਪ ਪਾ ਲਵੇਂਗਾ।

ਅਜ਼ ਖੁਦੀ ਤੂ ਦੁਰ ਗਸ਼ਤਾ ਚੂੰ ਖੁਦਾ
ਦੂਰ ਕੁਨ ਖੁਦ-ਬੀਨੀ ਓ ਬੀਂ ਬੋ-ਗਿਲਾਫ਼।

ਹਉਮੈ ਕਰਕੇ ਜਦ ਕਿ ਤੂੰ ਰੱਬ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ
ਹੈ, ਮਨਮਤਿ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇ, ਅਤੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਜ਼ਾਹਰਾ
ਵੇਖ ਲੈ।

ਬਿਗੁਜ਼ਰ ਅਜ਼ ਲੱਜ਼ਤਿ ਈਂ ਖ਼ਮਸਾ ਹਵਾਸ
ਤਾ ਬਯਾਬੀ ਬਜ਼ਤੇ ਅਜ਼ ਜਾਮਿ ਸਾਫ਼।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਭੋਗ ਸੁਆਦ ਨੂੰ ਛੱਡ,
ਤਾਂ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਪਿਆਲੇ ਦਾ ਸੁਆਦ ਆ ਸਕੇ।

ਗਰ ਬਜ਼ੋਈ ਰਾਹਿ ਮੁਰਸ਼ਦ ਰਾ ਮੁਦਾਮ

ਤਾ ਸਵੀ ਗੋਯਾ ਮੁਬੱਰਾ ਅਜ਼ ਖਿਲਾਫ਼।

ਗੋਯਾ ਤੂੰ ਸਦਾ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਰਾਹ ਚੁੰਡਦਾ
ਰਹੁ, ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇਂ।

ਰਬੂਦ ਮਕਦਮਿ ਵਸਲਸ਼ ਜਿ ਮਨ ਇਨਾਨਿ ਫ਼ਿਰਾਕ

ਦਿਹੇਮ ਤਾ ਬੁਕਜਾ ਸ਼ਰਹਾ ਦਾਸਤਾਨਿ ਫ਼ਿਰਾਕ।

ਉਸ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਆਮਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੇਰੇ ਹੱਥੋਂ
ਬ੍ਰਿਹਾ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਛੁਟ ਗਈ, ਕਿਥੋਂ ਕੁ ਤਕ ਇਸ
ਬ੍ਰਿਹਾ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਰਹੀਏ?

ਹਨੂਜ਼ ਹਿਜਰ ਨਿਆਲੂਦਾ ਬੂਦ ਵਸਲਿ ਤੁਰਾ

ਸ਼ਨੀਦਾਏਮ ਸੁਖਨਿ ਵਸਲ ਅਜ਼ ਜ਼ਬਾਨਿ ਫ਼ਿਰਾਕ।

ਹਾਲੀ ਵਿਛੋੜੇ ਨੇ ਤੇਰੇ ਮਿਲਾਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੋਹਿਆ। ਅਸਾਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਮਿਲਾਪ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ।

ਚੁਨਾਂ ਜ਼ਿ ਹਿਜਰਤ ਆਤਿਸ਼ ਫ਼ਿਤਾਦਾ ਦਰ ਦਿਲਿ ਮਨ
ਕਿ ਬਰਕਿ ਨਾਲਾਇ ਮਨ ਸੋਖਤ ਖ਼ਾਨਮਾਨਿ ਫ਼ਿਰਾਕ।

ਤੇਰੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਅੱਗ ਲੱਗੀ, ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਾਵੇਲੇ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਨੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਘਰ ਸਾੜ ਫੂਕ ਦਿਤਾ।

ਚਿ ਕਰਦਾ-ਸਤ ਫ਼ਿਰਾਕਿ ਤੂ ਬਰ ਸਰਿ ਗੋਯਾ
ਕਿ ਦਰ ਸੁਮਾਰ ਨਿਆਇਦ ਮਰਾ ਬਿਆਨਿ ਫ਼ਿਰਾਕ।

ਤੇਰੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੇ ਗੋਯਾ ਨਾਲ ਕੀ ਕੁਝ ਕੀਤਾ? ਇਹ ਵਿਥਿਆ ਕਿਸੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਆਂ ਜ਼ਹੇ ਦਮ ਕੁ ਬਯਾਦਸ਼ ਬਿਗੁਜ਼ਰਦ
ਸਰ ਹਮਾ ਖੁਸ਼ ਕੁ ਰਵਦ ਦਰ ਕਾਰਿ ਇਸ਼ਕ।

ਉਹੋ ਦਮ ਸੁਭਾਗਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰੇ, ਉਹੋ ਸਿਰ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰਾਹੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇ।

ਸਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜਾਂ ਬ-ਕਫ਼ ਦਰ ਰਾਹਿ ਉ
ਈਸਤਾਦਾ ਤਕੀਆ ਬਰ ਦੀਵਾਰਿ ਇਸ਼ਕ।

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤਲੀ ਤੇ ਜਾਨ ਰਖੀ ਉਸ ਦੇ ਰਾਹ ਉਤੇ, ਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਢਾਸਣਾਂ ਲਾਈ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ।

ਐ ਜ਼ਹੇ ਦਿਲ ਕੂ ਜ਼ਿ ਇਸ਼ਕਿ ਹੱਕ ਪੁਰ ਅਸਤ
ਖਮ ਸੁਦਾ ਪੁਸ਼ਤਿ ਫਲਕ ਅਜ਼ ਬਾਰਿ ਇਸ਼ਕ।

ਸੁਭਾਗਾ ਹੈ ਦਿਲ, ਜੋ ਰੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਆਸਮਾਨ ਦੀ ਪਿੱਠ ਝੁਕ ਗਈ ਹੈ।

ਜ਼ਿੰਦਾ ਮਾਨੀ ਦਾਇਮਾ ਐ ਨੇਕ ਖੁ
ਬਿਸ਼ਨਵੀ ਗਰ ਜ਼ਮਜ਼ਮਾ ਅਜ਼ ਤਾਰਿ ਇਸ਼ਕ।

ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸਿਤਾਰ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਰਾਗ ਸੁਣ ਲਵੇਂ, ਤਾਂ ਨੇਕ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ, ਤੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਵੇਂ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਸਲਤਨਤ ਬਿਗੁਜ਼ਾਸ਼ਤੰਦ
ਤਾ ਸ਼ਵੰਦ ਆਂ ਮਹਿਰਮਿ ਅਸਰਾਰਿ ਇਸ਼ਕ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਛੱਡ ਦਿਤੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ

ਭੇਤਾਂ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੋ ਸਕਣ।

ਮਰਹਮੇ ਜੁਜ਼ ਬੰਦਗੀ ਦੀਗਰ ਨ ਦੀਦ

ਹਮਚੂ ਗੋਯਾ ਹਰ ਕਿ ਸੁਦ ਬੀਮਾਰਿ ਇਸ਼ਕ।

ਗੋਯਾ ਵਾਂਗ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਲੱਗੀ, ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਲੂਮ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ।

ਤਾ ਆਫ਼ਰੀਦਾ ਅਸਤ ਮਰਾ ਆਂ ਖੁਦਾਇ ਪਾਕ
ਜੁਜ਼ ਹਰਫ਼ਿ ਨਾਮਿ ਹੱਕ ਨਿਆਇਦ ਜ਼ਿ ਜਿਸਮਿ ਖ਼ਾਕ।

ਉਸ ਪਾਕ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਨਿਕਲੇ।

ਦਰ ਹਿਜਰਿ ਤੁਸਤ ਜਾਨੋ ਦਿਲਿ ਆਸ਼ਕਾਂ ਚੁਨੀਂ
ਚੰ ਲਾਲਾ ਦਾਗ ਬਰ ਜਿਗਰੋ ਸੀਨਾ ਚਾਕ ਚਾਕ।

ਤੇਰੀ ਜੁਦਾਈ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਕਿ ਪੋਸਤ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਗਰ ਦਾਗਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਨਾ ਲੀਰੋ ਲੀਰ।

ਈਂ ਗੁਫ਼ਤਾ ਅਸਤ ਮਰਗ ਕਿ ਬੇ-ਯਾਦਿ ਹੱਕ ਬਵਦ
ਚੁੰ ਸਾਇਆ ਤੂ ਹਸਤ ਨਦਾਰੇਮ ਹੀਚ ਬਾਕ।

ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਤੇਰੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਨਸੀਬ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ।

ਤਖ਼ਤੋ ਨਗੀਂ ਗੁਜ਼ਾਸ਼ਤਾ ਸ਼ਾਹਾਂ ਜ਼ ਬਹਿਰੇ ਤੂ
ਬਿਕੁਸ਼ਾ ਜ਼ਿ ਰੁਖ਼ ਨਕਾਬ ਕਿ ਆਲਮ ਸੁਦਾ ਹਲਾਕ।

ਤੇਰੀ ਖ਼ਾਤਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਨੇ ਤਖ਼ਤ ਅਤੇ ਤਾਜ ਛੱਡ ਦਿਤੇ, ਮੁਖੜੇ ਤੋਂ ਬੁਰਕਾ ਚੁੱਕ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਜਗ ਮਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਐ ਖ਼ਾਕਿ ਦਰਗਹਿ ਤੂ ਸ਼ਫਾ-ਬਖ਼ਸ਼ਿ ਆਲਮ ਅਸਤ
ਰਹਿਮੇ ਬਿਕੁਨ ਬਹਾਲਿ ਗਰੀਬਾਨਿ ਦਰਦਨਾਕ।

ਐ ਕਿ ਤੇਰੀ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਧੂੜ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਦਰਦ ਦੇ ਮਾਰੇ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲ ਉਤੇ ਤਰਸ ਖਾ।

ਦੁਨਿਆ-ਸਤ ਕਾਂ ਖ਼ਰਾਬ ਕੁਨਿ ਹਰ ਦੇ ਆਲਮ ਅਸਤ
ਦਾਰਾ ਬਖ਼ਾਕ ਰਫ਼ਤਾ ਓ ਕਾਰੂੰ ਸੁਦਾ ਹਲਾਕ।

ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਦਾਰਾ ਵੀ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਰਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਾਰੂੰ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਚਲਦਾ...../

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਜੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ

(ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 31 ਅਗਸਤ 2019)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਮੁੱਖ-ਸੰਪਾਦਕ

ਸਿੱਖੀ ਇਕ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਿਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹਸਤੀ ਕੀ ਸਥਾਨ ਰਖਦੀ ਹੈ? ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਲਕਸ਼ ਕੀ ਹੈ? ਉਸ ਦਾ ਨਿਜੀ ਜੀਵਨ ਕੈਸਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੱਖ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ? ਉਸ ਦਾ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ, ਪਹਿਨਣਾ ਉਸ ਦੀ ਵਿਦਿਆ, ਕਾਰੋਬਾਰ, ਵਿਹਾਰ, ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਬੰਧ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਭੈਣ ਭਰਾ, ਪਤੀ ਪਤਨੀ, ਧੀਆਂ ਪੁਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਕੈਸੇ ਹੋਣ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਸੰਤੁਲਤ ਰਹੇ, ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਬਣੇ। ਸਗੋਂ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਿਜ, ਵਿਗਾਸ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣਿਆ ਰਹੇ। ਉਸ ਦੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸੁਖਾਵੇ ਤੇ ਸੁਹਾਵਣੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਉਸ ਦੀ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੁਲ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਉਸ ਦਾ ਤਮਾਮ ਜੀਵਨ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਐਸਾ ਸੁਖਾਵਾਂ ਸੰਤੁਲਤ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕੁਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਇਕ ਚੰਗੀ ਉਦਾਹਰਣ ਬਣ ਸਕੇ। ਐਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਐਸੇ ਉਤਮ ਜੀਵਨ ਨੂੰ 250 ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਨਿਜੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਸਿਰਜਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁਢਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ -

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਅਰਥਾਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਕ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਇਕੋ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਨਾਮ-ਰੂਪ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭੈ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਾਨ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਗਿਆਨਤਾ

ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਲਖਤਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੇਵਨ ਕਰਨ, ਯਾਦ ਕਰਨ, ਧਿਆਉਣ, ਨਿਧਿਆਸਣ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ। ਇਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ, ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਬੁੱਤਾਂ, ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਮਸਾਣਾਂ ਆਦਿ ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭੈ ਅਤੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਕੇ ਇਕ ਸਤਿ-ਚਿਤ-ਅਨੰਦ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸੱਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਇਆ -

ਜੈਸਾ ਸੇਵੈ ਤੈਸੇ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ- ੨੨੩

ਅਰਥਾਤ ਮਨੁੱਖ ਜੈਸੇ ਇਸ਼ਟ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਢਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਖੰਡ-ਖੰਡ ਹੋਣ, ਵਿਭਾਜਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੋੜ ਕੇ ਇਕ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਝੂਠ, ਕੂੜ, ਪਾਖੰਡ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਰਾਹੀਂ ਸੱਚ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। 'ਸਚਿਆਰੇ' ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਘਾੜਤ ਘੜਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰੀ ਗੁਣ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ, ਡਰ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਵੈਰ-ਰਹਿਤ ਅਵਸਥਾ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀਆਂ ਸਰਵੋਤਮ ਪਦਤੀਆਂ ਹਨ।

'ਅਕਾਲ' ਦੀ ਸੇਵਨਾ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਇਹ ਸੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਅਕਾਲ ਹੈ, ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ, ਅਜੂਨੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਆਤਮਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਚੋਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ' ਨਾਮ ਧਿਆਇਨ ਨਾਲ ਉਹ 'ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੈ, ਦਿਆਲੂ ਹੈ, ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਮਨੁੱਖ ਉਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਇਹ ਜਾਣਨ ਪਛਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਨਾਮ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਣਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅਸਲ

ਸਰੂਪ ਦੀ ਲਖਤਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਬੜੇ ਸ਼ਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਐਸੇ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹਿਤ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਹ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੜੇ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਭਰਮਣ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਮਨ, ਬੁੱਧੀ, ਚੇਤਨਤਾ ਰਾਹੀਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਪਸ਼ੂ ਨਾਲੋਂ ਚੇਤਨਤਾ ਕਰਕੇ ਚੰਗੇਰਾ ਹੈ। ਵਿਕਸਤ ਬੁੱਧੀ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਕੇਵਲ ਖਾਣ ਪੀਣ, ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਹਿਰਸ ਵਿਚ ਹੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ -

ਅਨਿਕ ਰਸਾ ਖਾਏ ਜੈਸੇ ਢੋਰ ॥

ਮੋਹ ਕੀ ਜੇਵਰੀ ਬਾਧਿਓ ਚੋਰ ॥ ੧ ॥

ਮਿਰਤਕ ਦੇਹ ਸਾਧਸੰਗ ਬਿਹੁਨਾ ॥

ਆਵਤ ਜਾਤ ਜੋਨੀ ਦੁਖ ਖੀਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅਨਿਕ ਬਸਤ੍ਰ ਸੁੰਦਰ ਪਹਿਰਾਇਆ ॥

ਜਿਉ ਡਰਨਾ ਖੇਤ ਮਾਹਿ ਡਰਾਇਆ ॥ ੨ ॥

ਸਗਲ ਸਰੀਰ ਆਵਤ ਸਭ ਕਾਮ ॥

ਨਿਹਫਲ ਮਾਨੁਖੁ ਜਪੈ ਨਹੀ ਨਾਮ ॥ ੩ ॥

ਅੰਗ- ੧੯੦

ਇਨਸਾਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਪਸ਼ੂ ਹੈ, ਢੋਰ ਹੈ -

ਆਵਨ ਆਏ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੋਰ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੇ ਬੁਝੈ ਜਾ ਕੈ ਭਾਗ ਮਥੋਰ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੧

ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜਾ ਹੈ, ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਉਮੈ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਅਧੀਨ ਸਵਾਰਥ ਵਿਚ ਬੱਝਾ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਹਉਮੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਅਧੀਨ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕਰਮ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਘੁਮਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੬

ਹਉਮੈ ਕਾਰਨ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਰੱਬ ਤੋਂ ਵਿਛੜਦਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਕਾਰਨ ਹੀ ਮਾਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾਂ ਉਹ ਸੱਚੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਨਾਹ ਸੱਚ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੈ -

ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ ॥

ਸਬਦੁ ਨ ਸੁਣਈ ਬਹੁ ਰੋਲ ਘਚੋਲਾ ॥ ਅੰਗ- ੩੧੩

ਸੱਚ ਦੀ ਸੋਝੀ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਤਰ ਹੋਈ ਮਨ ਅਤੇ ਮੱਤ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਧੋਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ -

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥

ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

ਅੰਗ- ੪

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੁਖ ਧੋਅ ਮਨ ਦੀ ਮਤ ਪਿਛੇ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਹਉਮੈ ਵਾਦੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰਮੁਖ ਬਨਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤਿ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਕਤੋ ਬੰਧੁ ਨ ਪਾਇ ॥

ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ ਛੁਟੈ ਹਰਿ ਨਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੫੨

ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਨਿਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕੈਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਕੇਵਲ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਕਾਫੀ ਹੈ-

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੫

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ

ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਲਾਥੇ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗਾ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੧

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ, ਅਧਿਐਨ, ਗਾਇਨ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੈਠਦਿਆਂ-ਉਠਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਐਸੀ ਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਉਹ ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿਗਾਸ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ। ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮਖਮੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ

ਦਾ ਸੰਗ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨੋ ਮਾਨਸ ਤੋਂ ਦੇਵਤਾ-ਸਰੂਪ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਇਕ ਰੱਬ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। 'ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਕਾ ਇਕ ਦਾਤਾ' ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, 'ਨਾ ਕੋ ਵੈਰੀ ਨਾਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗ ਹਮ ਕਉ ਬਨ ਆਈ' ਜੈਸੀ ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਉਹ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਘਟਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਰੰਗ ਰੂਪ, ਜਾਤ ਪਾਤ, ਉਚ ਨੀਚ, ਰਾਉ ਰੰਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਭ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਜੀਆ ਜੰਤ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਜ਼ਹੂਰ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤਰੀਵ ਭਾਵ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਘਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਜ਼ਹੂਰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਏ ਨੇਤ੍ਰੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ
ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥
ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੨

ਐਸੀ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਸਮੂਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਨਫਰਤ, ਨਿੰਦਿਆ, ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਜੋ ਕਿ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੀਨ ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਉਮਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ '**ਘਾਲਿ ਖਾਹਿ ਕਿਛੁ ਹਥੁ ਦੇਇ**' ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹਿਜਮਾਈ ਚਲਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

'ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ, ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕੋਇ' 'ਬੁਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣਾ' ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ, ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਜਨਨੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਲਕਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਰੱਬ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਹੈ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਬਨ ਖੋਜਨ ਜਾਈ ॥
ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਸਦਾ ਅਲੇਪਾ ਤੇਹੀ ਸੰਗਿ ਸਮਾਈ ॥
ਅੰਗ- ੯੮੪

ਸਰੀਰਹੁ ਭਾਲਣਿ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਜਾਏ ॥
ਨਾਮੁ ਨ ਲਹੈ ਬਹੁਤੁ ਵੇਗਾਰਿ ਦੁਖੁ ਪਾਏ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੪

ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੇਵਲ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ, ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ

ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੀ। ਸ਼ਖਸੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੀ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਕੀ ਪਹਿਨਣਾ ਹੈ, ਕੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਕ ਸਰਬ-ਕਾਲੀ ਨੇਮ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਸਾ ਭੋਜਨ, ਐਸੀ ਪੋਸ਼ਾਕ, ਐਸੀ ਸਵਾਰੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੁਖ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ -

ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥ ਜਿਤੁ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ
ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਰਤਾ ਪੈਨਣੁ
ਮਨੁ ਰਤਾ ਸੁਪੇਦੀ ਸਤੁ ਦਾਨੁ ॥ ਨੀਲੀ ਸਿਆਹੀ ਕਦਾ ਕਰਣੀ
ਪਹਿਰਣੁ ਪੈਰ ਧਿਆਨੁ ॥ ਕਮਰਬੰਦੁ ਸੰਤੋਖ ਕਾ ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ
ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ॥ ੨ ॥ ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਪੈਨਣੁ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥ ਜਿਤੁ
ਪੈਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰੁ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ ॥ ਘੋੜੇ ਪਾਖਰ ਸੁਇਨੇ ਸਾਖਤਿ ਬੂਝਣੁ ਤੇਰੀ ਵਾਟੁ ॥
ਤਰਕਸ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਸਾਗ ਤੇਗਬੰਦ ਗੁਣ ਧਾਤੁ ॥ ਵਾਜਾ
ਨੇਜਾ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਕਰਮੁ ਤੇਰਾ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ॥ ੩ ॥
ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਚੜਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥ ਜਿਤੁ ਚੜੀਐ ਤਨੁ
ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਘਰ
ਮੰਦਰ ਖੁਸੀ ਨਾਮ ਕੀ ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਪਰਵਾਰੁ ॥ ਹੁਕਮੁ ਸੋਈ
ਤੁਧੁ ਭਾਵਸੀ ਹੋਰੁ ਆਖਣੁ ਬਹੁਤੁ ਅਪਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚਾ
ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਪੁਛਿ ਨ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ੪ ॥ ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਸਉਣਾ
ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥ ਜਿਤੁ ਸੁਤੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ
ਵਿਕਾਰੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ੪ ॥ ੭ ॥ ਅੰਗ- ੯੬

ਸੰਤੋਖੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਚਾ ਜੀਵਨ ਦਸਿਆ ਹੈ, ਸੰਤੋਖੀ ਜੀਵਨ ਹੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਸੇਵ ਕੀਤੀ ਸੰਤੋਖੀਏ ਜਿਨੀ ਸਚੇ ਸਚੁ ਧਿਆਇਆ ॥
ਓਨੀ ਮੰਦੈ ਪੈਰੁ ਨ ਰਖਿਓ ਕਰਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਧਰਮੁ ਕਮਾਇਆ ॥
ਓਨੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋੜੇ ਬੰਧਨਾ ਅੰਨੁ ਪਾਣੀ ਥੋੜਾ ਖਾਇਆ ॥
ਤੂੰ ਬਖਸੀਸੀ ਅਗਲਾ ਨਿਤ ਦੇਵਹਿ ਚੜਹਿ ਸਵਾਇਆ ॥
ਵਡਿਆਈ ਵਡਾ ਪਾਇਆ ॥ ਅੰਗ- ੪੬੭

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਹਣਾ, ਸੁਥਰਾ, ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ, ਡਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ, ਮਨੁੱਖ ਦੁੱਖ, ਰੋਗ, ਸੰਤਾਪ ਫਿਕਰ ਅੰਦੋਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜਗਤਿ ॥
ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ
ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੫੨੨

ਈਸ਼ਰ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ

ਕ੍ਰਿਤ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ

1. ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਦੁਲੰਭ ਹੈ

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥ ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੧੨

ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਬਹੁਰਿ ਨਹ ਪਾਵੈ ਕਛੁ ਉਪਾਉ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰੁ ਰੇ ॥

ਅੰਗ- ੨੨੦

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਦੁਲੰਭ ਹੈ ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥
ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਡਾਰ ॥ ੩੦ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੬

ਅਬ ਕੀ ਬਾਰ ਬਖਸਿ ਬੰਦੇ ਕਉ ਬਹੁਰਿ ਨ ਭਉਜਲਿ ਫੇਰਾ ॥ ੩ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੧੧੦੪

ਕਬੀਰ ਜਾ ਤੂੰ ਆਇਆ ਜਗਤ ਮੈਂ ਜਗ ਹਸੇ ਤੂੰ ਰੋਏ।
ਪਰ - ਐਸੀ ਕਰਨੀ ਕਰ ਚਲੇ ਪਿਆਰੇ ਤੂੰ ਹੱਸੋਂ ਜਗ ਰੋਏ।

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

॥ ਜਪੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੧

6-8-65

ਕੱਲੂ 6-8-65 ਸੀ ਇਸ ਨਾਸਵੰਤ, ਬਦਲਣਹਾਰ ਦੇ ਦੁਖ ਰੂਪ ਸਰੀਰ ਦਾ 58ਵਾਂ ਸਾਲ ਖਤਮ ਹੋ ਕੇ 59ਵਾਂ ਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰਾ (ਜੋ ਕਿ ਆਤਮਾ ਹਾਂ) ਨਾ ਜਨਮ ਹੈ ਅਰ ਨਾ ਹੀ ਮਰਨ ਹੈ ਅਰ ਨਾ ਹੀ ਉਮਰ ਹੈ।

ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਭੁੱਲ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨਵਸ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਜਾਏ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਰੀਰ ਮੰਨਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅਤਿਅੰਤ ਮਨ ਅਸ਼ਾਂਤ ਅਰ ਦੁਖੀ ਰਿਹਾ। ਅਪਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਝਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਜਦ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਨੇ ਅਸਲੀ ਸੂਰੂਪ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਉਸੀ ਵਕਤ ਤੋਂ ਹੀ ਦੇਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਅਰ ਪਰਮਾਨੰਦ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜਾਣ ਕੇ ਇਸ ਨਾਸੀ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਉੱਚਾ-ਉੱਚਾ ਵਿਚਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਜਨਮ ਮਰਨ ਹੈ ਦੇਹ ਕੇ, ਭੂਖ ਪਿਆਸ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣ।
ਤੂੰ ਸਾਖੀ ਸਹਿਜੇ ਅਚੱਲ, ਸ਼ੱਕ ਨਾ ਇਸਮੈਂ ਮਾਨ।

ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਮਰ ਤਾਂ ਜਿਸਮ ਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਆਤਮਾ ਦੀ।

ਸ਼ਾਂਤੀ ਔਰ ਵਿਖੇਪਤਾ, ਦੋਨੋਂ ਮਨ ਕੇ ਧਰਮ।
ਤੂੰ ਸਾਖੀ ਸਹਿਜੇ ਅਚੱਲ, ਇਸਮੈਂ ਨਾਹੀਂ ਭਰਮ।

ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਰ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਮਨ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਹਨ। ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਪਰ ਦੋ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹਨ। ਇਕ ਖੜ੍ਹੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਅਰ ਇਕ ਨੱਠੇ ਜਾਂਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀ, ਪਰ ਕਾਗਜ਼ ਤਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਾ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਅਚਲ ਹੈ। ਇਕਾਗਰਤਾ ਅਰ ਵਿਖਸ਼ੇਪਤਾ ਤਾਂ ਦੋਨੋਂ ਮਨ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਹਨ। ਅਪਨਾ ਆਪ ਹੈ ਆਤਮਾ।

ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਰੂਪ ਹੀ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਅਰ ਸਮਾਧ ਰੂਪ ਹੈ। ਅਰ ਦੇਹ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਹੈ (ਵਿਦੇਹ ਹੈ)

2. ਪਰਮ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ

ਮਾਨੁਖ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸੇਵਾ, ਭਗਤੀ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਵਾਰਾ ਆਪੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਕੇ ਅਰ ਆਤਮ ਇਸਥਿਤੀ ਕਰ ਕੇ ਪਰਮ ਸੁਖੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣਾ ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਸੂਝ ਦੇਣੀ ਅਰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਆਯੂ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਪਰਮ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਹੈ।

ਦੇਹ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਰਕਤ ਔਰ ਬੀਰਜ ਤੋਂ, ਪਹਿਲੇ ਉਦਰ ਵਿਚ, ਫਿਰ ਜਨਮ, ਫਿਰ ਬਚਪਨ, ਫਿਰ ਜੁਆਨੀ ਔਰ ਫਿਰ ਬੁਢੇਪਾ ਆਦਿਕ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਬਦਲਦਾ ਹੋਇਆ ਅਖੀਰ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਤਮਾ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਖਣਹਾਰਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਖੇਲੂ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਉਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਕੁੰਜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਫਿਰ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਭੀ ਨਹੀਂ।

ਦੇਹ ਦਾ ਅਰ ਆਤਮਾ ਦਾ ਸਨਬੰਧ ਤਾਂ ਐਸਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ ਮਕਾਨ ਦਾ ਅਰ ਮਕੀਂ ਦਾ ਹੋਵੇ ਯਾ ਜੈਸਾ ਕਿ ਘੋੜੇ ਅਰ ਸਵਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਾਸਤੇ ਮਾਲਕ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਮਿਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਫਿਰ ਨੀਅਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਜਿਸਮ ਰੂਪੀ ਘੋੜਾ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਪਰ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪੀ ਕੰਮ ਲੈ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੀ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਦੇਹ ਤੋਂ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਨੇ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਸੇਵਾ, ਭਗਤੀ ਔਰ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕੰਮ ਤਪ ਅਰ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸਰੀਰਕ ਬਲ ਅਰ ਉਮਰ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਤਪ ਦੀ ਥਾਂ ਅਰ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੀ ਥਾਂ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਮਨ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਅਰ ਮਨ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ।

ਵਕਤੇ ਗੁਜਰਾਨ ਮਿਹਰ ਗੁਜਰ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਇਨਸਾਨ ਆਤਾ ਹੈ ਔਰ ਆ ਕੇ ਮਰ ਜਾਤਾ ਹੈ।

ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਾ ਜਾਵੇਦ ਔਰ ਨੇਕਅੰਜਾਮ, ਜੋ ਆ ਕੇ ਕੋਈ ਕਾਮ ਭੀ ਕਰ ਜਾਤਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ : ਵੇਹ ਕਿਆ ਕਾਮ ਹੈ?

ਜਵਾਬ : ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਆਤਮ ਸ਼ਰੂਪ ਜਾਣ ਕਰ ਉਸ ਮੇਂ ਹਰ ਵਕਤ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੋ ਬਾਧ ਰਖਨਾ ਹੈ ਔਰ ਪਰਮਾਨੰਦ ਮੇਂ ਉਮਰ ਕੋ ਗੁਜਰ ਕਰ ਵਿਦੇਹ ਕੈਵਲ ਹੋਣਾ ਹੈ।

1. ਵਕਤੇ ਗੁਜਰਾਨ = ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮਾਂ
2. ਮਿਹਰ = ਕਵੀ ਦਾ ਉਪਨਾਮ
3. ਜਾਵੇਦ = ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ
4. ਨੇਕ-ਅੰਜਾਮ = ਅੱਛਾ ਅੰਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨ ਕਲਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ - 31 ਅਗਸਤ 2019

ਡਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ-ਪਦਵੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਿਚਾਰ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਇਕ ਪਰਮਾਣਿਤ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਕਈ ਪਹਿਲੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਹੋਈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਸੋਢੀ ਧੀਰ ਮਲ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਧੀਰ ਮਲ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਾਲੀ ਬੀੜ ਮੰਗਵਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਬੀੜ ਨੂੰ 'ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਬੀੜ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਬੀੜ ਅਥਵਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

1. ਜੈ ਦੇਵ (ਭਗਤ) - ਬਾਹਰਵੀਂ ਸਦੀ - ਦੋ ਸ਼ਬਦ।
2. ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ - ਬਾਹਰਵੀਂ ਸਦੀ - ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਇਕ ਸੌ ਬਾਰਾਂ ਸਲੋਕ।
3. ਨਾਮਦੇਵ (ਭਗਤ) - ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ - 60 ਸ਼ਬਦ।
4. ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ (ਭਗਤ) - ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ - ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ।
5. ਪਰਮਾਨੰਦ (ਭਗਤ) - ਇਕ ਸ਼ਬਦ।
6. ਸਧਨਾ (ਭਗਤ) - ਇਕ ਸ਼ਬਦ।
7. ਬੇਣੀ (ਭਗਤ) - ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ।

8. ਰਾਮਾਨੰਦ (ਭਗਤ) - ਚੌਧਵੀਂ ਤੇ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਇਕ ਸ਼ਬਦ
9. ਪੰਨਾ (ਭਗਤ) - ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ - ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ।
10. ਪੀਪਾ (ਭਗਤ) - ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ - ਇਕ ਸ਼ਬਦ।
11. ਸੈਣ (ਭਗਤ) - ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ - ਇਕ ਸ਼ਬਦ।
12. ਕਬੀਰ (ਭਗਤ) - ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ - 292 ਸ਼ਬਦ (ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀ, ਥਿਤੀ ਅਤੇ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਸਤ ਪਉੜੀਆਂ, ਸਮੇਤ) ਅਤੇ 249 ਸਲੋਕ।
13. ਰਵਿਦਾਸ (ਭਗਤ) - ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ - 41 ਸ਼ਬਦ।
14. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (1469-1538) - 974 ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸਲੋਕ।
15. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ (1504-1553) - 62 ਸਲੋਕ।
16. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ (1479-1574) 907 ਸ਼ਬਦ, ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਪਉੜੀਆਂ।
17. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ (1534-1581) - 679 ਸ਼ਬਦ, ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਪਉੜੀਆਂ।
18. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ 1563-1606) - 2218 ਸ਼ਬਦ, ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਪਉੜੀਆਂ।
19. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ (1622-1675) - 59 ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ 57 ਸਲੋਕ।
20. ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ (ਸੂਫੀ) - ਹਮਾਯੂੰ-ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ - ਦੋ ਸ਼ਬਦ।
21. ਭਗਤ ਸੂਰ ਦਾਸ ਜੀ - ਅਕਬਰ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ। ਇਹ 'ਸੂਰ ਸਾਗਰ' ਵਾਲਾ ਸੂਰਦਾਸ ਨਹੀਂ - ਦੋ ਸ਼ਬਦ।
22. ਸ੍ਰੀ ਸੁੰਦਰ ਜੀ (ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਾ) ਇਕ ਸੱਦ ਜਿਸ ਦੀਆਂ 6 ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ।
23. ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ, (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਰਬਾਬੀ) - ਤਿੰਨ ਸਲੋਕ।
24. ਕਲ (ਭੱਟ) - 46 ਸਵੈਯੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸੋਰਠੇ।

25. ਕਲ ਸਹਾਰ (ਭੱਟ) - 46 ਸਵੈਯੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸੋਰਠੇ।
26. ਟਲ (ਭੱਟ) - 4 ਸਵੈਯੇ।
27. ਜਾਲਪ (ਭੱਟ) - ਇਕ ਸਵੈਯਾ।
28. ਜਲ (ਭੱਟ) - ਇਕ ਸਵੈਯਾ।
29. ਕੀਰਤ (ਭੱਟ) - ਅੱਠ ਸਵੈਯੇ।
30. ਸਲ (ਭੱਟ) - ਤਿੰਨ ਸਵੈਯੇ।
31. ਭਲ (ਭੱਟ) - ਛੇ ਸਵੈਯੇ।
32. ਨਲ (ਭੱਟ) - ਛੇ ਸਵੈਯੇ।
33. ਭਿਖਾ (ਭੱਟ) - ਦੋ ਸਵੈਯੇ।
34. ਜਲਨ (ਭੱਟ) - ਇਕ ਸਵੈਯਾ
35. ਦਾਸ (ਭੱਟ) - ਸਤ ਸਵੈਯੇ, ਤਿੰਨ ਰਛ ਅਤੇ ਚਾਰ ਝੂਲਣੇ
36. ਗਯੰਦ (ਭੱਟ) - ਪੰਜ ਸਵੈਯੇ
37. ਸੇਵਕ (ਭੱਟ) - ਸਤ ਸਵੈਯੇ।
38. ਮਥੁਰਾ (ਭੱਟ) - ਦਸ ਸਵੈਯੇ।
39. ਬਲ (ਭੱਟ) - ਪੰਜ ਸਵੈਯੇ।
40. ਹਰਿਬੰਸ (ਭੱਟ) - ਦੋ ਸਵੈਯੇ।
41. ਸੱਤਾ (ਭੁੰਮ) - ਸਤੇ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ।
42. ਬਲਵੰਡ (ਭੁੰਮ) - ਸਤੇ ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਪਉੜੀਆਂ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਸੀਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਸੰਪਾਦਕ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਭਗਤ ਜੈ ਦੇਵ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਹਨ ਜੋ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰਲੇ ਰਚਨਹਾਰੇ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹਨ। ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ 1675 ਈ. ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ। ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਈ ਬਾਣੀ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਤ੍ਹਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਗਤ ਕਵੀਆਂ ਅਤੇ 6 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। 'ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਲੀ ਬੀੜ' ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 1604 ਈ. ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੇ ਹਥੋਂ ਲਿਖਵਾਇਆ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ, ਸਗੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਵੀ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਜੈਦੇਵ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਭਗਤ ਸੀ, ਨਾਮਦੇਵ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ, ਰਾਮਾਨੰਦ, ਕਬੀਰ ਆਦਿਕ ਉਤਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸੰਤ ਕਵੀ ਚਹੁੰਆਂ ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਸਨ। ਜੈਦੇਵ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਖਤਰੀ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ, ਵੈਸ਼ ਅਤੇ ਨਾਮਦੇਵ, ਕਬੀਰ, ਸੈਣ, ਸਧਨਾ ਅਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਸੂਦਰ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਨਾਮਦੇਵ ਛੀਂਬਾ ਸੀ, ਕਬੀਰ ਜੁਲਾਹਾ, ਸੈਣ ਨਾਈ, ਸਧਨਾ ਕਸਾਈ ਅਤੇ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਆਦਿ-ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਚਹੁੰਆਂ ਵਰਣਾਂ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਲਈ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਛੱਜੂ, ਕਾਹਨਾ, ਪੀਲੂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋਲ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਆਏ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤੀ।

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ (ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ) ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਇਕ ਨਾਰੀਅਲ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਤਾ। ਇਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਦੇ ਕੇ ਫਤਹਿ ਗਜਾਉਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਕਰਮਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ -

"ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਓ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦੇਹ, ਜਾ ਕਾ ਹਿਰਦਾ ਸੁਧ ਹੈ ਖੋਜ ਸ਼ਬਦ ਮੇਂ ਲੇਹ।"

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਆਈ ਬਾਣੀ ਦੀ ਲੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ - 1. ਜਪੁ ਜੀ 2. ਰਹਿਰਾਸ 3. ਸੋਹਿਲਾ

4. ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

1. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, 2. ਮਾਝ 3. ਗਉੜੀ 4. ਆਸਾ
5. ਗੁਜਰੀ 6. ਦੇਵ ਗੰਧਾਰੀ, 7 ਬਿਹਾਗੜਾ 8. ਵਡਹੰਸ
9. ਸੋਰਠਿ 10. ਧਨਾਸਰੀ 11. ਜੈਤਸਰੀ 12. ਟੋਡੀ 13. ਬੈਰਾੜੀ 14. ਤਿਲੰਗ 15. ਸੂਹੀ 16. ਬਿਲਾਵਲ 17.

ਗੌਂਡ 18. ਰਾਮਕਲੀ 19. ਨਟ ਨਰਾਇਣ 20. ਮਾਲੀ ਗਉੜਾ 21. ਮਾਰੂ 22. ਤੁਖਾਰੀ 23. ਕੇਦਾਰਾ 24. ਭੈਰਉ 25. ਬਸੰਤ 26. ਸਾਰੰਗ 27. ਮਲਾਰ 28. ਕਾਨੜਾ 29. ਕਲਿਆਨ 30. ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਅਤੇ 31. ਜੈਜਾਵੰਤੀ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

1. ਚਉਪਦੇ, ਦੁਪਦੇ, ਤਿਪਦੇ, ਪੰਚਪਦੇ ਜਾਂ ਛਿਪਦੇ, ਘਰ ਅਤੇ ਮਹਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੜੀ ਵਾਰ।

2. ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ, ਘਰ ਅਤੇ ਮਹਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੜੀਵਾਰ।

3. ਸੋਹਲੇ (ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵਿਚ) ਘਰੁ ਅਤੇ ਮਹਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੜੀਵਾਰ।

4. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਚਨਾ ਘਰ ਅਤੇ ਮਹਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੜੀਵਾਰ।

5. ਛੰਤ ਘਰ ਅਤੇ ਮਹਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੜੀ ਵਾਰ।

6. ਵਾਰਾਂ ਘਰ ਅਤੇ ਮਹਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੜੀ ਵਾਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਾਰ।

7. ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਪਹਿਲੇ ਕਬੀਰ, ਫਿਰ ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਇਤਿਆਦਿ (ਘਰ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪਦ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਲਾ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ)

ਸਲੋਕ ਅਤੇ ਸਵੈਯੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

1. ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ 2. ਗਾਥਾ 3. ਫੁਨਹੇ 4. ਚਉਬੋਲੇ 5. ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ 6. ਸਲੋਕ ਫਰੀਦ 7. ਸਵੈਯੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ 8. ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੈਯੇ 9. ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ 10. ਨੌਵੇਂ ਮਹਲੇ ਦੇ ਸਲੋਕ 11. ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦੇ ਦੋ ਸਲੋਕ

(ਕ) ਬੋਲੀ

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਕਈ ਬੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਟਰੰਪ ਨੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ (ਗੁਰੂ) ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਭਾਸ਼ਾਈ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਿੰਦਵੀ ਉਪਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਨਮੂਨਾ ਭਗਤ ਜੈ ਦੇਵ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਇਕ ਰਾਗ ਗੁਜਰੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿਚ। ਰਾਗ ਗੁਜਰੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਸੰਧੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ। ਡਾ. ਟਰੰਪ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਗੰਵਾਰੂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ

ਮਿਲਗੋਭਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬੋਲੀ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਖਾਸੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਡਾਕਟਰ ਤਾਗਰੇ (ਕਰਤਾ 'ਹਿਸਟਾਰੀਕਲ ਗਰਾਮਰ ਆਫ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼) ਦੀ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਬੀ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਦੇ ਖਾਸੇ ਹਨ।

ਭਗਤੀ-ਲਹਿਰ ਦੇ ਉਭਾਰ ਨਾਲ ਸੰਤ ਭਾਖਾ ਵਧੀ ਮੌਲੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਸਰ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਨਾਲ ਸੰਤ-ਭਾਖਾ ਵੀ ਸਾਹਿਤ-ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸਭ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਸੰਤ-ਭਾਖਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਭਾਖਾ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਜਿਹੜੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਮਤਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਸੰਤ-ਭਾਖਾ ਵਿਚ ਰਚੀ ਪਰ ਦੂਜੇ, ਤੀਜੇ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਾਗ ਸੰਤ-ਭਾਖਾ ਵਿਚ ਹੈ, ਪਰ ਕੁਝ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੱਛਮੀ ਹਿੰਦੀ, ਪੂਰਬੀ ਹਿੰਦੀ, ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬੀ (ਜਾਂ ਲਹਿੰਦੀ) ਪੂਰਬੀ ਅਤੇ ਸਿੰਧੀ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਲੋਕ ਪੱਛਮੀ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਿਜ-ਭਾਖਾ ਜਾਂ ਪੂਰਬੀ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਵੈਯੇ ਲਿਖੇ। ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਇਕੋ ਜੈਤਸਰੀ ਦੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਹੇਠਲੀ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਸਲੋਕ ਲਹਿੰਦੀ (ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬੀ) ਵਿਚ ਅਤੇ ਪਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ -

ਸਲੋਕ -

ਦ੍ਰਿਸਟੰਤ ਏਕੋ ਸੁਨੀਅੰਤ ਏਕੋ ਵਰਤੰਤ ਏਕੋ ਨਰਹਰਹ ॥
ਨਾਮ ਦਾਨੁ ਜਾਚੰਤਿ ਨਾਨਕ ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹ ॥
ਹਿਕੁ ਸੇਵੀ ਹਿਕੁ ਸੰਮਲਾ ਹਰਿ ਇਕਸੁ ਪਹਿ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਨਾਮ ਵਖਰੁ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ ਨਾਨਕ ਸਚੀ ਰਾਸਿ ॥
ਪਉੜੀ ॥
ਪ੍ਰਭ ਦਇਆਲ ਬੇਅੰਤ ਪੂਰਨ ਇਕੁ ਏਹੁ ॥
ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਦੂਜਾ ਕਹਾ ਕੇਹੁ ॥
ਆਪਿ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭ ਦਾਨੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਲੇਹੁ ॥
ਆਵਣ ਜਾਣਾ ਹੁਕਮੁ ਸਭੁ ਨਿਹਚਲੁ ਤੁਧੁ ਥੇਹੁ ॥
ਨਾਨਕੁ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ॥ ੨੦ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੨੧੦

ਉਪਰੋਕਤ ਭਾਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਭਾਖਾਵਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤੀ, ਪੂਰਬੀ, (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 55 'ਤੇ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ-ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ'

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-50)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੩

ਮਨਮੁਖ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ ਜਿਉ ਦੋਹਾਗਣਿ ਤਨਿ ਸੀਗਾਰੁ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੋ ਮਨਮੁਖ ਲੋਕ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ=ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਦੋਹਾਗਣਿ=ਛੁੱਟੜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਤਨਿ=ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਨਾਲ ਛੁੱਟੜ (ਦੋਹਾਗਣ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੀ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਗਹਿਣੇ ਆਦਿ ਸਜਾ ਭੜਕੀਲੇ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਪਤੀ ਦਾ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੀ ਬਲਕਿ ਵਿਭਚਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਹੇ ਭਾਈ! ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਮਾਉਣਾ ਉਹ ਛੁੱਟੜ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਦੇ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਇਹ ਛੁੱਟੜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸਿੰਗਾਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਮਨਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪੀ ਪਤੀ ਦੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕਦੇ।

ਸੇਜੈ ਕੰਤੁ ਨ ਆਵਈ ਨਿਤ ਨਿਤ ਹੋਇ ਖੁਆਰੁ॥

ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਗਾਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਸੇਜਾ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕੰਤ ਨਹੀਂ ਆਵਈ=ਆਉਂਦਾ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਖਿਆਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਮਨਮੁਖ ਰੂਪੀ ਦੁਹਾਗਣ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਖੁਆਰੁ=ਖਰਾਬ ਦੁਖੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਿਰ ਕਾ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵਈ

ਨ ਦੀਸੈ ਘਰ ਬਾਰੁ॥੧॥

ਉਹ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਦੋਹਾਗਣ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਿਰ=ਪਤੀ ਦੇ ਮਹਲੁ=ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਟਿਕਾਣੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਵਈ=ਪਾ ਸਕਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਬਾਰੁ=ਘਰ ਦੇ ਬੂਹੇ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਵਾ: ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਈਂ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾ: ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਇਸ ਦੇ ਬਾਰੁ=ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਖੀ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਵਿਹੁਣੇ ਖੁਆਰ ਹੁੰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਈ ਰੇ ਇਕ ਮਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੇ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਧਿਆਇ=ਧਿਆਵੇ।

ਸੰਤਾ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲ ਰਹੈ

ਜਪਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੁਖੁ ਪਾਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਰਹੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਰਾਮ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪੇਂਗਾ ਤਾਂ ਸੁੱਖ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਾ ਲਵੇਂਗਾ। ਰਹਾਉ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਦਾ ਸੋਹਾਗਣੀ ਪਿਰੁ ਰਾਖਿਆ ਉਰ ਧਾਰਿ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸਦਾ=ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੁਹਾਗਣੀ=ਸੁਹਾਗਵੰਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਪਿਰੁ=ਪਤੀ ਨੂੰ ਉਰਧਾਰਿ=ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਦਿਲ 'ਚ ਵਸਾ ਕੇ ਰਖਿਆ ਹੈ।

ਮਿਠਾ ਬੋਲਹਿ ਨਿਵਿ ਚਲਹਿ ਸੇਜੈ ਰਵੈ ਭਤਾਰੁ॥

ਜੋ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮਿਠਾ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਸੇਜਾ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਭਤਾਰੁ=ਪਤੀ ਰਵੈ=ਰਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਆਪਣੇ 'ਚ ਅਭੇਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋਭਾਵੰਤੀ ਸੋਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਗੁਰ ਕਾ ਹੇਤੁ ਅਪਾਰੁ॥੨॥

ਐਸੀਆਂ ਮਹਾਤਮਾ ਰੂਪੀ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਭਗਤੀ ਕਰਕੇ ਸੋਭਾਵੰਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਾ=ਦਾ ਅਪਾਰੁ=ਅਤਿਅੰਤ ਹੇਤੁ=ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਪੂਰੇ ਭਾਗਿ ਸਤਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਜਾ ਭਾਗੈ ਕਾ ਉਦਉ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਉਦੋਂ ਪੂਰੇ ਭਾਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਾ=ਜਦੋਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਭਾਗੈ=ਭਾਗਾਂ ਕਾ=ਦਾ ਉਦਉ=ਪ੍ਰਗਟ ਭਾਵ ਜਾਗਣਾ ਹੋਇ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤਰਹੁ ਦੁਖੁ ਭ੍ਰਮੁ ਕਟੀਐ ਸੁਖੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਹੁ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦਾ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਤੀ ਪੰਜੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭਰਮ ਵੀ ਕਟੀਐ=ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ

ਹੋਇ=ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰ ਕੈ ਭਾਣੈ ਜੋ ਚਲੈ ਦੁਖੁ ਨ ਪਾਵੈ ਕੋਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭਾਣੈ=ਰਜਾ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲੋਕ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਕੋਇ=ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ।

ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੈ ਸਹਜੇ ਪਾਵੈ ਕੋਇ॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੈ=ਦੇ ਭਾਣੇ=ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾ: ਆਤਮਾਨੰਦ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਹਜੇ=ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਵਾ: ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੁਭਾਅ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ 'ਚ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਹੀ ਇਸ ਦਾਤ ਨੂੰ ਪਾਵੈ=ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨਾ ਪਰਾਪਤਿ ਤਿਨ ਪੀਆ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਇ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪੀਆ=ਪੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਉਮੈ=ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ ਮਨ ਵਿਚਹੁ=ਅੰਦਰੋਂ ਖੋਇ=ਮੋਟ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ
ਸਚਿ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਇ॥੪॥੧੩॥੪੬॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਧਿਆਈਐ=ਜਪੀਦਾ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਵਾ=ਮਿਲਾਪ ਹੋਇ =ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੩

ਜਾ ਪਿਰੁ ਜਾਣੈ ਆਪਣਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਅਗੈ ਧਰੋਇ॥

ਹੇ ਸਖੀ! ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਪਿਰੁ=ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਾਣਦੀ ਹੈਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਧਰੋਇ=ਰੱਖਣਾ ਕਰ, ਭਾਵ ਸੌਂਪ ਦੇ।

ਸੋਹਾਗਣੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੀਆ ਸੇਈ ਕਰਮ ਕਰੋਇ॥

ਜੇ ਸੋਹਾਗਣੀ=ਸੁਹਾਗਵੰਤੀਆਂ ਪਤੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾਲਣ ਰੂਪ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੀਆਂ=ਕਮਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੇਈ=ਉਹੋ ਹੀ ਕਰਮ ਕਰੋਇ=ਕਮਾਉਣਾ ਕਰੋ, ਭਾਵ ਹੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਖੀ! ਤੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਹੋ ਕਰਮ ਕਰ ਜੋ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਹਜੇ ਸਾਚਿ ਮਿਲਾਵੜਾ ਸਾਚੁ ਵਡਾਈ ਦੇਇ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਜੇ=ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਹੀ ਸਾਚਿ=ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਵੜਾ=ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਵਡਾਈ=ਵਡਿਆਈ ਬਖਸ਼ ਦੇਇ=ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਭਗਤਿ ਨ ਪਾਈਐ
ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਗੁਰ=ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਭਗਤਿ=ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨੁ=ਬਗੈਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨ=ਨਹੀਂ ਪਾਈਐ=ਪਾਈਦਾ ਵਾ: ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦੀ, ਜੇ=ਜਦ ਕਿ ਸਭ ਕੋਇ=ਕੋਈ ਲੋਚੈ=ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਫੇਰੁ ਪਇਆ ਕਾਮਣਿ ਦੂਜੈ ਭਾਇ॥

ਜੇ ਮਨਮੁਖ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਕਾਮਣਿ=ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੂਜੈ ਭਾਇ=ਦਵੈਤ ਭਾਵ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਉਰਾਸੀਹ=ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਫੇਰੁ=ਚੱਕਰ ਪਇਆ=ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਨੀਦ ਨ ਆਵਈ ਦੁਖੀ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਰੂਪੀ ਰੈਣਿ=ਰਾਤ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਹਾਇ=ਬਤੀਤ ਭਾਵ ਗੁਜਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਪਿਰੁ ਨ ਪਾਈਐ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇ॥੨॥

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ=ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਰੂਪੀ ਪਿਰੁ=ਪਤੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈਐ=ਪਾਈਦਾ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬਿਰਥਾ=ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਗਵਾਇ=ਗਵਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤੀ ਜਗੁ ਫਿਰੀ ਨਾ ਧਨੁ ਸੰਪੈ ਨਾਲਿ॥

ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾ: ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹਉ ਹਉ=ਮੈਂ ਮੈਂ ਕਰਦੀ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਫਿਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਗਿਆਨੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੰਤ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵਿਦਵਾਨ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਧਨਾਢ ਹਾਂ ਆਦਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਹੰਕਾਰ 'ਚ ਸਾਰੇ ਫਸੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਧਨੁ=ਦੋਲਤ ਅਤੇ ਸੰਪੈ=ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ, ਗਾਵਾਂ, ਮੱਝਾਂ ਆਦਿ ਸੰਪਤੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ।

ਅੰਧੀ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਈ ਸਭ ਬਾਧੀ ਜਮਕਾਲਿ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਅਗਿਆਨ ਵਸ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਧੀ=ਅੰਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਨਾਮ ਨੂੰ ਚੇਤਈ=ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜੰਮਣ ਤੇ ਮਰਨ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਜਮ ਤੇ ਕਾਲ ਨੇ ਬਾਧੀ=ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਤਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਧਨੁ ਪਾਇਆ

ਹਰਿ ਨਾਮਾ ਰਿਦੈ ਸਮਾਲਿ॥੩॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਰਿ ਨਾਮਾ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰਿਦੈ=ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 55 'ਤੇ)

ਵਾਰਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸਟੀਕ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਵਾਰ ੧

24. ਪਉੜੀ (ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਸੰਗ)
ਪਹਿਲਾ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸੁ ਦਰਿ, ਪਿਛੇ ਦੇ ਫਿਰਿ ਘਾਲ ਕਮਾਈ।
ਰੇਤੁ ਅਕੁ ਆਹਾਰੁ ਕਰਿ, ਰੋੜਾ ਕੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ।
ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਤਪਸਿਆ, ਵਡੇ ਭਾਗੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ।
ਬਾਬਾ ਪੈਧਾ ਸਚਖੰਡਿ, ਨਉ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਗਰੀਬੀ ਪਾਈ।
ਬਾਬਾ ਦੇਖੇ ਧਿਆਨ ਧਰਿ, ਜਲਤੀ ਸਭਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਿਸਿ ਆਈ।
ਬਾਝਹੁ ਗੁਰੁ ਗੁਬਾਰ ਹੈ, ਹੈ ਹੈ ਕਰਦੀ ਸੁਣੀ ਲੁਕਾਈ।
ਬਾਬੇ ਭੇਖ ਬਣਾਇਆ ਉਦਾਸੀ ਕੀ ਰੀਤਿ ਚਲਾਈ।
ਚੜਿਆ ਸੋਧਣਿ ਧਰਤਿ ਲੁਕਾਈ॥

ਬਖਸਿ ਦਰਿ=ਦਰਗਾਹੋਂ ਬਖਸਿਸ਼ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ।, ਘਾਲ=ਮਿਹਨਤ, ਪੈਧਾ=ਪਹਿਨਾਇਆ ਗਿਆ, ਪਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਮਿਲੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ) ਦਰਗਾਹੋਂ ਬਖਸਿਸ਼ ਪਾਈ, ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਘਾਲ ਘਾਲੀ (ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਨਿਵਾਜ ਕੇ ਬਾਪਿਆ, ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਕੀਤੀ) ਰੇਤ ਤੇ ਅੱਕ ਦਾ ਭੋਜਨ ਕਰਕੇ, ਰੋੜਾਂ ਦਾ ਬਿਸਤਰਾ ਕੀਤਾ (ਭਾਵ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਿਆ) ਵੱਡੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ, ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਬਣ ਆਈ (ਭਾਵ ਉਸ ਘਾਲ ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ)। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਨੂੰ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚੋਂ (ਪਤਿ ਦੀ) ਪੁਸ਼ਾਕ ਮਿਲੀ, ਨਵੇਂ ਨਿਧੀਆਂ, ਨਾਮ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ) ਪਾਈ (ਭਾਵ ਨਾਮ, ਗਰੀਬੀ, ਪਤਿ ਤੇ ਨਉਧਾ ਭਗਤੀ ਦੀ ਦਾਤ ਤੇ ਨਿਧੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ)। (ਹੁਣ ਆਪ) ਬਾਬੇ ਨੇ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸੜਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ (ਭਾਵ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਦੇਖੀ ਕਿ) ਗੁਰੂ ਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੱਡਾ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ) ਲੁਕਾਈ ਹਾਇ-ਹਾਇ ਕਰਦੀ ਸੁਣੀ ਗਈ। ਬਾਬੇ ਨੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਿਆ (ਤੇ (ਮਾਯਾ ਤੋਂ) ਉਦਾਸ ਰਹਿਣ ਦੀ ਰੀਤਿ ਤੋਰੀ। (ਹੁਣ) ਧਰਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿਤੀ।

25. (ਤੀਰਥਾਂ ਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸੁੰਵ)

ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਤੀਰਥੈ ਤੀਰਥ ਪੁਰਬ ਸਭੇ ਫਿਰਿ ਦੇਖੇ।
ਪੁਰਬ ਧਰਮ ਬਹੁ ਕਰਮ ਕਰਿ ਭਾਉ ਭਗਤ ਬਿਨੁ ਕਿਤੇ ਨ ਲੇਖੇ।
ਭਾਉ ਨ ਬ੍ਰਹਮੇ ਲਿਖਿਆ ਚਾਰਿ ਬੇਦਿ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪੜਿ ਪੇਖੇ।
ਢੂੰਡੀ ਸਗਲੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਤਿਜੁਗਿ ਆਦਿ ਦੁਆਪਰਿ ਤ੍ਰੇਤੇ।
ਕਲਿਜੁਗਿ ਧੰਧੁਕਾਰ ਹੈ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਭੇਖੇ।
ਭੇਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਪਾਈਐ ਆਪੁ ਗਵਾਏ ਰੁਪ ਨ ਰੇਖੇ।
ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਰਨੁ ਅਵਰਨੁ ਹੋਇ ਨਿਵ ਚਲਣਾ ਗੁਰ ਸਿਖਿ ਵਿਸੇਖੇ॥
ਤਾ ਕੁਛ ਘਾਲਿ ਪਵੈ ਦਰਿ ਲੇਖੇ॥

ਭਾਉ=ਪ੍ਰੇਮ, ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ=ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ। ਭੇਖੇ=ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਨਾਉਣ। ਵਿਸੇਖੇ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ, ਵਡਿਆਈ।

ਬਾਬਾ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ (ਜਦ) ਆਯਾ, (ਓਥੇ) ਤੀਰਥ ਪੁਰਬ (ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਦਿਹਾਰਾਂ ਦੇ ਕੁੰਭ ਗ੍ਰਹਣ ਆਦਿ ਮੇਲੇ) ਫਿਰ ਫਿਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੇਖੇ। ਪੂਰਬ ਧਰਮ (ਪਿਛਲੇ ਧਰਮ) ਤੇ ਕਰਮ ਬਹੁਤ (ਲੋਕ) ਕਰਦੇ ਸਨ, (ਪ੍ਰੰਤੂ) ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਬਾਝ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਭਾਉ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ (ਮਾਨੋ) ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਚਾਰ ਵੇਦ ਤੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ (ਬਬੇਰੇ) ਦੇਖੇ (ਧੁਨੀ ਇਹ ਕਿ ਪੰਡਤ ਲੋਕ ਵੇਦ ਤਾਂ ਬਾਹਲਾ ਫਰੋਲਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਉ-ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ=ਥੋਂ ਸੁਕੇ ਹਨ) ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਢੂੰਡੀ ਅਤੇ ਸਤਿਜੁਗ, ਦੁਆਪਰ, ਤ੍ਰੇਤੇ (ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਜੁਗਾਂ) ਵਿਖੇ (ਲਿਖੇ ਹਾਲਾਤ ਪੜਤਾਲੇ) (ਤੇ) ਕਲਜੁਗ ਵਿਖੇ (ਬੀ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਕਿ) ਪੁੰਦੂਕਾਰ ਹੈ (ਸਗੋਂ) ਭੇਖਾਂ ਨੇ (ਹੋਰ) ਭਰਮ ਵਿਚ (ਦੁਨੀਆਂ) ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਲਾ ਛੱਡੀ ਹੈ। ਭੇਖਾਂ ਨਾਲ ਈਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਆਪ ਗਵਾਏ (ਤਾਂ ਫੇਰ) (ਕੋਈ) ਰੂਪ ਰੇਖ (ਚਿਹਨ ਚੱਕ੍ਰ) ਨਹੀਂ ਹੈ, (ਭਾਵ ਆਪਾ ਭਾਵ ਵਿਚ ਹੀ ਭੇਖ ਹਨ। ਭੇਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਭੀ ਹਉਮੈ ਹੀ ਹੈ।) ਗੁਰਮੁਖ ਵਰਣ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਅਵਰਣ (ਨੀਚ ਜਾਤ ਦਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਉਚ ਜਾਤੀ ਹੋਵੇ) ਨਿਵ ਕੇ ਚੱਲੇ (ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਉਂ ਕੇ ਚਲਣਾ) ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ। ਤਦ ਹੀ ਕਮਾਈ ਕੁਛ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ) ਦਰ ਪੁਰ ਲੇਖੇ ਪਵੇਗੀ।

26. (ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ)

ਜਤੀ ਸਤੀ ਚਿਰੁਜੀਵਣੇ ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਨਾਥ ਗੁਰੂ ਚੇਲੇ।
 ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਰਿਖੀਸੁਰਾ ਭੈਰਉ ਖੇੜਪਾਲਿ ਬਹੁ ਮੇਲੇ।
 ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਅਪਸਰਾ ਕਿੰਨਰ ਜਖ ਚਲਿਤਿ ਬਹੁ ਖੇਲੇ।
 ਰਾਕਸਿ ਦਾਨੇ ਦੈਤ ਲਖ ਅੰਦਰਿ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਦੁਹੇਲੇ।
 ਹਉਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭਿ ਕੇ ਡੁਬੇ ਗੁਰੂ ਸਣੇ ਬਹੁ ਚੇਲੇ।
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਇ ਨ ਦਿਸਈ ਢੂੰਡੇ ਤੀਰਥਿ ਜਾੜੀ ਮੇਲੇ।
 ਡਿਠੇ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਿ ਸਭਿ ਪੀਰ ਪੈਕੰਬਡਿ ਕਉਮਿ ਕਤੇਲੇ।
 ਅੰਧੀ ਅੰਧੇ ਖੁਰੇ ਠੇਲੇ॥

ਜਤੀ=ਜਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਇੰਦਰੈ ਜਿੱਤ। ਸਤੀ=ਸਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਵਾਦੀ। ਗਣ=ਜੈਵਕਾਂ ਦਾ ਦਲ (ਸਮੂਹ)

ਜਤੀ, ਸਤੀ, ਚਿੰਰਜੀਵੀ, ਸਾਧਨਾ ਕਰਨਹਾਰੇ, ਸਿੱਧ (ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ) ਨਾਥ (ਕਨ ਪਾਟੇ ਜੋਗੀ) ਗੁਰੂ ਤੇ ਚੇਲੇ। ਦੇਵੀ, ਦੇਵਤੇ, ਰਿਖੀਸੁਰ, ਖੇਤਰ ਪਾਲ (ਨਾਮਾ, ਭੈਰਵ ਆਦਿ) ਬਾਹਲੇ (ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੂਜਯ ਜਾਣ ਕੇ) ਕੱਠੇ ਕਰ (ਰੱਖੇ ਹਨ) ਗਣ (ਨੰਦੀ ਗਣ, ਆਦਿ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਗਣ) ਗੰਧਰਬ, ਅਪਸਰਾ (ਪਰੀਆਂ, ਕਿੰਨਰ, ਯੱਖ ਬਾਹਲੇ ਚਲਿੰਤ੍ਰ ਦੇ ਖੇਲਣ ਹਾਰੇ) (ਭਾਵ ਜਾਦੂਗਰ ਆਦਿ)। ਰਾਖਸ਼, ਦਾਨਵ (ਦਨੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ) ਦੈਂਤ (ਦਿਤੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ) ਲੱਖਾਂ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ ਇਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਵਾਲੇ ਹਨ ਯਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਉ ਰੱਖ-ਰੱਖ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹਨ) ਸਾਰੇ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਬਹੁਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਸਣੇ (ਆਪ ਵੀ) ਡੁੱਬ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖ ਕੋਈ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ, (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਪਰ ਜਾੜੀ ਖੋਜ ਦੇਖੇ। ਹਿੰਦੂ ਢੂੰਡੇ, ਤੁਰਕ (ਦੇਖੇ), ਸਾਰੇ ਪੀਰ ਪੈਕੰਬਰ (ਆਦਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ) ਕੌਮ ਕਤੇਲ (ਕਈ ਕੌਮਾਂ ਡਿੱਠੀਆਂ) (ਪਰ ਕੀ ਡਿੱਠਾ? ਕਿ) ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੇ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਹ ਵਿਚ ਠੇਲ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-54)

ਚਲੋ ਅਸੀਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦਾ ਰੂਪ ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੱਚ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਕਿ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਵਲ ਸੱਚ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ, ਅਨੰਦ ਹੀ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਮਾਰਗਾਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ, ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੁਆਰਥਹੀਣ ਖੁਸ਼ੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਖੁਸ਼ੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕੁਝ ਇਕ ਗੱਲਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਤਿਆਗੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤਿਆਗੀ ਨੇ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੇ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਿਆਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਇਕ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਪਛਾਣ ਹੈ। ਮੈਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝਦੇ ਜਾਓਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝ ਆਉਣ ਲਗ ਪੈਣਗੇ। ਇਕ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਇਕ ਕਿਲੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਕਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਬਾਹਰ ਹਨ ਉਹ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਇਕ ਬਾਗ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਕ ਫੁਲਵਾੜੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕੀਏ, ਖੁਸ਼ ਰਹੀਏ।

ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਿਗਾਸਣਾ

ਜੀਵਨ ਦਾ ਇਕ ਮਾਤਰ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਦੋ ਲੋਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਲਈ ਮੋਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਲੁਭਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੋਚਦੇ

ਹਨ ਕਿ ਵਿਆਹ ਕੋਈ ਠੀਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ, ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਸਮੱਸਿਆ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਬੰਦਾ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਦਵੰਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਟਕਰਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਦਵੰਦ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਇਕ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਸੰਤਾਪ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਨਿਜੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਦੀ ਵੀ ਦਵੰਦ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਓ। ਆਓ ਦੇਖੀਏ, ਚੰਗੀ ਠੀਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਸੋਹਣਾ ਜੀਵਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਿਆ ਜਾਏ, ਖੁਸ਼ੀ ਭਰਿਆ ਜੀਵਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈਏ। ਜੇਕਰ ਦੋ ਬੰਦੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਇਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਲੈਣ, ਜਾਣ ਲੈਣ, ਦੋਨੋਂ ਕੇਵਲ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਸਗੋਂ ਦੋਨੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਨੂੰ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਣ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਪਿਆਰ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ, ਸਰਬਗਿਆਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਸਤਿ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਸਾਰਿਆ। ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਿਸਤਾਰ, ਫੇਰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ ਨਫਰਤ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਆਸ ਤੋਂ, ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਸੰਕੋਚ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਸੋ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦੋ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ, ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ, ਪਸਾਰਣ ਦਾ, ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣ ਦਾ, ਸੰਕੋਚਣ ਦਾ, ਸੁੰਗੜਨ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਕੋਚ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਨਚੋੜ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਹੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਸਾਡਾ ਆਚਰਣ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ, ਨਫਰਤ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੰਸਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕਦੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਅਸੀਂ ਦੋਨੋਂ ਸੰਸਾਰ ਸਮਝ ਨਾ ਲਈਏ। ਇਹ ਜਾਣ ਨਾ ਲਈਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇ ਸੰਸਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹਾਂ ਇਕ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਬਾਹਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ। ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਉਹ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੇਤੂ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਦੋਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੁੰਗੜਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਸੰਕੋਚਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਹਉਮੈ ਭਾਵ ਵਿਚ ਰਹਾਂਗੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਜੋ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਦਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਬਚਪਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਮਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਹੜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਾਂ ਬਣਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਾਜ ਆਦਮੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਜ਼ਾਲਮ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਹੀ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੀ ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕੰਮ, ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸੋਚ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬੱਚੇ ਆਇਆ ਕੋਲ, ਖਿਡਾਵੀਆਂ ਕੋਲ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਮੁੱਢ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦਿਓਗੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖੋਗੇ, ਉਨਾਂ ਹੀ ਵਧ ਬੱਚਾ ਵਧੇਗਾ। ਧਿਆਨ ਅਤਿ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੀਜ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਮਾਂ ਪੈਣ ਤੇ ਹੀ ਪੁੰਗਰਦੇ ਹਨ, ਸਤਿ ਆਦਿ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਕ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੋ, ਨਰਮ ਰਹੋ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ, ਨਰਮਾਈ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੇਖੋ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਪਾਣਾ, ਪਿਆਰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ-

ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭ ਪਾਇਓ।

ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੋਣਾ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ, ਪਰਿਵਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਭਵ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਤੁਹਾਡਾ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ, ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਸਲਾਹ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਜੰਮਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੁੱਧ ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਪੀਣਾ ਹੈ, ਮਾਂ ਦੇ ਚੁਕਦਿਆਂ ਹੀ ਬੱਚਾ ਛਾਤੀ ਵਲ ਮੂੰਹ ਮਾਰਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ? ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ? ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁੱਧ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਹੀ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਚੇਤਨ ਮਨ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਗਿਆਨ, ਅੰਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹਾਂ, ਵੱਖਰੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀਏ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੋਲੀਏ, ਦਸੀਏ, ਜੀਵਨ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਫਰ

ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਹ ਸੋਚ ਕਿ ਜੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਕ ਕਲਪਨਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਸੇ ਕਲਪਨਾ ਵਿਚ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਚੰਗੀ ਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਚੰਗਾ ਘਰ ਨਹੀਂ, ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਜੀਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜੋ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਇਹ ਸਭ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ, ਮੰਤਵ ਨਹੀਂ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ ਖੁਸ਼ੀ। ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਾਧਨ ਜੁਟਾਏ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

'ਚਲਦਾ....!'

(ਪੰਨਾ 48 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮਾਰਵਾੜੀ, ਬਾਂਗਰੂ, ਦੱਖਣੀ, ਜਾਂਗਲੀ ਅਤੇ ਅਵਧੀ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਯ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਕ ਅਤੇ ਅਨਾਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਉਸ ਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹਨ। ਉਹ ਜੀਵ-ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਭਿੰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਸਤਿ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ, ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ। ਉਹ ਨਿਰਗੁਣ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਸਰਗੁਣ ਵੀ। ਸੰਸਾਰ-ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਉਹ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਸੀ। ਉਹ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੀ ਈਸ਼ਵਰ। ਉਪਜਾਉਣਾ, ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਸੰਘਾਰਨਾ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੀ ਤਿੰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਅਤੇ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ। ਹਰ ਰੰਗ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੮੪੬

(ਪੰਨਾ 50 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸਮਾਲਿ=ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸੇ ਨਿਰਮਲੇ ਗੁਰ ਕੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਹੜੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਚ ਰਤੇ=ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੇ=ਉਹ ਨਿਰਮਲੇ=ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ। ਜੇ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ=ਸੁਤੇ-ਸਿੱਧ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ 'ਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਵਾ: ਉਹ ਨਿਰਮਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ=ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਾਤਾ ਰੰਗ ਸਿਉ ਰਸਨਾ ਰਸਨ ਰਸਾਇ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਤਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ 'ਚ ਰਾਤਾ= ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸਨਾ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਰਸੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਰੰਗੁ ਨ ਉਤਰੈ

ਜੇ ਹਰਿ ਧੁਰਿ ਛੋਡਿਆ ਲਾਇ॥੪॥੧੪॥੪੭॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੇ ਉਤਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਨਾਮ ਰੰਗ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਧੁਰੇਂ ਹੀ ਲਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ-12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - (15 ਅਗਸਤ ਦਿਨ, ਵੀਰਵਾਰ)

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮੀ 7.00 ਤੋਂ 10.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਭਾਦੁਇ - ਸੰਗਰਾਂਦ-17 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ 8 ਅਗਸਤ ਸਮਾਂ 10 ਤੋਂ 3.30 ਵਜੇ ਤੱਕ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦੀ ਬਜਾਇ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ 11 ਵਜੇ ਹੋਵੇਗਾ।

INTERNET MEDIA AND LIVE TELECAST

Website :- www.ratwarasahib.in

Website :- www.ratwarasahib.org

Instagram : - RATWARA SAHIB (<https://instagram.com/ratwara.sahib/>)

You Tube :- <https://www.youtube.com/user/babalakhbirsingh>

Facebook:- <https://www.facebook.com/ratwarasahib1>

Twitter:- <https://mobile.twitter.com/ratwarasahib1>

Apps (for both apple & andriod) : Ratwara sahib ji & ratwara sahib TV

E-mail :- sratwarasahib.in@gmail.com Contact - 9569455861, 9417912900, 9814612900

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਵਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 1286100000003

Branch Code - C1286

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861100000005

Branch Code - C1286

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

ਵਿਦੇਸ਼ (Abroad)

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Punjab National Bank

SB A/C No. 0779000100179603

RTGS/IFSC Code - PUNB0077900, SWIFT CODE - PUNBINBBMOH

Branch Code - 077900

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 14090 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।
ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	Annual	Life	
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Canada	80 Can \$	800 Can \$
Life	Rs 3000/3020		Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.00 ਤੱਕ (ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ)

ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ 12.00 ਤੱਕ

ਫੋਨ ਨੰ: 98786-95178, 92176-93845,

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਗੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਗਾਇਨੀ)	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕੰਗ	ਐਮ.ਡੀ (ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ)	ਸੋਮਵਾਰ
4. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰ	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
6. ਸ੍ਰੀ ਮਾਈਕਲ ਜੀ	ਐਕਸਰੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ ਅਤੇ ਵੀਰਵਾਰ
7. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	"
8. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
10. ਡਾ. ਐਸ.ਕੇ ਬਾਂਸਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
11. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ, ਏਅਰੋ ਸਪੇਸ ਮੈਡੀਸਨ	"
12. ਡਾ. ਜਿੰਦਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	"
13. ਡਾ. ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ	ਹੋਮਿਊਪੈਥਿਕ	ਬੁੱਧਵਾਰ
14. ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਮੰਗਲਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਸਾਰੇ ਬਲੱਡ ਸੈੱਲ ਕਾਊਂਟ ਟੈਸਟ 3. ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ 4. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ 5. ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ 6. ਲਿਪਿਡ ਪਰੋਫਾਈਲ ਟੈਸਟ 7. ਥਾਇਰਾਇਡ ਟੈਸਟ, 8. ਹਿਮਿਓਗਲੋਬਿਨ ਟੈਸਟ 9. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ (ਰੂਟੀਨ ਅਤੇ ਕਲਚਰ) 10. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 11. ਈ.ਸੀ.ਜੀ, 12. ਐਕਸਰੇ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ 11.00 ਤੋਂ 1.00 ਤੱਕ।
ਹਰ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-	43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-	44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-	45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-		46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-	47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-	49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	100/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	English Version Price	
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	5/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-		2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	70/-
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-	3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੧)	50/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੨)	50/-
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-	5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੩)	50/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੪)	60/-
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ ੫)	60/-
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-	10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ)	70/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-		12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/-		13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
(ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)			14. The Dawn of Khalsa Ideals	10/-
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	5/-
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-		16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਰ	50/-		17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ	60/-		18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ?)	200/-
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-			
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-			
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-			
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-			
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-			
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-			
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-			
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-			
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-			
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-			
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-			
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-			
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-			
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-			
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-			

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861000000003
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286\, Branch Code - C1286

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Pb. India

Discourses on the Beyond - Part 6

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 69, issue July, 2019)

6. 'Daasa Bhaav' (Feeling of humility or servility): It means serving like a faithful servant by effacing oneself, and ever obeying the master ready to sacrifice oneself for him. There is an illustrative story which will make it abundantly clear.

The story relates to the times when men and women were captured and sold like slaves. It was a very bad practice but it was prevalent all over the world. India was often attacked by foreign invaders. They carried away with them large numbers of men and women as prisoners who were sold as slaves in markets. They were called 'boughten slaves'. Once, to King Ibrahim of Afghanistan came a boughten slave. The king was impressed by his bearing and handsomeness and wondered how he had become a slave. He thought that he should not be treated like a slave, and should rather be given some concessions in terms of food, dress and rest. With this objective in mind, he summoned him into his presence and asked, "O slave! what is your name? What kind of clothes will you like to wear? What are your eating and drinking habits? When do you wish to wake up and when to go to sleep?" Hearing this, he bowed his head and with folded hands submitted, "My master! I am your slave. A slave has no right over his body. Everything depends on the master's

mood, will and command. Of what importance is my name? When I was free, extra words were used before my name out of respect. I was accorded respect and honour according to my status or position. Now I have been left with no name. By whatever name you call me, I shall respond. As regards dress, when I was free, I used to wear the clothes I liked. I wore silken garments and tied a beautiful turban on my head. Now, I have no rights left with me. I will wear the clothes you give to me and which appear pleasing to you. I will wear even used and worn out clothes willingly. Thirdly, as regards my eating and drinking habits, when I was free, I ate the food I liked. But now, I will eat whatever food you dole out to me, even if it is stale, impure and unsavoury. I have no other option than to eat whatever is given to me. So, it will be foolish on my part to have an independent opinion on this score.

Holy Discourse - 2

It was 16th May, 1962. The devotees discussed among themselves the holy discourses delivered on the previous day. Today the devotees had come in large numbers. Greeting one another, they sat in the park quietly. It was time for Sant Maharaj Ji to take his chair, so that the devotees could see him. At that very moment,

Sant Maharaj Ji (Sri 108 Sant Ishar Singh Ji Maharaj) stepped out of his room and walking through the verandah came out. Out of respect, all the devotees stood up and greeted him. Thereafter, they sat in their respective places. Sant Maharaj Ji too took the chair. He looked at them and said, "What question have you brought for today?" Then, this slave (I) submitted: "Reverend sir! the question will continue to be the same - how to swim across the terrible world ocean? Yesterday, you had thrown extensive light on the 'Bhagati Marg' (the Path of God's devotional worship). But the real question still remains to be answered. Kindly tell us some easy method to cross the world ocean." At that moment, Sant Maharaj Ji cast a full glance on all the devotees. It seemed to us that assessing the level of the devotees' intelligence, Sant Maharaj Ji will discourse accordingly, so that they might comprehend it with their meager understanding and intelligence.

This is what he said from his sacred mouth: "In Sri Guru Granth Sahib, Sovereign Fifth Guru Sahib has explained this subject in detail:

'O Saints! thus is crossed the world-ocean. He who lives according to the teachings of the holy, he is ferried across by the Guru's (Holy Preceptor's) grace.' P. 747

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥
ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ
ਸੋ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥

In this hymn, considering the age of Kalyuga (Dark Age) and giving no importance to ritual deeds and their fruit, Guru Sahib has commanded that when the doers of these ritual deeds pass away, they have to deal with the yamas (messengers of Death). That world of the hereafter has its

own rules and laws. Sages tell us that the journey to the abode of Death or the next world is very hazardous; at places, there is pitch darkness, and somewhere the mortal's soul has to tread on burning hot land; at places, he has to suffer extreme thirst, and somewhere, he has to pass through vegetation having razor-sharp leaves. Somewhere, he has to cross the bridge over the fire of hell, and somewhere the mortal's soul has to contend with extreme thirst and hunger. That is, on this path of death, there are extremely perilous vales. While crossing them, the soul weeps and wails.

'In this alien wilderness is great tumult and shrieking along the path.' P. 520

ਬਾਰਿ ਵਿਭਾਨੜੈ ਹੁੰਮਸ ਹੁੰਮਸ ਕੁਕਾ ਪਈਆ ਰਾਹੀ ॥

At that moment. When the mortal's soul makes desperate entreaties and implorations, his deeds done in the world of death are assessed and weighed. His suffering on the hazardous path leading to the next world is relieved on the worth of his deeds. When the fruit of his virtuous and charitable deeds is ended, he has to offer more from his store of virtuous and noble deeds. In this way, all his virtuous deeds are exhausted in paying toll tax at the various stages of his journey to the next world. Long and immeasurable is this journey:

'On this path, the miles cannot be counted.' P. 264

ਜਿਹ ਮਾਰਗ ਕੇ ਗਨੇ ਜਾਹਿ ਨ ਕੋਸਾ ॥

Guru Sahib further says:

'Ritual actions and poses of piety that you behold, Are all by yama (God of Death), the tax-gatherer plundered. Sing the Creator's holy or immaculate laudation, whose practice even for an instant even liberation shall bring.'

*O saints! thus is crossed the world-ocean.
He who lives according to the teachings of
the holy,
He is ferried across by the Guru's (Holy
Preceptor's) grace.'* P. 747

ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ
ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟੈ ॥
ਨਿਰਬਾਣ ਕੀਰਤਨੁ ਗਾਵਹੁ ਕਰਤੇ ਕਾ
ਨਿਮਖ ਸਿਮਰਤ ਜਿਤੁ ਛੁਟੈ ॥
ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥
ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ
ਸੋ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥

In this way, all the pilgrim centres of the age of *Kalyuga* (Dark Age) have been totally polluted with the filth of the bad deeds of sinful and evil persons. In earlier times, the purity and sanctity of pilgrim centres continued to be preserved because holy men used to go there to bathe in response to the pleas of their vain gods. With their touch, the subtle filth or impurity of the pilgrim centres was removed, as is revealed from the Guru's spiritual edict:

'Ganga, Yamuna, Godavari and Saraswati seek dust of the feet of the man of God. Full of impurity of sins are we; our impurity by dust of feet of the holy is shed.' P. 1263

ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ
ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ ॥
ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ
ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ ॥

Now, in the age of '*Kalyuga*' (Dark Age), the state of human beings is very low. Bathing at pilgrim centres no longer removes the filth of the devotees; so much so, even the filth of the body is not removed by bathing at pilgrim centres. This is because sewerage and pollutants from the cities situated on their banks have contaminated their holy water. Guru Sahib says that not to speak of sixty eight pilgrim centres, even millions of them stand polluted today, and are filled with filth -

*'In this Kaliyuga (Dark Age), millions of
bathing rituals at sacred spots
Only bring on more impurity.
Whoever in holy company Divine laudation
sings, gets purified.'* P. 747

ਕੋਟਿ ਤੀਰਥ ਮਜਨ ਇਸਨਾਨਾ
ਇਸੁ ਕਲਿ ਮਹਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਜੋ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਸੋ ਨਿਰਮਲੁ ਕਰਿ ਲੀਜੈ ॥

Therefore, influence by men's sinful deeds, ever method has become incapable of affording the desire fruit.

In earlier times, by reading scriptures like the Vedas and Shastras, man was inspired from within, and by keeping the company of Divine Word recitation, he used to follow his path resolutely. But with the passage of time, evil-thinking denizens of the *Kaliyuga* (Dark Age) have made them complex and complicated by mixing their own thought and understanding in them. As a result, now man cannot decide what deeds he should do and what he shouldn't. Guru Sahib enunciated this entire message or teaching for the entire mankind, and hinting towards the Name Divine said that a Divine Name practitioner, keeping the company of an exalted holy man (who has realized the Ultimate Spiritual Reality), slowly and steadily endeavours to advance towards his goal. Therefore, for man, the easiest and simplest method of swimming across the world-ocean is as given below:

*'O saints! thus is crossed the world-ocean.
He who lives according to the teachings of
the holy, he is ferried across by the Guru's
(Holy Preceptor's) grace.'* P. 747

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥
ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨ ਕਾ
ਸੋ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥

This world-ocean is surely not

unswimmable, though it is very hazardous all right. The world is compared with an ocean full of huge waves; very big waves rise in the sea. It is full of countless big crocodiles, sharks, whales etc. In it abide octopuses also. It is in the ocean that whirlpools get created. Caught in them, even big ships are sunk. Dangerous snakes also live in it. It is in view of these conditions that it has been called unswimmable. No man can cross this deep and fathomless ocean by swimming. A very good ship is needed to cross it. Besides, a very competent and accomplished crew is needed. They should be perfect navigators who can understand the vagaries of weather fully. They should be capable of steering the ship clear of terrible whirlpools and ferrying the passengers safe and sound to their destinations. Just as an ocean can be crossed with the help of a ship and a crew, similarly, the world-ocean can be crossed with the help of the Divine Name ship and spiritual guides.

The 'Bani' (utterances) of *Sri Guru Granth* shows us the path, but this weak mortal is incapable of treading on it. Company of exalted holy men, who have realized the Ultimate Reality and the chosen God-directed who have found acceptance and approval at the Divine Portal, is very much needed. Holy Company is that where only the greatness of the Divine Name is extolled and sung:

*'What qualities has holy company?
Such it is wherein the Sole Name of the
Lord is expounded.
By the Sole Name Divine is known the
ordinance, of which the preceptor, realization
has granted.'* P. 72
ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

**ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ
ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਝਾਇ ਜੀਉ ॥**

But this is not obtained by Supreme good fortune. Various kinds of counter-arrangements, distrusts and blind faiths are born in man's mind. Such an evil-thinking person cannot obtain the company of an exalted holy man who has attained the Ultimate Spiritual Reality because such are the Guru's edicts:

*'As shoots of deeds of previous births burst forth,
Appeared a person yearning after God,
thirsting for joy in Him.'* P. 204

**ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥**

Or

*'Without good fortune is not found holy company:
Away from holy company does impurity
accumulate.'* P. 95

**ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥**

Therefore, it is essential to keep the company of the holy, then while attending the holy congregation to listen to the holy discourses with perfect faith and devotion, then imbibing them with unflinching faith, and then to endeavour to practise and follow each utterance with full determination.

So, the world is an ocean. Its water is made up of joys and sorrows. Two feelings continue rising in him like waves all the time. One is 'hope', the other is 'desire'. The two are very closely related. 'Hope' for wealth is very powerful; it is called 'desire' also. Bound by the 'desire' to acquire wealth, man wanders at home and abroad, and does not hesitate from resorting to right and wrong, sinful and virtuous, deceitful,

fraudulent, treacherous and various other means and practices. He fears neither laws, nor people's watchful eyes. He is all the time yearning for acquiring more and more wealth. This is a very powerful wave of desire which continues rising in man's heart all the time. It does not let him engage in Divine Name meditation and God's devotional worship. It does not permit him to concentrate his mind, and so long as the mind does not achieve concentration, it cannot understand the teachings and principles of Gurbani. Similarly, desire for having a son is also very powerful for which he visits graves and sites of cremation. He wishes to have a son even by sacrificing another's child. So, as long as man harbours such desires, he cannot achieve concentration of mind.

The third desire is for gaining public approval for one's deeds. While doing every deed, man first thinks that people should praise it saying that none can be more charitable than he and that he is more benevolent than even the fabled Hatim Tai, that he spends huge sums of money by taking loans and to repay them sells properties and practises deceptions. But till today, there has been none in the world who has received universal praise. On the other hand, there are many slanderers also whose utterances cause mental pain and suffering. Such a man's mind can never be at peace. He cannot be content and satisfied even for a moment.

There is an illustrative story in this context. After defeating and killing the Lankan king Ravana, Sri Ram Chander Ji brought Sita Ji from the former's garden with great respect and honour. He knew that she

was supremely pure and chaste, that she was perfectly true and faithful to him, that she was without a blemish and no thought or desire had ever entered her mind which could violate her purity. Still, when Hanuman searching for Sita reached Ravan's garden and after presenting Ram Chander Ji's ring to her returned with her news, he (Ram Chander Ji) asked him:

"O Hanuman! tell me - have you brought any news of Sita?"

"I have, O Lord! she is living in Ravana's garden, pure and unblemished."

"Is she alive?"

"O Lord! what kind of living!"

"Why did she not die of the pangs of separation from me?"

"Her life abides in thy lotus feet. That is why when Yamas (Death's messengers) come they do not find the life breath in her."

So, inspite of having such perfect love, to remove people's doubts, Sri Ram Chander Ji subjected Sita Ji to the ordeal of fire in accordance with the prevailing practice, when she returned after spending a month in Ravan's garden. Sita Ji stood the test admirably. She passed through the fire as if it were without heat. Even fire accepted defeat before her purity and chastity and gave up its tendency to burn things and persons. When Ram Chander Ji returned to Ayodhya, its people also developed a great doubt about Sita Ji's purity and chastity. They did not ask for subjecting her to any test; they wanted that she should be renounced completely. Being a champion and protector of tradition, King Ram Chander Ji

renounced Sita Ji and left her in the 'ashram' (refuge shelter) of sage Valmiki in *Madar Desh* (Punjab). The public was satisfied with the action. But after sometime, Ram Chander Ji alongwith Laxman reached a place where a farmer was ploughing. They were surprised at his attire. That farmer drew water out of the well and served it to Sri Ram Chander Ji and Laxman. He asked the farmer, "Look! it is summer, why are you wearing a wire helmet, a wire jacket and long boots upto your knees? Similarly, you have covered your oxen's legs also with thick leather and protected their body with a wire covering. Why? He said, "Respected guests! this region is infested with a poisonous scorpion. We have taken these remedial measures to escape its sting. Secondly, in this region, there is a bird with a very sharp beak. Whomsoever it attacks, it gouges out his flesh. It is to guard against its attacks that we have put on wire garments." At this, Sri Ram Chander Ji said to him calmly, "O farmer! India is a very big country. It has fertile lands. Rains fall periodically. People reap rich crops. Whatever they sow yields ten-times fruit. There are countless places, where there is no fear of wild animals like tiger, leopard, elephant etc. where elephants do not destroy people's crops. People live there in joy and peace. Cows yield so much milk that it won't be an exaggeration to say that rivers of milk flow there. So, we advise you to give up this hazardous place and choose a safe and convenient place. We shall help you as well as your kith and kin."

On hearing this, the farmer became a little angry and said, "O guests! what a wrong advice you are giving to me! Don't

you know that no intelligent person ever renounces his motherland or his wife? Both these deeds are highly blameworthy. On what considerations did Ram Chander Ji abandon a supremely virtuous wife like Sita and left her helpless in the jungle? We felt very bad about it." The two brothers started looking at each other on hearing the farmer's comment. After walking a little distance, they said, "No one can please the world. It levels accusations against even great saints and sages and considers its opinion superior."

Sant Maharaj Ji said, "Look! dear devotees! Guru Nanak Sahib too was called an aberrant, an evil spirit, a goblin etc. Nobody has been able to please the world. It is double-faced. For the world, spending money for winning public praise is useless. But the desire for public praise is also very deep and powerful. It goes deep into one's memory. It is to attain high positions in the world hereafter that man performs ritual actions, and remains content with their fruit.

Once in the august presence of Sri Ram Chander Ji, Sage Vashisht was delivering a spiritual discourse. All the audience were listening to the discourse attentively. Although hundreds were present, yet even their breathing was not audible. Suddenly, Ram Chander Ji burst into laughter with a clap of his hands. His strange laughter disturbed the peace of the occasion. Everybody was filled with the curiosity of knowing the cause of his laughter. Sage Vashisht requested him to enlighten the audience on this point. Sri Ram Chander Ji said, "I laughed on observing this ant." Removing the veil of Maya, he said, "Look! two legs of this ant are broken. It climbs the

wall and falls, but due to the memory of former pleasures enjoyed by him, he wishes to go through millions of existences quickly so as to obtain human incarnation and then by performing a hundred *yagyas* strictly according to rules without any hindrance, he wants to enter heaven and attain the position of God Indra. My dear audience! prior to the present incarnation, he has attained to God Indra's throne fourteen times. This fool does not realize: "He falls again and again, goes through the cycle of 84 lakh existences, yet he has not been able to attain to any permanent abode". He does not know that by realizing and recognizing the self, he can gain the Supreme state in heaven -

'The self and the Supreme self then become one:

Within is the self's duality effaced.' P. 661

ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ ॥

ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰਿ ਮਰੈ ॥

If this fool knew the greatness and glory of God's Name, he would not have entertained such evil thoughts. Therefore, I have laughed at his poor intelligence."

So, in this way, the mortal, being bound by desire for public praise, ignorant of the glory of the Name Divine and longing for an abode in heaven continues wandering in the cycle of birth and death. Such is the Guru Sahib's edict:

'Chastity and alms that one gives allege to the Righteous Judge.' P. 1414

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ ॥

Similarly, there is desire for performing religious rituals and ceremonies. It is a very perilous desire. It has a fatal impact on holy men. Its practitioners through '*tantrik*' (of magic formulas) knowledge acquire various kinds of black powers like ghosts, demons, goblins, prets etc. They use them on the

people, making some ill, obstructing the business or material progress of others, and among the family of some create dissensions. They hunger for their own praise and supremacy. Caught in this desire, they finally fall into hell.

Similarly, there is a desire for acquiring scriptural knowledge. Some persons continue reading day and night, lodge thoughts and utterances of others in their memory and by doling out acquired knowledge to audiences, hope for gaining their praise and adulation. But that reading is fruitful by which we engage in searching and exploring our own inner self and gaining self-realization, otherwise, it is the reading of the blind by which we can neither control the five thieves and evils (pride, wrath, lust, avarice and attachment) nor acquire supreme peace. Guru Sahib calls such a scholar a fool:

'The scholar who harbours greed, avarice and pride, is said to be a fool.' P. 140

ਪੜਿਆ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥

Guru Sahib says that reading and acquiring merits are world's natural tasks. By reading mechanically without gaining awareness and acquiring big scholastic degrees, man tries to achieve honour and recognition in the world, but he does not stand the test on the touchstone of truth. Such is the Guru's edict:

'Reading and studying are worldly pursuits, if there are avarice and sin within.

All studying under egoism get only exhausted -

In duality into ignominy fallen.

He alone is learned and a scholar endowed with insight,

Who the Master's (Guru's) Word contemplates.

Such a one searching within, finds the essence and the door of liberation attains.'

ਪੜਣਾ ਗੁੜਣਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਾਰ ਹੈ
 ਅੰਦਰਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਕਾਰੁ ॥
 ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸਭਿ ਪੜਿ ਥਕੇ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਖੁਆਰੁ ॥
 ਸੋ ਪੜਿਆ ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਬੀਨਾ
 ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ ॥
 ਅੰਦਰੁ ਖੋਜੈ ਤਤੁ ਲਹੈ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥

If by reading and studying, neither is inner delusion annulled, nor is removed deceit, then, of little use is such reading which Guru Sahib does not approve of at all. Just as a rare snake with a ruby in its head eats insects in the light of the ruby, similarly, a learned man practises deceit for his sustenance -

*'Brahmins and silent sages to exhaustion have studied texts,
 And wearers of garbs of various orders over different regions wander.
 With duality within, the Name they never attain,
 And into deep suffering fall.
 Thoughtless, blind, caught in three qualities, they practise piety, dealers Maya-bound.
 With deception in their mind, to fill their bellies these stupid ones recite texts.
 Those serving the Master with ego cast out, attain joy.
 Saith Nanak: Only the study and contemplation of the Name is fruitful -
 This a rare one realizes.'* P. 1246

ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਮੁਨੀ ਥਕੇ
 ਦੇਸੰਤਰ ਭਵਿ ਥਕੇ ਭੇਖਧਾਰੀ ॥
 ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਨਾਉ ਕਦੇ ਨ ਪਾਇਨਿ
 ਦੁਖੁ ਲਾਗਾ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ॥
 ਮੂਰਖ ਅੰਧੇ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਸੇਵਹਿ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬਿਉਹਾਰੀ ॥
 ਅੰਦਰਿ ਕਪਟੁ ਉਦਰੁ ਭਰਣ ਕੈ ਤਾਈ
 ਪਾਠ ਪੜਹਿ ਗਾਵਾਰੀ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਸੋ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ਜਿਨ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਮਾਰੀ ॥
 ਨਾਨਕ ਪੜਣਾ ਗੁਨਣਾ ਇਕੁ ਨਾਉ ਹੈ ਬੁਝੈ ਕੋ ਬੀਚਾਰੀ ॥

So, in this way, study and scholarship can get for you public praise all right, but it is incapable of giving you knowledge and understanding of the path of

spirituality. Ability to tread on the path of spirituality is gained only when man comes into the company of a holyman who has realized the Ultimate Spiritual Reality and becoming absorbed in God's devotional worship imbibes the holy man's teachings in his life and acts according to them.

Similarly, there are many other desires also which continue to envelop man's mind. People fulfill their desire for eating tasty and non-vegetarian dishes by using spices in them.

There is the story of a king which is off repeated. He was very fond of eating non-vegetarian food. He got many birds and animals killed daily and ate their tongues by getting them cooked, he had so much craze for them that he vomited them out by taking some medications, and then started eating them again. In this way, many persons develop a great desire for eating different kinds of tasty dishes. They do not realize that God has made countless simple and virtuous foods which are nourishing and are full of vitamins, and which do no harm to the body. One who eats such food enjoys perfect peace of mind. He does not suffer from blood pressure. About food, the Guru's edict is:

'Eat sparingly and sleep sparingly and have forgiveness, compassion and love within thee.' Shabad Hazare, Tenth Guru

ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿਦ੍ਰਾ
 ਦਇਆ ਖਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤ ॥

On the other hand is the following edict:

*'Filling thy belly like a beast, involved in sleep,
 The human incarnation thou hast forfeited.'*

P. 1105

ਪੇਟੁ ਭਰਿਓ ਪਸੁਆ ਜਿਉ ਸੋਇਓ
ਮਨੁਖੁ ਜਨਮੁ ਹੈ ਹਾਰਿਓ ॥

And about eating extremely savoury dishes, the Guru's edicts are:

'Man forgetful of the Lord, in delights has involved himself.

Thereby is the body with maladies infected.'
P. 1256

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗੁ ॥
ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗੁ ॥

*'Much pleasure excessive maladies brings;
Without the Guru's (Master's) guidance
comes not enlightenment and peace.'*

P. 1255

ਅਧਿਕ ਸੁਆਦ ਰੋਗ ਅਧਿਕਾਈ
ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਸਗੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥

*'From excess of pleasures come suffering
From indulgence in pleasure arise maladies
that in the end bring ruin.'*

P. 1034

ਬਹੁ ਸਾਦਹੁ ਦੁਖੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ॥
ਭੋਗਹੁ ਰੋਗੁ ਸ ਅੰਤਿ ਵਿਗੋਵੈ ॥

By partaking of impure food, the mind is filled with impurity and filth:

'From feelings of Duality comes impurity of mind:

The cooking-spot and the site of such, all are impure.

One consuming the food of impurity (got through impure means) only multiplies filth

*-
The egoist through his impurity gets immense suffering.'*
P. 121

ਮਨੁ ਮੇਲਾ ਹੈ ਦੁਜੈ ਭਾਇ ॥
ਮੇਲਾ ਚਉਕਾ ਮੇਲੈ ਥਾਇ ॥
ਮੇਲਾ ਖਾਇ ਫਿਰਿ ਮੇਲੁ ਵਧਾਏ
ਮਨਮੁਖ ਮੇਲੁ ਦੁਖੁ ਪਾਵਣਿਆ ॥

Expressing his views on food, Guru Sahib says in the 'Siddha Gosht' -

*'Saith Nanak: By reducing sleep and partaking of spare sustenance
Is realized the Divine Essence.'*
P. 939

ਖੰਡਿਤ ਨਿਦ੍ਰਾ ਅਲਪ ਅਹਾਰੰ ਨਾਨਕ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੋ ॥

In this context, there is an edict in 'Asa

Di Var' also -

*'Worldly ties have they snapped;
Little of the world's substance (food and drink) have they consumed.'*
P. 467

ਓਨੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋੜੇ ਬੰਧਨਾ ਅੰਨੁ ਪਾਣੀ ਥੋੜਾ ਖਾਇਆ ॥

After his first 'Udaasi' (long travel), at the invitation of Rai Bular Ji, Guru Nanak Sahib went to take food. Rai Bular named various dishes and asked Guru Sahib what he would like to eat. Guru Sahib said, "Food and drink naturally affect man's mind. Tamoguni (undesirable, evil) foods increase darkness of the mind, and love is not born within. Rajoguni (rousing passion) food increases mind's restlessness and pertness and does not let it concentrate on God's worship and meditation. Satoguni (plain and virtuous) food taken in proper quantities helps man to tread on the path of spirituality. Thoughts and ideas don't arise in the mind. Stomach does not have to make much effort to digest simple and virtuous food. In earlier times, people enjoyed very good health. Their bodies were strong and healthy. They could travel a hundred miles in a single day. Even extremely arduous work did not tire them. As per the customs and traditions of the time, intelligent holy men had laid down a proper code for eating and drinking. A brahmchari (celibate - upto the age of 25 years) was directed 32 morsels of food, a householder, 24 morsels, one living in a forest (third stage of life for a Hindu when he renounces the world and lives a life of austerity) was to eat only 16 morsels of food and a 'Snayasi' (ascetic) was to live on eight morsels of food. In those days, people followed customs and traditions rigorously. But today, there is decline in the

conduct, character and thinking of the people, and as a result, their bodies have become weak and diseased. Guru Sahib makes a sarcastic remark about those who eat, drink and sleep like animals.

'Cursed is the life devoted to gobbling food and adding bulk.

Saith Nanak: Without devotion to the holy Name,

Is man befriending his real foes.' P. 790

**ਫਿਟੁ ਇਵੇਗਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਤੁ ਖਾਇ ਵਧਾਇਆ ਪੇਟੁ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਵਿਣੁ ਸਭੋ ਦੁਸਮਨੁ ਹੇਤੁ ॥**

'By eating in excess man only adds to ordure;

By wearing clothes only wastes his property.

By prating and prattling, he starts strifes.

Know thou O man that, without the Name, everything is but poison.' P. 1331

ਖਾਇਆ ਮੇਲੁ ਵਧਾਇਆ ਪੈਧੈ ਘਰ ਕੀ ਗਾਣਿ ॥

ਬਕਿ ਬਕਿ ਵਾਦੁ ਚਲਾਇਆ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਬਿਖੁ ਜਾਣਿ ॥

So, Rai Ji! the code of eating food is laid down by man's innerself. The food that causes distress or trouble, that does not suit the body and after eating which man becomes alienated from God's Name, and evil thoughts and propensities are born, should not be partaken of-

'Friend! to taste of other viands than these is to ruin bliss -

Such eating as produces torment to the body, And fills with foul thinking the mind.' P. 16

ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥

ਜਿਤੁ ਖਾਏ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰੁ ॥

So, in this manner, many persons ruin their life by indulging in extravagant eating and drinking to gratify their desire for tasty drinks and victuals. They remain oblivious of God. Laziness envelopes them all the time. So, the desire for eating does not let man practise Divine Name meditation. What a condemnable act is eating tongues of birds and animals!

Further, man is overpowered by the

desire for sexual gratification. Unrestrained indulgence in sex pleasures corrupts man's mind and does not let it concentrate on Divine Name contemplation. There are several examples of such sexual degenerates. During Alauddin's time there was a ruler named Ram Mohan who had 12000 queens. Every beautiful woman he saw, he took as his queen. When Alauddin defeated this ruler, he distributed his 12000 beautiful wives among his army generals, officers and officials. Similarly, there was a king named Naraksur, who had his kingdom in the hills. Lord Krishna defeated him and released his many queens, but they all surrendered themselves at the Lord's lotus feet and spent the rest of their life practising Divine Name meditation and worshipping god in *Dwarka*.

Guru Sahib has gone to the extent of saying even this that the adamant stony doors repeatedly mentioned in Gurbani and yoga shastras do not open for them:

'The admantine shutters of the Tenth Gate open not.

Through the Guru's Word alone they get opened.' P. 954

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

They are, in fact, fixed to the Lord's Portal. They are unbreakable about which Guru Sahib has stated in Gurbani in detail-

'Suffering is the door, wrath its door-keeper; Desire and anxiety are the door-panels fixed in it.' P. 877

ਦੁਖੁ ਦਰਵਾਜਾ ਰੋਹੁ ਰਖਵਾਲਾ

ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਦੁਇ ਪਟ ਜੜੇ ॥

Desire and anxiety are the hard doors fixed to the Lord's Portal. About this desire, Guru Sahib says -

'The whole world gripped by desire in the

end dies -

Desire leaves not man ever.

*Saith Nanak: Through devotion to the holy
Eternal are all desires fulfilled.' P. 517*

**ਆਸਾ ਕਰਤਾ ਜਗੁ ਮੁਆ ਆਸਾ ਮਰੈ ਨ ਜਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਆਸਾ ਪੂਰੀਆ ਸਚੇ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥**

The entire world is caught in and enamoured of hope and desire. He cannot get out of its enamouring enchantment until the Perfect holy Preceptor through his grace ferries him across its waves.

'At the beginning of life, at the end, in the middle is desire clinging like a frightful bitch.

By the Guru-given illumination, Divine laudation and devotion to the Lord is snapped Yama's snare.' P. 502

**ਆਦਿ ਅੰਤੇ ਮਧਿ ਆਸਾ ਕੁਕਰੀ ਬਿਕਰਾਲ ॥
ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਕੀਰਤਨ ਗੋਬਿੰਦ ਰਮਣੰ
ਕਾਟੀਐ ਜਮ ਜਾਲ ॥**

In this way, as long as there are desires in man's heart, his transmigration is not annulled. He continues going through the cycle of birth and death. At the end, man is reborn according to the desire he entertains at the time of his departure from the world.

Once, Mahatma Tulsi Das Ji was narrating through singing the story of Sri Ram Chander Ji in a village. When the narration was over, the villagers made a request to him: "Sir! the path towards our seat leading to the neighbouring town has been closed because a horrid ghost has come to abide there. If women pass by that way, he (ghost) tears their clothes. Tulsi Das went to that tree and started singing God's laudations under it. He saw with subtle spiritual vision that this 'pret' (ghost) was of Mahatma Nitinand, who was his contemporary and had great love for him. When Tulsi Das Ji sang some 'slokas'

(couplets), 'ashtpadas' (octets) and 'chaupadas' (a song or hymn of four stanzas) from the 'Ramayana' written by Mahatma Nitinand, he appeared in manifest form. Tulsi Das Ji asked him, "O exalted holy man! how did you come into this state?" He replied, "Tulsi Das Ji, you completed the 'Ramayana'. I was also writing the 'Ramayana'. While engaged in writing, when, in my imagination, I was dressing the dancers in King Dasrath's royal court, then, all of a sudden, I died physically. But bound by that strong desire, I came into 'pret' (ghost) existence. Now, have mercy on me and rid me of the 'pret' (ghost) existence."

There occur many stories in the Guru's, history how Tenth Guru Sahib liberated Duni Chand's father, the Guru (Holy Preceptor) of Banda Bahadur. He also liberated others from the incarnations of bear, crow, vulture and one-eyed partridge. So, as I have stated earlier also, desires are the unfathomable waves of this world-ocean which cannot be crossed without the Guru's (Master's) grace and without the help and guidance of an exalted holy man, who has realized the Ultimate Spiritual Reality. So, the water in this ocean is that of sorrows and sufferings which arise when man becomes oblivious of God -

'By forgetting the Supreme Lord, all the ailments cling to man.' P. 135

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

*'From forgetfulness of Him rises suffering;
Then too arises hunger and the mind in*

(... to be continued)

The Discourse of Sant Ji - Part 3

Sant Waryam Singh Ji

(Continued from P. 77, issue June, 2019)

*There, only the Lord's Name is meditated upon.
Rare are they, who attain to that seat of repose.
The Lord's love is their food and the singing of His praise their support.
They acquire permanent seat in the Infinite mansion.
From there no one falls, wavers or goes anywhere.
By Guru's grace, a few attain this lofty mansion.
They are affected not by doubt, dread, worldly love and secular entanglements.
Through the Lord's grace, they enter into the serene trance.
He, the Lord, is boundless without limit.
Himself He is unmanifest and Himself manifest.
He, who within his mind relishes the God's Name; his wondrous state can be described not, O Nanak.*

ਪੰਚ ਸਬਦ ਤਹ ਪੂਰਨ ਨਾਦ॥
ਅਨਹਦ ਬਾਜੇ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ॥
ਕੇਲ ਕਰਹਿ ਸੰਤ ਹਰਿ ਲੋਗ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਨਿਰਜੋਗ॥
ਸੁਖ ਸਹਜ ਆਨੰਦ ਭਵਨ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਬੈਸਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ
ਤਹ ਰੋਗ ਸੋਗ ਨਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ॥
ਉਹਾ ਸਿਮਰਹਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥
ਬਿਰਲੇ ਪਾਵਹਿ ਓਹੁ ਬਿਸਮਾਮ॥
ਭੋਜਨੁ ਭਾਉ ਕੀਰਤਨ ਆਧਾਰੁ॥
ਨਿਹਚਲ ਆਸਨੁ ਬੇਸੁਮਾਰੁ॥
ਡਿਗਿ ਨ ਡੋਲੈ ਕਤਹੁ ਨ ਧਾਵੈ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੋ ਇਹੁ ਮਹਲੁ ਪਾਵੈ॥
ਭੁਮ ਭੈ ਸੋਹ ਨ ਮਾਇਆ ਜਾਲ॥
ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਰਪਾਲ॥
ਤਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥
ਆਪੇ ਗੁਪਤੁ ਆਪੇ ਪਾਸਾਰੁ॥

ਜਾ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੁਆਦੁ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਨਾਨਕ ਬਿਸਮਾਦੁ॥

ਅੰਗ - 888-89

They were discussing among themselves the noble words quoted above and were full of high praise for the lofty words of the noble and personal experience of the great souls. Thus they were appreciating the nobility of the saints sentiments.

*I wash and drink the wash of the saints feet,
I live by having a glimpse of the saint.*

My mind's hope rests on the saints.

The saints are my immaculate wealth.

ਸੰਤਹ ਚਰਣ ਧੋਇ ਧੋਇ ਪੀਵਾ॥

ਸੰਤਹ ਦਰਸੁ ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਜੀਵਾ॥

ਸੰਤਹ ਕੀ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਸ॥

ਸੰਤ ਹਮਾਰੀ ਨਿਰਮਲ ਰਾਸਿ॥ ਅੰਗ - 889

While such a discussion was going on, Sant Maharaj, came at the appointed hour and graced his seat. As in the past, noticing the Sant Ji's mood, someone with extreme humility asked this question - sir, we were discussing among ourselves the states of inner consciousness, on which you had shed light yesterday. We felt that we were advancing on a spiritual path - which can also be called Atam Marg (the path of self), by rising above the distinctions of religions, castes and creeds and sects. Many members of the audience here are followers of many different creeds and have taken *Gurmantar* (esoteric secret formula) from different Gurus and are engaged in the inner search of self or God. It seemed that the seekers of God have similar experiences. This has led us to the conviction in our mind that all the paths are really one, but what we need is we

have to receive instruction, by getting admissions in different schools. We came to the conclusion that the different methods led to the same goal of God-realisation; they were different systems, having different names. The teachings of any great self-realised saint who has climbed the steps or of Godliness and who has gained spiritual heights are virtually the same and are meant for all humanity. You are kindly requested to throw more light on this very path, based on your own experience. Today we have no questions to ask; there is no questioner. By merely having your glimpse, we are feeling such a bliss, that all our thought-waves have quietened down and we seem to be united with the inner reality (God). Perforce our eyes are closing and our consciousness is getting united with the Inner Centre. Inwardly we seem to be drinking some nectar and mild electric seem to be touching all over our body. The following lines of *Gurbani* are echoing in our heart :

In the society of saints one faces not any misery.

By beholding and meeting the saints, the mortal becomes happy.

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨਹੀ ਕਛੁ ਘਾਲ॥

ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ॥ ਅੰਗ - 272

Hence this is our prayer that you may, kindly give us some discourse based on your own experience and be kind enough to explain some practical method of the spiritual practice. On hearing this request, the great Saint smiled slightly and then ordained thus : Higher seekers listen to the sermons and then reflect on them and then make an effort to put them into practice. Thus they reach their goal. Your present state that you have explained, refers to only the advance category of seekers. In all the persons whether a person is a Christian, a

Musalman or a Hindu or an adherent of some other faith, there is the same sound or Name of God. Apostles, saints and great souls have expounded different linguistic names of the same Eternal Reality, just as the credal formula of some is *Allah-hoo*, some have *Panch Nam*, or *Jot Niranjan*, or *Satnam* or *Omkar* etc. which they repeat reverentially to acquire concentration of mind. Some say *Ram Ram*, some *Omkar*, some *Allah hoo*, some say *Sohang*, means by which reciting various credal formulas they refine and sublimate their consciousness.

Thus by endeavouring hard with the Jap (recitation) of any of the Names one's consciousness and meditative concentration is so refined and sublimed that one begins to hear automatically the *sonorous* aspect of the Name from one's innerself. This is the constantly continuing tune of the *Oankar* (the creative energy) and is the First Shabad (divine Word). No one can say anything about This First Word; because that Divine Sound is not subject to alphabetical letters. As there can be no name of *Waheguru* (Supreme Power), and to know the existence of *Waheguru* the Beyond and the Unreachable is a difficult subject, so is true of the Divine Sound, about which the Holy Guru, the Tenth Master, ordains thus :

In the beginning He uttered Omkar

And that Creative Sound

Resounds in the whole world.

ਪ੍ਰਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ।

ਸੈ ਧੁਨ ਪੂਰਿ ਜਗਤ ਮੋਹ ਰਹਾ।

ਅੰਗ - 158 (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

The *Musalman*s call him by the word '*Kunn*' (meaning 'let it be'). *Bhai Gurdas* has thus recorded his views about it :

The Formless (Nirankar) assumed the Form (Akar)

And proclaimed Himself as Boundless
Ekamkar
From Ekamkar the sound of 'The Word'
emanated

And the manifest form of Omkar came into
being.

ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਹੋਇ

ਏਕੰਕਾਰ ਅਪਾਰ ਸਦਾਇਆ।

ਏਕੰਕਾਰਹੁ ਸਬਦ ਧੁਨ ਓਅੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਬਨਾਇਆ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 26/2

Where there is this Divine Sound
(Shabad) there the immanent form of Ekankar
is perceptibly manifest.

Just as Omkar is manifest

In numerous kinds of Forms

So is the devotional love of

Congregation during the Kirtan.

“ਜਾ ਕੈ ਓਅੰਕਾਰ ਕੈ ਅਕਾਰ ਹੈ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ,
ਕੀਰਤਨ ਸਮੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਸੋ ਲਗਨ ਹੈ॥”

(ਕਬਿੱਤ 237ਵਾਂ)

Just as subtle and gross are the forms of the
same Omkar

So are the Brahmchari (seekers)

And the knowledge of the Braham.

“ਸੁਖਮ ਸਬੁਲ ਓਅੰਕਾਰ ਕੈ ਅਕਾਰ ਹੁਇ,
ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਬੱਕ ਬੁਧਿ ਭਏ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੈ॥”

(ਕਬਿੱਤ 458ਵਾਂ)

Innumerable are the forms extant of Omkar

So in calling Nand (father) as Nandan (son)

Where is the greatness?

“ਅਨਿਕ ਅਕਾਰ ਓਅੰਕਾਰ ਕੈ ਬਿਬਾਰ ਤਾਂਹਿ,
ਨੰਦ ਕੋ ਨੰਦਨ ਕਹੇ ਕੌਨ ਪ੍ਰਭਤਾਈ ਹੈ॥”

(ਕਬਿੱਤ 556ਵਾਂ)

Thus the Divine Sound (Nam) is not
subject to the letters of the alphabet. This is
the Divine musical sound which is the
perceptible form of Qualitative God. Behind
this sound, there is the Presence of the
Supreme God, Ekankar which none can
fathom or qualify. There is also the
Commandment of Guru Maharaj -

*In the Lord's love is the spiritual vision and
through the spiritual vision the Lord is
comprehended. By Guru's grace, this ineffable
discourse is known.*

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ॥

ਅੰਗ - 879

Here you have to be cautious about
this thing; One, when this Divine Sound
flashes on the seeker, then he begins to
regard this Sound to be everything; he
remains unconscious of the latent presence
of Supreme Truth in this Form. Two, there
are some advanced seekers, who are so
merged in the contemplation of Ekankar the
Supreme Reality reflected in that Divine
Sound, that advancing through meditation
on immanent God, and by their continuous
hard effort, and by passing through the
stages of meditation they make progress to
Sahaj Samadhi, spontaneous meditation,
which is the state of God-realisation beyond
duality. They are completely liberated souls,
they achieve salvation. About this Sahaj
Samadhi, Guru Maharaj has this to say :

*In the Lord's love I have acquired profound
concentration. That bliss the enjoyer alone
knows.*

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ

ਸੋ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ॥

ਅੰਗ - 106

These higher spiritual states are not
within the ambit of discussion or
description. For experiencing this state what
is necessary is the constant companionship
of God-realised souls, the highest spiritual
practitioners of speech, thought & action
and those who have achieved Godhood.
Now the question arises, whether such
exalted spiritual heights can be achieved by
mere talk, or whether we can get that
experience by getting into the labyrinth of
books. These states begin where the flights
of the intellect end. From the time of
admission to this spiritual course, till the
complete fulfillment there are indisputable
instructions in 1430 pages of the Holy *Guru
Granth Sahib*. It is practically impossible for
the seeker to have the understanding of

these holy texts solely by his own efforts. Even if one or two persons out of tens of millions do get such understanding of holy gospel, that is the result of the effort made by them in the previous births. For the common people, attaining such states is the fruit of one's love for and association with perfect men of God and joining their congregational prayers.

After speaking these words, Sant Maharaj suddenly stopped his sermon. He closed his eyes and seemed to be absorbed savouring some nectar inside him the state beyond all description. The seekers too were experiencing the state of utter silence. It seemed as if they were waiting for some flashes of inspiration and experience of those divine states within themselves. Sant Maharaj unexpectedly broke that silence and said :

O loving seekers, in order to reach the destination of this path, one has, under all circumstances, to rise higher above the traditional rituals propounded by one's religion and adopt mental edicts which are universal. According to these, one has to organise one's life, in keeping with the practices of 'sam' (equanimity) and 'dam' (self-control), which have been explained in detail. We begin with the instruction of the primary class. These teachings are extremely necessary under all conditions for the success of the human body; namely that the seeker must keep aloof from bad company. The teachings of the great men on the subject are worthy of consideration with the greatest care.

Kabir, associate thou not with the infidel and flee far away from him.

If thou touch a black vessel, then, some blot must attach to thee.

ਕਬੀਰ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ

ਦੁਰਹਿ ਜਾਈਐ ਭਾਗਿ॥

ਬਾਸਨੁ ਕਾਰੋ ਪਰਸੀਐ ਤਉ ਕਛੁ ਲਾਗੈ ਦਾਗੁ॥

ਅੰਗ - 1371

The talk of a materialistic and egoistic person drives one away from the path of the Guru. The ideas of such persons seem to be full of logic. They have no faith in any scripture - such as the *Guru Granth Sahib* and they do not strengthen one's faith in the holy books. They do not go beyond reading and teaching religious books. They do not permit a person to enter into a spiritually higher life, by going into the depths of the holy texts. The blinding ideology of those men turn one into an atheist. This is explained thus in the Gurbani :

Kabir, I am destroyed and ruined by the evil company, like the plantain near the wild caper.

The former waves and the latter pierces it by its thorns. So see thou not even, the sinner's society.

ਕਬੀਰ ਮਾਰੀ ਮਰਉ ਕੁਸੰਗ ਕੀ

ਕੇਲੇ ਨਿਕਟਿ ਜੁ ਬੇਰਿ॥

ਉਹ ਝੁਲੈ ਉਹ ਚੀਰੀਐ ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਹੇਰਿ॥

ਅੰਗ - 1369

The seeker's time is wasted. After listening to the worldly wise man's logic of words he is shaken out of his godly beliefs. For many weeks and for months together, his consciousness does not return to the higher original state where he left; since he started keeping company with the atheistic friend. Hence the scriptures command us to keep clear of bad company at all costs. In its place it is necessary to always feel love and affinity for the saintly persons. Just as an amorous person all the time has attraction for his beloved, similarly a seeker should have attraction beyond all limits for the great souls. In such godly company, numberless brain-waves, countless desires and vices

automatically begin to be effaced and peace of mind is restored.

The fact is that when with determination we take the first step to go and meet men of God, right at the start we feel the disappearance of vices; and in their place, one starts repeating *Gurmantar* with his tongue and the inner peace is enhanced. The meaningless innumerable questions and doubts get solved by themselves. As soon as we come into contact with the great saints, we start repeating the Name of God, with delight. All doubts are answered and resolved. Their answers automatically flash inside us. In the company of the great souls, our wayward attention is automatically quietened and nothing remains to question or enquire, and within there is the lodgement of the Great Lord :

Thou, O Lord, comest into my mind, when I behold Thine saints.

By abiding in the society of saints, the filth of mind is removed.

The fear of birth and death is dispelled by acting upto or remembering His Serf's instruction.

The saints untie the bonds and the demons all vanish away.

The saints make us love Him, Who has installed the entire universe.

The highest of the high is the seat of the Inaccessible and Infinite Lord.

With clasped hands, night and day, remember Him with every breath of thine.

When the Lord Himself becomes merciful, then the society of His devotees attained.

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ॥
ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੈਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ॥

ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਉ ਕਟੀਐ ਜਨ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜਪਿ॥
ਬੰਧਨ ਖੋਲਨਿ ਸੰਤ ਦੂਤ ਸਭਿ ਜਾਹਿ ਛਪਿ॥

ਤਿਸੁ ਸਿਉ ਲਾਇਨਿ ਰੰਗੁ

ਜਿਸ ਦੀ ਸਭ ਧਾਰੀਆ॥

ਉਚੀ ਹੁੰ ਉਚਾ ਬਾਨੁ ਅਗਮ ਅਪਾਰੀਆ॥

ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਕਰ ਜੋੜਿ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਧਿਆਈਐ॥

ਜਾ ਆਪੇ ਹੋਇ ਦਇਆਲ
ਤਾਂ ਭਗਤ ਸੰਗੁ ਪਾਈਐ॥

ਅੰਗ - 520

Guru Maharaj ordains that the company of the saints and the devotees is extremely difficult to come by without the grace of Waheguru. Such saints are supreme friends, but they are rare. As Guru Maharaj has ordained -

They, a sight of whom banishes, evil-inclinations, are my friends.

I have searched the whole world through, but O Serf Nanak very rare are such persons.

ਜਿਨਾ ਦਿਸੰਦੜਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਞੈ

ਮਿਤੁ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ॥

ਹਉ ਢੂਢੇਦੀ ਜਗੁ ਸਬਾਇਆ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ॥

ਅੰਗ - 520

Further on, when the seeker listens to the devotional singing and sermons of the great souls with full faith, then vices in his life begin to vanish. Then he does not indulge in slander, he is not given to jealousy, he does not resort to enmity, he does not practise hypocrisy, he does not wish ill to anyone, he does not covet another's wealth, he goes on sharing with the needy his earnings which he has got with the sweat of his brow. There is no jealousy in him nor the fire of material ambition, he keeps content with whatever Waheguru has willed for him. He does not resort to any type of ostentations or false pretences. In short, all his evils are destroyed, and his consciousness is purified more or less. Therefore, the commandment -

Kabir, associate thou only with the saint, who shall emancipate thee in the end.

Associate thou not with the mammon worshipper, through which, thou shalt be ruined.

ਕਬੀਰ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀਐ ਸਾਧ ਕੀ

ਅੰਤਿ ਕਰੈ ਨਿਰਬਾਹੁ॥

ਸਾਕਤ ਸੰਗੁ ਨ ਕੀਜੀਐ ਜਾ ਤੇ ਹੋਇ ਬਿਨਾਹੁ॥

ਅੰਗ - 1369

Sant Ji Maharaj said that the key to the lock of the spiritual path can be obtained only from the company of the perfect great souls.

After a brief silence, he resumed his sermon, saying, dear brothers, for the purification of the mind, there is very great need of contemplation (spiritual effort), the jap of *Gurmantar* and the service of the fellow beings.

The soul, defiled with sins, is cleaned with the love of (God's) Name.

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥

ਓਹੁ ਧੋਧੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥

ਅੰਗ - 4

The foulest dirt, which cannot be washed away even by an effort of the crores of years is the darkness of 'Haumain' (I-ness or self-pride). Self-pride and God's Name these two have never gone together. Where there is the lodgement of vanity, there God's Name remains concealed unobserved :

The nine treasures and the Nectar are Lord's Name.

Within the human body itself is its seat.

There is deep meditation and melody of celestial music there.

The wonder and marvel of it can not be narrated.

He to whom God Himself shows, beholds it. Nanak such a man obtains understanding.

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸਮਾਦੁ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦੁ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦੁ॥

ਤਿਨਿ ਦੇਖਿਆ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਦਿਖਾਏ॥

ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਸੋਝੀ ਪਾਏ॥ ਅੰਗ - 293

The Name remains unobserved on account of the dirt of I-ness. When with the power of the Nam and the Grace of the holy saint, one's inward eyes are opened, and there is the Light of Waheguru, which permeates every pore and fibre of one's being, then the darkness of I-ness begins to

dissolve. Many other kinds of dirt and filth get removed automatically along the dirt of I-ness and then there is complete enlightenment inside. To attain such an exalted state, every Sikh and every other seeker too should complete one reading of the Guru Granth Sahib in one month at least. If there is any illiterate person among you, a doubt is sure to arise in his mind as to how he can reap the fruit of the reading of the Guru Granth Sahib. Sant Ji ordained that two daily readings of the Sukhmani Sahib or ten daily readings of the Japuji Sahib will get you the same merit which one gets by one complete reading of the Guru Granth Sahib. If even this is beyond anyone, then daily six recitations on the rosary of 108 beads of the *Mool Mantar* starting with 'Ekonkar' and going up to 'hosi bhi sach' will get one the same benefit. If however someone pleads that even the recitation of *Mool Mantar* is too difficult for him, then he should keep counting 40 rosaries (of 108 beads each) of *Satnam Waheguru Mantara* or 80 rosaries of *Waheguru gurmantra*.

This is absolutely essential. Without this any spiritual progress is difficult to achieve. The second point is that one should devote at least 2½ hours every day with full concentration of mind either to holy reading or to the *Jap* (repetition) of *Gur Mantar*. That too is very helpful. Apart from this anyone who has an intense intent, he should learn from the great souls special methods of remembering of the *Nam Simran* and spend extra time in the inner search for the self. If you are unable to get time for this programme at dawn then it is necessary for you to practise it, whenever you get time. Thus you keep clear of bad company and in a year or two, your ideas will be

sufficiently purified and you will develop intense love for spiritual path. Firmness and devotion will come to you automatically.

In the beginning, seekers who do *jap* of the *Gurmantar* take the help of the rosary. You must count the beads of at least 2½ rosaries of 108x108 beads or 270 rosaries of 108 beads. After you have advanced beyond this step too, and your love of the *Nam* has become so overpowering that your tongue continues doing the *jap*, even while you are performing your normal activities and also when forgetting the *jap* you feel as if something important is missing inside you, then it is time for you to consult some great soul to learn the method of how to continue the *jap* with each breath. When the Divine tune (music) of remembering *Nam* with each breath has been awakened and the breath gets dissociated from the *Nam*, that is called the state of *ajapa jap* (spontaneous non-stop *jap*). In this condition, the flavour of an extremely sweet elixir begins to be felt in every fibre of one's body. Owing to that sweet sensation, no stray thoughts arise in one's mind. Such states are achieved by the grace of the saints, sages, great souls and God-realised persons. This *jap* consists of four parts - named *Baikhari*, *Madhma*, *Pasanti* and *Para*. And above (these four), this activity, with the help of *anahad-nad* (divine music) continues in an extremely delicious manner. When the seeker's practice of *parabani* becomes ripe, then by exerting a little pressure on one's navel, the flow of the music of the *Nam* begins to issue forth from every fibre of the body. When the sound of the *Nam* begins to be heard from every fibre (of the body), then one should control one's consciousness and pull it towards the

Tenth Gate, *Dasam Duar*, crown of the head.

After these words, the great saint added that when the listeners on reaching their home would ponder over these thoughts, they would be rewarded very greatly. One devotee made this submission, "Sir, if any seeker with all his heart and soul starts with the lessons of the first primary class and continues his journey on the path of Spiritual learning fully observing all the rules and conditions, how much time will it take for the seeker to reach his goal? In reply the great saint said that this question is subject to very detailed exposition and so this would be taken up at some other future time. All those present thanked the great saint and dispersed to attend to their daily chores of life.

Sacred Sermons of Sant Ji (Part - III)

Great religious congregations were held in Chandigarh in 1961. At that time, there used to be one-hour long sermons of Sri 108 Sant Ishar Singh Ji Maharaj of Rara Sahib based on his mystic experience. To listen to him, many Hindu brethren, owing allegiance to some other great Saints, as also Sikh devotees used to collect in large numbers. After listening to the sermons of Sant Ji Maharaj (Chapter-II), one devotee who had intimate connection with Hira Nand Puri, a great saint of Hoshiarpur, made this submission : "Sir, how much time will a seeker who is full of perseverance and who is totally keen to tread the spiritual path, and who shuns bad company, take to reach his destination?" Then the great saint condescended to reply as under : The Vedas, scriptures and experienced saints have not

made any rules to set any time limit to reach one's goal; because each individual keeps on doing good and bad acts, according to his nature, which constantly exert their influence on his inner mind. Evil deeds deposit grime on the inner consciousness, while virtuous deeds keep on washing off that filth. In the last discourse, an attempt was made to clarify how the dirt of the mind can be removed. To that end, every seeker should complete the recitation of Guru Granth Sahib, once a month, or of *Sukhmani Sahib*, *Japuji Sahib*, *Mool Mantar* and *the Gurumantar*. It was pointed out that these help in removing the darkness of the mind. It is very difficult to judge how much perseverance, firmness, withdrawal from the materialism of the world and simplicity there is in each individual. Nothing definite can be said about that. Every person is affected by the three elements (good, bad and indifferent) in his nature. Thus the whole thing is related to the purity of the mind, the purity of the intellect, and the purity of the inner consciousness. Just as every person has a different appetite, different power of endurance of suffering, different capacity to control desires and anger. The capacity to face the allurements of greed and attachment also differs from man to man. Each person is different according to the measure of his pride (or vanity) according to his financial condition, educational attainments, physical strength, mental acumen, and political power. All these qualities make a difference. For these reasons, it is absolutely difficult to decide about the time schedule needed to reach one's goal. In spite of all that some judgement about time limit can be made if the seeker comes within the orbit of some great soul, if he keeps company with those saints and fully obeys the commands of those great souls. We have spoken about the need to do a recitation (path) of Guru

Granth Sahib. To start with, it is very necessary to know about the differences among the various kinds of paths. The recitation of Guru Granth Sahib is performed also by the professional readers, whose objective is limited to the receipt of their remuneration. The effect on these readers is as much as the effect of packet of fragrant food in a worker who carries it from one place to another. His nostrils certainly feel the delicious flavour of the foods, but nothing more. He is totally bereft of having a taste of that food. Or take the example of the long ladle, that stirs the tasty eatables. It has no connection with any taste of the delicious foods. Such is the position of the reciters, who work with the mercenary motive. They do recite the *Bani*, which is so divine that no one can estimate its fruitful beneficent effect. These professional readers are selling priceless jewels, as worthless cowrie shells. The true fruit of the *Path* (recitation of the holy book) comes to those devout, who meditate upon it, with sincere devotion, listen to it with complete concentration of mind, then do service and with spirit of humility.

The second category of the devotees are those, who when engaged in the reading of the holy book are full of concentration of mind. They have completely withdrawn their five mental elements from the world, merged with the holy Word, have disinterest in worldly affairs and make the holy reading as, loving devotees of the Guru. Such readers feel the maximum impact of the *Path* (reading) and the filth of the mind, accumulated for many generations begins to vanish, since they have given their hearts to Satguru.

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 40.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

**Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust,**

Contact : Bhai Amardeep Singh Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800 AUD\$
CANADA	80 CAN\$	800 CAN\$

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਫ੍ਰੀਮੋਂਟ (ਅਮਰੀਕਾ)
ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਹੇਠਾਂ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ।

ਸਾਲਾਨਾ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ

30-31 ਅਕਤੂਬਰ

1-2-3 ਨਵੰਬਰ 2019

ਸਬੰਧੀ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ

25 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ

10 ਤੋਂ 1 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ
ਦੁਪਿਹਰ 1.00 ਵਜੇ ਮੀਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਦੇਸ ਵਿਦੇਸ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸੁਝਾਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਛਾਪਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੰਟਰਨੈਟ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਠਕ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਣ। ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤੰਬਰ 2019 ਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਗ ਦੇ 20 ਪੰਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਛਾਪਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਪਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਠਕ ਜਨ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਹੁਣ ਸਤੰਬਰ 2019 ਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ 20 ਪੰਨੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ।

ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

www.ratwarasahib.org, www.ratwarasahib.com